

ЯК ЛЮБИТИ ІСУСА ХРИСТА

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1	3
1. Бог полюбив нас споконвіку	3
2. Божі дари як знаки Його любові	3
3. Страсті і смерть Христа – найвищий акт любові	4
4. Христос більше любив, ніж терпів	5
5. Способи, що ведуть до досконалої любові Христа.....	6
РОЗДІЛ 2	7
1. Любов Ісуса в Євхаристії.....	7
2. Ісус гаряче бажає з'єднатися з нами у Євхаристії.....	8
3. Коли і як ми повинні приймати Євхаристію	8
4. Плоди Євхаристії.....	9
РОЗДІЛ 3	10
1. Довіра, покладена у Христі	10
2. Великі заслуги Ісуса Христа	11
3. Якою великою є моя гідність, якщо Бог помер за мене!	11
РОЗДІЛ 4	13
1. Бог нас любить, щоб ми любили Його	13
2. Євхаристія і хрест – спомин Його Пасхи.....	13
3. Божа любов – найцінніший скарб.....	14
4. Ознаки правдивої любові і гімн св. Павла	15
РОЗДІЛ 5	16
1. Щоб любити Ісуса Христа, потрібно вміти терпіти.....	16
2. Дар терпіння заради Христа.....	17
3. Хто терпить заради Христа, той зазнає спокою	17
4. Значення нашого терпіння заради Христа	18
РОЗДІЛ 6	20
1. Хто любить Ісуса Христа, практикує чесноту лагідності	20
2. Лагідність у картанні	21
3. Лагідність до всіх – завжди і всюди	21
РОЗДІЛ 7	23
1. Хто любить Ісуса, не заздрить "великим" світу цього, але – тільки тим, які дуже люблять Ісуса Христа.....	23
РОЗДІЛ 8	25
1. Остиглість	25
2. Засоби в боротьбі з остиглістю	27
2.1. Бажання бути досконалим.....	27
2.2. Постанова.....	28
2.3. Молитва роздумів	29
2.4. Євхаристія.....	31

2.5. Молитва	32
РОЗДІЛ 9	34
1. Хто любить Ісуса Христа – не гордиться своїми достоїнствами, а упокорюється і тішиться, коли інші його упокорюють	35
РОЗДІЛ 10	38
1. Бог гордим противиться	38
2. Якнайсильніша любов до Бога – єдина наша амбіція.....	38
РОЗДІЛ 11	40
1. Дистанція до створених речей	40
2. Все залишити, щоб здобути Того, який є Всім.....	41
3. Прив'язаність до рідних і особисте покликання.....	42
4. Святість священика	43
5. Роль священика у спільноті.....	44
6. Дистанція до пошани світом	45
7. Згода з Божою волею	45
8. Досконала єдність з Богом	46
РОЗДІЛ 12	47
1. Лагідність	47
2. Лагідність і зауваження	48
РОЗДІЛ 13	50
1. Згода з Божою волею.	50
2. Послух	53
РОЗДІЛ 14	55
1. Терпеливість у зношенні страждання і фізичних хвороб.....	55
2. Терпеливість у зношенні убожества.....	57
3. Терпеливість у зношенні погорди від людей	59
РОЗДІЛ 15	60
1. Вірити розумом і волею.....	60
2. Грішне життя і брак віри	60
РОЗДІЛ 16	62
1. Бог наповнює ласкою того, кого любить	62
2. Надія на небо	62
3. Надія і любов	63
4. Видіння, яке ошчасливорює	64
РОЗДІЛ 17	66
1. Спокуси	66
2. Способи подолання спокус.....	67
3. Внутрішні страждання і духовна посуха	70

РОЗДІЛ І

Ісус заслуговує на те, щоб ми любили Його у відповідь на любов, яку виявив нам своїми страстями і смертю.

1. Бог полюбив нас споконвіку

Вершиною нашої святості і досконалості є любов до Ісуса Христа, нашого Бога, нашого найвищого Добра і Спасителя. А хто любить Мене, – сказав Ісус, – того полюбить мій Отець предвічний: „Отець бо й сам любить вас, бо ви мене полюбили ” (Ів. 16, 27) (У даному перекладі використано цитати Святого Письма: Святе Письмо Старого і Нового Завіту, Рим 1991).

„Деякі, – твердить св. Франциск Салезій, – досконалістю вважають строгість життя, інші – молитву або часте прийняття Святих Тайн, ще інші – милостиню; але всі вони помиляються: досконалість полягає у любові до Бога всім серцем”. А св. апостол Павло пише: „А над усе будьте в любові, що є зв'язок досконалості” (Кол. 3, 14). Любов єднає і зберігає всі чесноти, вдосконалюючи людину. Тому св. Августин сказав: „Люби і роби, що хочеш ” (Коли св. Альфонс пише про св. Августина, має на увазі св. Августина, єпископа Іппони; св. Тома це св. Тома Аквінський, св. Тереза це св. Тереза з Авіля, а св. Бернард це св. Бернард з Клерво), бо люблячу Бога людину сама любов повчає, що робити, щоб не образити Бога і робити тільки те, що Йому миле.

Чи ж Бог не заслуговує на всю нашу любов? Бо Він полюбив нас споконвіку. „Я полюбив тебе відвічною любов'ю, тим і зберіг для тебе мою ласку” (Єр. 31, 3). „Людино, – неначе промовляє до нас Господь, – зверни увагу, що це Я перший полюбив тебе. Ще не було тебе на світі, навіть – світ ще не існував, а Я вже любив тебе. І відколи, якщо так можна сказати, Я є Богом, відколи полюбив Самого Себе, полюбив також тебе”. Св. мучениця Агнеса мала рацію, коли на пропозицію одружитися з боку одного юнака відповіла: „Інший наречений випередив тебе в любові до мене. Бог мій перший полюбив мене, Він полюбив мене споконвіку. Тому не можу нікого іншого любити, окрім Нього”.

2. Божі дари як знаки Його любові

Людина дозволяє іншим здобути себе дарами... Бог використав це, щоб придбати нас для себе: „Я притягав їх людяними мотузками, – поворозами (Поворози – узи, тісний, нерозривний зв'язок) любови ” (Ос. 11,4). Які ж це дари, які Бог дав людині? Найперше, створив нас на свій образ і подобу, обдаровуючи дарами пам'яті, розуму і волі, потім зробив для нас небо і землю, зорі, планети, моря, ріки, джерела, гори, долини, цінні метали і різні роди звірів. Все це зробив для того, щоб служило людині і щоб людина полюбила Його з вдячності за ці дари. „Мій Господи, – вигукує св. Августин, – небо і земля говорять мені про Тебе! Все заохочує мене, щоб я любив Тебе, бо все це зробив Ти з любові до мене”. Опат Ранке, засновник трапістів, коли споглядав зі своєї келії вершини гір, струмки джерел, політ птахів, квітнування рослин, зорі на небі, тоді відчував, як кожне з цих творінь розпалює у ньому любов до Бога, який створив це все з любові до нього. Так само св. Марія Магдалина Паційська, тримаючи у руці гарну квітку, відчувала, як вона розпалює в її серці любов до Бога, і при цьому говорила: „Бог від вічності запланував створення цієї квітки з любові до мене”. Ця квітка ставала для неї неначе стрілою любові, що солодко ранила її і ще більше єднала з Богом. Св. Тереза натомість, подивляючись красу природи, пригадувала свою невдячність Творцеві, який усе це створив для того, щоб вона любила Його.

Розповідь про одного побожного пустельника теж говорить нам про знаки Божої любові. Коли той пустельник проходив селами і полями, то всі трави і квіти, що зустрічалися на шляху, картали його за невдячність Богові. Тоді він бив їх палицею і кричав: „Замовкніть вже, замовкніть, називаєте мене невдячним, кажете, що Бог створив вас з любові до мене, а я Його не люблю!... Добре, вже зрозумів вас, прошу замовкніть, не докоряйте мені більше!”.

Та Бог не лише подарував нам усю красу природи. Він схотів, щоб ми полюбили Його, тому

пожертвував нам Себе Самого. „Бог бо так полюбив світ, що Сина свого Єдинородного дав, щоб кожен, хто вірує в нього, не загинув, а жив життям вічним" (Ів. 3, 16). Коли через гріх ми померли і втратили Божу ласку, наш предвічний Отець з великої своєї любові, – як пише апостол Павло, – послав Свого Улюбленого Сина, щоб надолужив за наші гріхи і повернув нас до життя, яке у нас відібрав гріх: „Та Бог, багатий милосердям, з–за великої своєї любові, якою полюбив нас, мертвих нашими гріхами, оживив нас разом з Христом" (Еф. 2, 4 –5). Жертвував нам свого Сина, бо, бажаючи нам простити, не зважав на Нього, а разом з Ним обдарував нас всяким добром: своєю ласкою, своєю любов'ю і навіть небом, бо всі ці дари є, звичайно, менші від дару Сина. „Він власного Сина свого не пощадив, а видав його за всіх нас, – як же разом із ним не подарує нам усього? " (Рм. 8, 32).

3. Страсті і смерть Христа – найвищий акт любові

Син Божий з любові до нас увесь жертвувався нам: „Ходить у любові, за прикладом Христа, що полюбив вас і видав себе за вас" (Еф. 5, 2). Щоб викупити нас від вічної смерті і щоб віднайти нам Божу ласку і втрачений рай, „Слово стало тілом" (Ів. 1, 14). Господь світу позбавив Себе всього: „прийнявши вигляд слуги, ставши подібним до людини" (Флп. 2, 7).

Та найбільше гідне подиву і незбагненне те, що Господь міг спасти нас без смерті та болю, проте вибрав для себе життя, сповнене страждання і зневаги, жорстоку і ганебну смерть – смерть хресну, на шибениці, що призначена для злочинців: „він понизив себе, ставши слухняним аж до смерти, смерти ж – хресної" (Флп. 2, 8). Бог вибрав саме смерть на хресті, щоб засвідчити нам свою любов: „Полюбив вас і видав себе за вас" (Еф. 5, 2).

Тому великий апостол Христової любові, св. Павло, пише: „Бо любов Христа спонукує в нас цю думку: Коли один умер за всіх, то всі вмерли" (2 Кор. 5, 14). Апостол підкреслює не стільки страждання Ісуса Христа, скільки любов, яку нам об'явив у терпінні за нас, а це зобов'язує і змушує любити Його.

Послухаймо, як св. Франциск Салезій пояснює цей уривок з листів св. Павла: „Чи ж усвідомлюємо, що Ісус, правдивий Бог, полюбив нас настільки сильно, що прийняв за нас смерть і то смерть хресну? Хіба це не породжує у нашому серці відчуття, що під дивним тиском видобувається любов із наших сердець – любов тим сильнішу, чим більше гідна любові?" І ще додає: „Ах, чому ж не йдемо за Ісусом розп'ятим, щоб померти на хресті разом з Тим, який саме так захотів померти з любові до нас? Ми повинні кликати: „Знайду Його і ніколи не покину, помру разом з Ним і згорю у полум'ї Його любові. Тоді той самий вогонь поглине як Бога–Творця, так і Його нужденне створіння. Мій Ісус віддається мені увесь, і я увесь жертвую себе Йому. Буду жити і вмирати на його грудях: ані смерть, ані життя не відлучать мене від Нього. Відвічна любове, моя душа шукає Тебе і вибирає Тебе навіки. Прийди, Духу Святий, і запали наші серця Твоєю любов'ю! Любити або померти! Померти для кожної іншої любові, щоб жити тільки для любові Ісуса! Спасителю наших душ, вчини, щоб ми співали протягом віків: „Нехай живе Ісус! Нехай живе Ісус, бо Його люблю!"

Любов Ісуса Христа до людей була така велика, що з тугою очікував Він години своєї смерті, щоб у ній міг виявити людям свою любов: „Хрещення маю я прийняти й як мені важко, докіль воно не здійсниться" (Лк. 12, 50). Тому св. Іван так описує ніч, під час якої почалися Страсті Ісуса: „Ісус, знаючи, що вибила його година переходу з цього світу до Отця, полюбивши своїх, що були в світі, полюбив їх до кінця" (Ів. 13, 1). Відкупитель назвав цю годину своєю годиною, бо момент смерті був для Нього часом бажаним. Вмираючи на хресті, знесилений повністю стражданням, хотів залишити людям доказ своєї любові.

Що могло спонукати Бога до смерті на шибениці, між двома розбійниками, у великому приниженні Божої Величі. „Тільки любов, яка не дбає про власну гідність!" – повідає св. Бернард. Так, коли хтось закоханий, і хоче виявити свою любов, не стільки дбає про власну гідність, як про вигоду улюбленої. Слушно кликав св. Франциск з Паулі, коли дивився на Розп'ятого: „О любове, о любове, о любове!" Також усі ми, вдивляючись в Ісуса на хресті, повинні вигукнути, розпалені любов'ю: „О любове, о любове, о любове!"

Коли б віра нас в цьому не запевнювала, хто ж зміг би будь–коли повірити, що Бог всемогутній, найщасливіший, Господь усього, виявив людині таку любов, яка привела Його – якщо так можна сказати – аж до втрати розуму? „Ми побачили саму мудрість, тобто Предвічне Слово, „збожеволілим" з надмірної любові до людей!" Саме так говорив Лаврентій Юстиніан. Так само

вигукнула св. Марія Магдалина Паційська, коли одного дня, перебуваючи в духовному піднесенні, взяла в руки дерев'яне зображення Розп'ятого: „Так, мій Ісусе, Ти божевільний з любові. Говорю це і завжди буду повторювати: „Ти, Мій Ісусе, божевільний з любові". Це не є, – як твердить св. Діонісій Ареопагіт, – божевілля, а природний наслідок Божої любові, яка каже тому, хто любить піднятися над самим собою, щоб жертвувати себе повністю тому, кого любить.

Ах, коли б люди, дивлячись на Розп'ятого, захотіли роздумувати над любов'ю, яку плекав Він до кожного з нас! Св. Франциск Салезій говорив: „Якою любов'ю запалили б ми, коли б ми побачили її полум'я в лоні Відкупителя?! Що ж це за щастя – могли горіти тим самим вогнем, котрим горить наш Бог! Що ж це за радість – бути з'єднаним з Богом ланцюгом любові!" Св. Бонавентура говорив про рани Христа, що вони ранять найтвердіші серця і розпалюють душі найбільш байдужі. Скільки ж любовних стріл виходить з тих ран, які цілять у найтвердіші серця! Яке ж полум'я добувається з палаючого Серця Ісуса Христа, розпалюючи найхолодніших! Скільки з пробитого боку добувається ланцюгів, що зв'язують душі незламні та бунтівні!

4. Христос більше любив, ніж терпів

Іван Авільський не переставав говорити про любов Христа у своїх проповідях і в одному із своїх трактатів „Про любов Бога до людей" засвідчив свої гарячі почуття до Бога, які – з уваги на їх виняткову красу – я дозволив собі тут зацитувати:

„Мій Відкупителю, ти полюбив так людину, що якщо хтось пізнає і розважить цю любов, не може Тебе не любити, бо твоя любов насильно здобуває серця, як це висловлює апостол: „Любов до Христа спонукує нас ". Джерелом любові Ісуса до людей є Його любов до Отця. Тому під час Тайної Вечері сказав до апостолів: „Але щоб світ знав, що я Отця люблю, то так, як Отець мені заповідав, я і чиню. Уставайте ж, ідімо звідси!" (Ів. 14, 31) Але куди? Щоб померти за людей на хресті.

Жодний розум не зможе збагнути, як горить той вогонь любові у Серці Христа (...). Коли б Йому наказано понести смерть не один раз, але тисячу разів, і на це вистарчило б Йому любові. І коли б те, що мусів витерпіти за всіх людей, необхідно було для спасіння однієї людини, зробив би те саме для кожного, що зробив для всіх. Хоч висів на хресті три години, якщо б це було потрібно, вистарчило б Йому любові залишитись там аж до судного дня.

Любов Христа була більшою, ніж Його терпіння! О любове Божа, ти набагато більша, ніж нам здається! Зовнішньо видаєшся великою, бо численні рани і синці про Тебе свідчать, але не показують вони всієї Твоєї величі. Лише у глибині Твого серця схована її велич. Рани – це тільки краплина, що випливає з безмежного моря любові.

Найбільшим проявом любові є пожертвування свого життя за друзів. Але і цього недостатньо Ісусові (...).

Саме така любов Бога спонукає до божевілля добрих людей і глибоко дивує (...). Вона народжує бажання внутрішнього згорання і мучеництва, дозволяє відчувати радість у стражданні, навіть на розжарених ґратах, робить так, що ходять по розжареному вугіллі, як по трояндах; вона є джерелом туги за стражданнями, що терпимо заради Бога, джерелом радості від того, чого світ боїться, а також – закликає прийняти те, чим світ гидує. Св. Амвросій говорить, що для душі, яка повінчалася з Ісусом Христом на хресті, найбільш славним є носити знак Розп'ятого.

Як Тобі відплачу, мій Ісусе, за твою любов? Справедливо, щоб за Його кров заплатити своєю власною кров'ю. О коли б і я міг побачити себе позначеним тією кров'ю і прибитим до хреста! (...) Святий хресте, прийми на себе також мене! Стань ширшим, терновий вінець, щоб і я міг помістити в тобі мою голову! О цвяхи, залишіть невинні руки мого Господа, а простроміть моє серце! Ти, мій Ісусе, помер, – пригадає мені св. Павло, – щоб панувати над живими і мертвими; але не через кару, а через любов: „На це бо Христос умер і воскрес, щоб і над мертвими, і над живими панувати" (Рм. 14, 9).

О мій Ісусе, Спасителю сердець, сила твоєї любові зламала також найтвердіші серця! Ти запалив увесь світ твоєю любов'ю. О Господи, повний мудрості, напій моє серце твоїм вином, спалюй твоїм вогнем, рани стрілами твоєї любові! Твій хрест є неначе стрілою, що ранить моє серце. Нехай увесь світ дізнається, що і я маю зранене серце! Любове найсолодша, що Ти зробив? Прийшов, щоб мене лікувати, а поранив мене? Прийшов, щоб навчити мене жити, а зробив мене божевільним? О святе божевілля, хочу щоб я ніколи без Тебе не вмів жити! Господи, коли дивлюся на хрест, все

спонукує мене до любові: дерево, постава, рани твого Тіла, а насамперед – твоя любов: вона спонукує мене до любові і бажання, щоб вже ніколи про Тебе не забув".

5. Способи, що ведуть до досконалої любові Христа

Щоб досягнути досконалу любов до Христа, потрібно також визначити відповідні засоби.

Ось способи, про котрі навчає св. Тома Аквінський:

1. Постійно пам'ятати про Божі дари як загальні, так і особисті.
2. Роздумувати про безмежну доброту Бога, який завжди готовий засвідчити нам добро, і який завжди любить нас і очікує на нашу любов.
3. Пильно уникати найменшої нагоди спричинити Йому прикрість.
4. Зректися всіх благ цієї землі: багатств, почестей і приємностей.
5. Отець Таулер додає, що ефективною дорогою, яка веде до досконалої любові Ісуса Христа, є роздуми над Його святими Страстями.

Набожність до Страстей Господніх є найкориснішою, найніжнішою і найдорожчою Богові серед багатьох інших набожностей. Вона наповнює нас довір'ям і розпалює серця. Де ж отримаємо більше благ, якщо не у Страстях Ісуса? Звідки черпаємо надію на прощення, силу проти спокус, певність, що здобудемо рай? Звідки стільки світла про правди Божі, стільки любовних закликів, звідки такі численні стимули до зміни життя і прагнення пожертвувати себе Богові; звідки те все, якщо не зі Страстей Ісуса Христа? Слушно апостол Павло називав проклятим того, хто не любив Ісуса: „Як хтось не любить Господа, анатема на нього" (1 Кор. 16,22).

Тому, хто хоче удосконалювати свою любов до Бога, св. Бонавентура радить щоденні роздуми над Страстями Ісуса Христа. І А св. Августин твердив, що більше ваги має одна сльоза, пролита на згадку про Страсті Господні, ніж тижневий піст на хлібі і воді. Ось чому святі присвячували стільки часу роздумам над Страстями Ісуса Христа. Завдяки цьому св. Франциск Асизький став ангелом любові. Одного дня, коли приятель побачив його у сльозах, запитав, чому плаче, тоді той відповів: „Оплакую біль і ганьбу мого Господа; але тим, що мене найбільше спонукує до сліз, є те, що люди, для яких Він стільки витерпів, забули про Нього". І кажучи це, заплакав ще сильніше, що викликало сльози у приятеля. Коли цей святий чув бекання ягняти або щось, що нагадувало йому терплячого Ісуса, відразу заливався сльозами. Коли одного разу був хворий і співбрат порадив йому прочитати побожну книжку, той відповів так: „Моєю єдиною Книгою є розп'ятий Ісус ". Тому дуже заохочував своїх братів до постійних роздумів над Страстями Ісуса Христа.

Можемо це підсумувати, цитуючи слова Тіпольо: „Хто не полюбить Бога, вдивляючись в Ісуса померлого на хресті, не полюбить Його ніколи".

Молитва

О предвічне Слово, Ти прожив тридцять три роки у праці, віддав власну кров і життя для спасіння людей – нічого не шкодував, щоб здобути їх любов! Чому є ще люди, які це знають і не люблять Тебе?

О Боже, на жаль, серед тих невдячних є також і я! Тепер я усвідомлюю кривду, яку заподівав Тобі... Змилуйся наді мною, о мій Ісусе! Жертвую Тобі моє невдячне серце; невдячне, але сокрушене. О мій Відкупителю, шкодую передусім за те, що погордив Тобою. Упокорююся перед Тобою і люблю Тебе усією душею.

Душе моя, люби Бога, котрий дозволив зв'язати себе для тебе, як винуватець, бичувати, як невільник; люби того Бога, котрий для тебе став висміяним царем і вкінці для тебе помер на хресті, як злочинець.

Так, мій Спасителю, мій Боже, люблю Тебе, люблю Тебе. Пригадуй мені завжди, скільки Ти витерпів заради мене, щоб я вже ніколи більше не перестав Тебе любити.

Мотузки, що зв'язали Ісуса, зв'яжіть мене з Ним, терня, що коронували Його, заподійте мені рану любові, цвяхи, якими був прибитий, прибийте також мене до Його хреста, щоб жив і помирав, з'єднаний з Ним.

О Крове Ісуса, напоюй мене Твоєю святою любов'ю. О смерте Ісуса, допоможи мені зректися всякого земного прив'язання. Пробіті стопи мого Господа, обіймаю вас і благаю: звільніть мене від

пекла, на яке заслуговую.

Мій Ісусе, в пеклі не міг би Тебе вже більше любити, а я все-таки хочу Тебе любити. Любий мій Спасителю, спаси мене, з'єднай мене з Собою і не дозволь мені загинути.

Маріє, Мати мого Спасителя, Приблизько грішників, допоможи грішникові, що хоче любити Бога і Тобі довіряється. Допоможи мені через твою любов до Ісуса Христа! Амінь.

РОЗДІЛ 2

Ісус Христос заслуговує на нашу любов
завдяки дару Євхаристії

1. Любов Ісуса в Євхаристії

„Ісус, знаючи, що вибила його година переходу з цього світу до Отця, полюбивши своїх, що були в світі, полюбив їх до кінця" (Ів. 13, 1). Перед своєю смертю забажав залишити нам найбільший доказ своєї любові – Євхаристію.

Св. Бернард Сієнський говорить, що жести любові, виявлені людьми в мить смерті, найдовше зберігаються у пам'яті і є найдорожчими для нас. Так, як приятелі, що відходять з цього світу, залишають своїм найдорожчим якусь пам'ятку після себе, вбрання або перстень, так і Ти, Ісусе, залишив нам знак Твоєї любові, не вбрання, ані перстень, а власне Тіло, свою Кров, свою Душу, своє Божество, всього Себе. "Увесь жертвувався тобі, – говорить св. Іван Золотоустий, – нічого собі не залишив".

Триденський Собор твердить, що у дарі Євхаристії Ісус Христос виливає на людину все багатство своєї любові. Натомість св. апостол Павло зазначає, що Ісус дав людям цей дар саме тієї ночі, коли вони засудили Його на смерть: "Тієї ночі, якої був виданий, узяв хліб і, віддавши подяку, розламав і сказав: "Це моє тіло, воно за вас дається. Це робіть на мій спомин. " (1 Кор. 11, 23–24). Св. Бернард Сієнський говорить, що Ісусові Христові, палаючому великою любов'ю до нас, замало було віддати за нас життя, тому перед своєю смертю, через велику свою любов, схотів вчинити для нас ще більше діло – дати нам на поживу своє власне Тіло.

Слушно св. Тома Аквінський назвав цю тайну тайною любові і доказом любові. Тайною любові, бо саме любов привела Ісуса до жертвування нам Самого Себе у цій тайні. Доказом любові, бо якщо б колись у ній засумнівалися, ця тайна буде для нас її запевненням. Неначе наш Відкупитель хотів сказати: „Щоб ви ніколи не сумнівалися у моїй любові, залишаю вам у цій тайні Самого Себе. Маючи такий доказ у руці, не можете вже більше сумніватися в тому, що вас люблю і то дуже сильно".

Св. Бернард йде ще далі і називає цю тайну любов'ю понад любов, бо цей дар містить усі інші дари, якими Господь нас обдарував: створення, відкуплення, призначення до вічної слави. Євхаристія є не лише доказом любові Ісуса Христа, але є також запевненням раю: "Бо в ній, – як говорить латинська Літургія, – є запевнення нашої майбутньої слави". Св. Филип Нері не вмів інакше називати Ісуса Христа в Найсвятіших Тайнах, як тільки Любов'ю. Коли принесли йому св. Причастя, так вигукнув: "Ось моя Любов, дайте мені мою Любов".

Пророк Ісаї хотів, щоб усім було представлено любовні старання Бога, спрямовані на здобуття любові всіх людей: "Розголосіть між народами про його подвиги, нагадуйте, що ім'я його величне" (Іс. 12, 4). Хто ж коли-небудь міг подумати, якщо б Він сам цього не зробив, що Втілене Слово може скритися під видом хліба, стаючи нашою поживою? Чи ж не здається божевіллям сказати, – твердить св. Августин, – "Їжте моє Тіло, пийте мою Кров"?

Коли Ісус перший раз сказав це учням, вони не зуміли повірити Йому і залишили Його, кажучи: "Як отой може нам своє тіло дати їсти?" (Ів. 6, 52). "Жорстока ця мова! Хто може її слухати?" Він перебільшує" (пор. Ів. 6, 60). Саме те, що було незрозумілим для людей, у що не могли повірити, зробила любов Христа. "Беріть і їжте", – сказав до своїх учнів, а через них напередодні своєї смерті промовляє ті самі слова до всіх нас: "Беріть і їжте!"

– Але яка це пожива, що прагнеш нам дати перед своєю смертю, Спасителю світу?

– "Це моє тіло, воно за вас дається" (ІКор. 11, 24). Це не земна пожива: це Я Сам Увесь даю Себе вам.

2. Ісус гаряче бажає з'єднатися з нами у Євхаристії

"І як прийшла година, сів він до столу й апостоли з ним. І він до них промовив: "Я сильно бажав спожити цю пасху з вами перш, ніж мені страждати" (Лк. 22, 14–15). Сказав: "Я сильно бажав". "Це безмежна любов до нас наказала Йому сказати ці слова в ніч установлення тайни любові", – пише св. Лаврентій Юстиніан. Щоб кожному легко було Його прийняти, жертвував Себе нам під виглядом хліба. Коли б сховався під виглядом якоїсь рідкісної або дорогоцінної поживи, убогі не мали б до Нього доступу. Стався хлібом, щоб бути найпростішою поживою для усіх.

Щоб і ми також хотіли прийняти Його в Євхаристії, не лише нас заохочує численними запрошеннями: "Ходіте, мій хліб їжте, і вино, що я приготувала, пийте" (Прип. 9, 5); "Їжте, о друзі! Пийте, впивайтесь, мої любі" (П. п. 5, 1), але виразно наказує це нам: "Це моє тіло, воно за вас дається" (1 Кор. 11, 24). Ще більше прихилиє нас також обітницею раю: "Хто тіло моє їсть... той живе життям вічним" (Ів. 6, 54). "Хто цей хліб споживатиме, той повіки житиме" (Ів. 6, 58). А якщо б ми боронилися перед Євхаристією, грозить нам пеклом: "Якщо не споживатимете тіло Чоловічого Сина... не матимете життя в собі" (Ів. 6, 53). Ці запрошення, обіцянки і погрози народжуються через Його велике бажання з'єднатися з нами у цій тайні.

Але чому Ісус так гаряче цього бажає? Пояснює нам це св. Діонісій, який твердить, що любов завжди прямує до єдності. Подібно пише св. Тома: "Дві особи, які любляться, прагнуть з двох стати одним". Саме це зробила безмежна любов Бога до людей: не тільки жертвується їм повністю у Царстві вічному, але вже тут, на землі, дає Себе їм посісти в такій інтимній, наскільки це можливо, єдності, жертвуючи Себе під виглядом хліба у Євхаристії. "Он він стоїть за нашою стіною, крізь вікна заглядає, крізь ґрати зазирає" (П. п. 2, 9). Він присутній в Євхаристії і дивиться на нас, хоч ми Його не бачимо. Скривається, щоб ми Його бажали, але хоче дати Себе нам повністю і цілковито з нами з'єднатися, до того часу, доки не здобудемо небесну батьківщину.

Його любов не могла задовольнитися даруванням Себе всьому людському роду у Втіленні, Страстях і Смерті, але схотіла знайти спосіб жертвуватися повністю кожному з нас зокрема. "Хто споживає тіло моє і кров мою п'є, той у мені перебуває, а я – в ньому" (Ів. 6, 56). У святому Причастті Ісус єднається з нами так реально, що св. Франциск Салезій справедливо зауважив: "Євхаристія є найніжнішим знаком любові, бо Ісус повністю жертвує Себе у ній, стаючи нашою поживою, щоб з нами з'єднатися". Подібно пише св. Іван Золотоустий, що Ісус з гарячої любові до нас дуже хоче з'єднатися з нами, щоб ми були одно з Ним. "О яка пречудова твоя любов, Господи Ісусе, – говорить Лаврентій Юстиніан, – так тісно з'єднав Твоє тіло з нашим, що Твоє серце і нашу душу зробив нерозривно зв'язаними!" А св. Бернардин Сієнський твердить: "Те, що Ісус віддався нам на поживу, було вершиною любові, бо через Євхаристію хотів з'єднатися з нами так нероздільно, як пожива з тим, хто її споживає". Послухаймо, що Ісус сказав до своєї улюбленої слуги, Маргарити з Іпрес, відразу після прийняття нею святого Причасття: "Подивись, дочко моя, якою прекрасною є єдність між Мною і тобою. Ніколи вже не розділяймося, люби Мене, і будьмо завжди з'єднані у любові".

3. Коли і як ми повинні приймати Євхаристію

Будьмо переконані, що не можемо зробити нічого милішого для Ісуса, аніж прийняття Його у Євхаристії з наміром, відповідним прийняттю Цього Прекрасного Гостя. Я сказав: "з належним, відповідним наміром", не гідним, бо коли б такий був необхідний, хто ж міг би приймати святе Причасття? Бо тільки Бог гідний прийняти Бога. Під належним, відповідним наміром розумію такий, який може мати бідне створіння, одягнене в тіло Адама. Достатньо, щоб особа, приступаючи до Євхаристії, була в стані ласки і гаряче хотіла зростати в любові до Ісуса Христа. "Достатньо любити Ісуса Христа, щоб приймати Його в Євхаристії, – твердить св. Франциск Салезій, – бо Він жертвується нам тільки з любові". Якщо йдеться про те, як часто приймати святе Причасття, кожен повинен керуватися порадою свого духовного отця. Слід при цьому знати, що незалежно від стану, в якому живемо, чи нашої професії, ніщо не може перешкодити частому прийманню святого Причасття, згідно з декретом папи Інокентія XI: "Часте приймання святого Причасття має залежати від погляду

сповідників, котрі, мають радити своїм каянникам те, що визнають за корисне для їх спасіння".

Ніщо не є для нас таким добродійством, як святе Причастя. Предвічний Отець проголосив Ісуса Христа Господом усіх своїх багатств: "Отець усе дав йому в руки" (Ів. 13, 3). Особа, котра прийняла Його в Євхаристії, може сказати з усією певністю: "От і прийшли до мене з нею разом усі блага" (Муд. 7, 11). Слушно твердять св. Діонісій і св. Вікентій Феррерій, що тайна Євхаристії має найбільшу силу освячення душ, більшу від таких аскетичних середників, як тижневий піст на хлібі і воді.

4. Плоди Євхаристії

Тридентський Собор навчає, що святе Причастя очищує нас з легких гріхів і охороняє перед смертельними. Говорить, що звільняє від легких гріхів, бо, – згідно з вченням св. Томи, – ця тайна заохочує людину до актів любові, які змивають легкі гріхи. Твердить також, що береже перед смертельними, бо святе Причастя збільшує у нас ласку, яка оберігає нас від тяжких гріхів. Тому Інокентій III написав, що Ісус Христос своїми муками і смертю визволив нас з неволі гріха, а через Євхаристію звільняє нас від можливості скоїти гріх.

Передусім ця тайна запалює душу до Божої любові. "Бог є любов" (1 Ів. 4, 8). Це "вогонь жерущий" (Втз. 4, 24), що поглинає у наших серцях всі земні прив'язання. Саме цей вогонь любові прийшов запалити на землі Божий Син: "Вогонь прийшов я кинути на землю – і як я прагну, щоб він вже розгорівся" (Лк. 12, 49). Яке ж полум'я Божої любові розпалює Ісус у кожному, хто Його приймає! Св. Катерина Сієнська побачила одного разу в руках якогось священика, що тримав Найсвятіші Тайни, самого Ісуса, як кулю вогню, і дивувалася, що всі людські серця не згоряють в тому полум'ї. Обличчя св. Рози з Ліми після святого Причастя настільки сяло, що аж осліплювало, а з її уст пробивався такий жар, що це відчував кожний, хто наблизився до неї. Розповідають також про св. Вацлава, який тільки відвідуючи храми, де були Найсвятіші Тайни, розпалювався таким жаром, що слуга, який супроводжував його, ступаючи за ним по снігу, зовсім не відчував холоду. Тому св. Іван Золотоустий вважав, що Найсвятіші Тайни є вогнем, який так запалює нас, що стаємо небезпечними навіть для самого пекла.

Наречена з Пісні пісень говорить: "Він увів мене в бенкетний покій, і любов – стяг його надо мною" (П. п. 2, 4). Св. Григорій Нісський пише, що святе Причастя є тим домом вина, де душа стає так напоєна Божою любов'ю, що забуває про себе і втрачає з поля зору все створене. Тому наречена з книги Пісні пісень продовжує: "Підсильте мене тістечками виноградними, яблуками мене одушевляйте, бо я з любови знемагаю" (П. п. 2, 5).

Тому, хто говорить: "Саме тому не приймаю святе Причастя, бо бачу, як я холодний до Божої любові...", Герсон відповідає: "Тому, що відчуваєш холод, хочеш віддалитися від вогню?" Ти повинен зробити навпаки: "Якщо бажаєш любити Ісуса, чим ти більше холодний, тим ближче повинен приступити до Євхаристії".

Св. Бонавентура також заохочує нас: "Хоч би навіть без почуття любові, лише довіряючи Божому милосердю, приступай однак до Євхаристії; чим ми більше хворі, тим необхідніший для нас лікар". Подібно пише св. Франциск Салезій у своїй Філотей: "Дві категорії людей повинні приймати часто святе Причастя: досконалі, щоб зберегти досконалість, і недосконалі, щоб досягнути досконалість". Але щоб робити це часто, принаймні необхідним є велике прагнення стати святим і зростати у любові до Ісуса Христа. Ось що сказав одного дня Господь до св. Матильди: "Коли приймаєш святе Причастя, бажай такої любові, якої ще ніколи жодне серце до Мене не плекало, і тоді Я відчую ту любов, якої ти бажаєш".

Молитва

О Боже Любові, безмежно люблячий нас і гідний нашої безмежної любові, скажи мені, чи є ще щось більше, ніж те, що Ти задумав для досягнення нашої любові? Не достатньо Тобі, що стався людиною і що ділив з нами усі наші нужди. Не достатньо Тобі віддати за нас Кров у страшних муках, не достатньо Тобі смерті після виснажливого болю, і то на дереві хреста, призначеного для найбільших злочинців? Нарешті стався поживою, щоб з'єднатися з кожним із нас. Скажи мені, повторюю, чи можна задумати щось більше, щоб здобути нашу любов? Які ми нещасливі, коли Тебе у цьому житті не любимо! Будемо шкодувати про це цілу вічність!

Мій Ісусе, хочу жити у гарячій любові до Тебе.

Як мені прикро, що образив Тебе! Жалую настільки, що хочу померти з болю.

Люблю Тебе понад усе, більше, ніж самого себе, і присвячую Тобі усі мої почуття. Ти даєш мені це бажання, тоді дай мені і силу, для його здійснення.

Мій Ісусе, мій Ісусе, не хочу від Тебе нічого іншого, як тільки Тебе самого. Тепер, коли прилучив мене до своєї любові, залишаю все, відмовляюся від усього, тільки Тебе обіймаю, тільки Тебе єдиного хочу мати.

О Мати Божа, Маріє, проси Ісуса за мене і зроби мене святим. Додай і те чудо до багатьох інших, через Тебе здійснених, переміни мене з грішника на святого! Амінь.

РОЗДІЛ 3

Наша довіра до любові і заслуг Ісуса Христа

1. Довіра, покладена у Христі

Давид усю надію на своє спасіння покладав на майбутнього Відкупителя і так говорив: "В руки твої віддаю я духа мого: ти визволив мене, Господи, вірний Боже" (Пс. 30, 6). Наскільки більше ми повинні покласти надію на Ісуса Христа, коли Він уже прийшов і довершив діло спасіння? З ще більшою довірою треба сказати і постійно повторювати: "В руки твої віддаю я духа мого: ти відкупив мене, Господи, вірний Боже".

Це правда, що маємо поважні причини боятися вічної смерті через образу Бога, але маємо також причини значно більші надіятися на життя вічне через заслуги Ісуса Христа; вони ведуть до спасіння і мають безмежно більше значення, ніж тягар наших гріхів, що ведуть до загибелі. Ми згрішили і заслужили на пекло, але Відкупитель прийшов обтяжити Себе нашими провинками і заплатити за них Своїм стражданням: "Та він наші недуги взяв на себе, він ніс на собі наші болі" (Іс. 53, 4).

У той нещасливий час, коли ми згрішили, стягнули на себе вирок, який засудив нас на вічну смерть. А що ж вчинив тоді наш милостивий Відкупитель? "Він знищив розписку, що була проти нас, що нас осуджувала, разом з приписами; він її зробив нечинною, прибавши до хреста" (Кол. 2, 14). Своєю кров'ю стер вирок, що нас засуджував, а потім прибав його до хреста, щоб ми, дивлячись на цей вирок, що нас засудив за допущені гріхи, глянули одночасно на хрест, де Ісус Христос, вмираючи, стер його своєю кров'ю, і щоб ми таким чином наново повернули собі надію на прощення і вічне спасіння.

Значно більше промовляє до нас кров Ісуса Христа, ніж кров Авеля промовляла проти Каїна; вона випрошує нам Боже милосердя: "Ви приступили... до Ісуса, посередника нового завіту, і до крові очищення, що промовляє краще, ніж кров Авелева" (Єв. 12, 24). Тим апостол Павло неначе хотів сказати: "Грішники, маєте щастя! Ви дійсно згрішили, але потім звернулися до розп'ятого Ісуса, який пролив усю свою Кров, щоб бути посередником встановлення миру між грішниками і Богом, а також щоб випросити нам прощення. Проти вас кричать ваші провини, але заступається за вас Кров Відкупителя. А голос цієї Крові має силу перепросити Божу справедливість".

Правда, що за всі наші гріхи ми повинні відзвітувати нашому відвічному Суддеві. Але хто ж має бути нашим суддею? "Отець... Синові дав він суд увесь" (Ів. 5, 22). Втішаймося тому, бо Отець Предвічний доручив суд над нами саме нашому Відкупителю. Св. Павло додає нам відваги, кажучи: "Хто ж той, що засудить? Христос Ісус, який умер, ба й – він заступається за нас" (Рм. 8, 34). Ким є наш суддя, що повинен нас засудити? Це той Спаситель, який, щоб нас не засудити на вічну смерть, схотів засудити Самого Себе і Сам зазнав смерті. Але на цьому не зупинився і досі, перебуваючи у небі, по правиці Отця, дбає про наше спасіння. Тому св. Тома з Вілліанова пише: "Чого ж боїшся, грішнику, якщо жалуєш за власні гріхи? Якби тебе міг осудити Той, який помер для того, щоб ти не був осуджений? Якщо тільки повернешся до його стіп, якби міг осудити Тебе Той, який зійшов з неба, щоб тебе знайти, коли ти ще від Нього втікав?"

2. Великі заслуги Ісуса Христа

Якщо боїмося, що через нашу слабкість піддамося спокусам, з якими повинні боротися, ось що маємо зробити згідно повчань св. Павла: "Біжімо витривало до змагання, що призначене нам, вдивляючися пильно в Ісуса, засновника й завершителя віри, який, замість радості, що перед ним була, витерпів хрест, на сором не звертаючи уваги" (Єв. 12, 1, 2). Відважно приступім до боротьби, дивлячись на розп'ятого Ісуса, який зі свого хреста жертвує нам поміч, перемогу і вічний вінець. В минулому ми грішили, бо перестали вдивлятися у рани та зневаги, які витерпів наш Відкупитель, і не просили у Нього допомоги. Та якщо у майбутньому будемо постійно пам'ятати про Його Страсті, що витерпів з любові до нас, тоді зможемо звернутися до Господа, який завжди готовий нам допомогти, і не будемо переможені нашими немочами і сатаною. Св. Тереза додає нам відваги, кажучи: "Не розумію постійного страху перед сатаною, якщо можна закликати на допомогу Бога і примусити диявола боятися". Вона вважала, що якщо не покладемо в Бозі всю нашу довіру, то не на багато або на ніщо придадуться усі наші старання: "Уся наша доброчесність, усі наші старання, – ось її слова, – небагато нам допоможуть, якщо не перестанемо довіряти собі і не покладемо всю надію на Бога".

Які великі таємниці надії і любові Бога сховані для нас у Страстях Христових і в Євхаристії! Таємниці, в які ніхто ніколи не міг би повірити, коли б віра не запевнювала нас у них? Всемогутній Бог захотів стати людиною, пролити всю свою кров і померти від болю на хресті! Чому? Щоб заплатити за наші гріхи і спасти нас, підлих бунтарів! А потім своє власне тіло, жертвуване скоріше за нас на хресті, захотів дати нам на поживу, щоб повністю з'єднатися з нами! О Боже, ці дві таємниці можуть спалити з любові серця усіх людей! Жоден грішник, навіть найгірший, якщо жалує за вчинене зло, не повинен розчаровуватися, бачачи, як Бог любить людей і готовий дарувати їм добро? Тому св. Бонавентура говорив: "Буду працювати з довірою, маючи непохитну надію, що Той, який для мого спасіння стільки зробив і витерпів, не відмовить мені у жодній ласці, потрібній для спасіння". Як же може відмовити мені у ласках, необхідних для спасіння, Той, який стільки зробив і стільки витерпів, щоб мене спасти!

"Приступім, отже, – заохочує св. апостол Павло, – з довір'ям до престолу благодаті, щоб отримати милість і знайти благодать на своєчасну поміч" (Єв. 4, 16). Престолом ласки є хрест, на якому Ісус сидить, як на власному троні, щоб розділяти ласки і виявляти милосердя кожному, хто до Нього прибігає. Однак ми повинні зробити це швидко, щоб могли отримати поміч для спасіння, бо потім може бути вже запізно. Спішімося, отже, щоб обійняти Розп'ятого, і зробимо це з великою довірою! Нехай не жахає нас наша нужда: в Ісусі Христі знайдемо для нас всяке багатство, всяку ласку: "бо ви в ньому всім збагатились, – усяким словом і всяким знанням... Тим то не бракує жодного дару ласки вам" (1 Кор. 1, 5, 7). Заслуги Ісуса Христа збагатили нас всякими Божими скарбами і вчинили нас здатними до прийняття кожної ласки, яку тільки бажаємо.

Св. Лев Великий пише, що Ісус своєю смертю приніс нам більше благ, ніж диявол зробив шкоди, використовуючи наш гріх. Таким чином пояснює раніше сказане св. Павлом, що дар Відкуплення перевищує гріх, а ласка злочин: "Та не так воно з провинною, як з даром ласки... Де збільшився гріх, там перевершила ласка" (Рм. 5, 15, 20). Сам Спаситель заохотив нас, щоб ми у Його заслугах покладали надію одержання кожного блага і кожної ласки. Ось як навчає нас способу здобування у Предвічного Отця всього, чого бажаємо: "Істинно, істинно кажу вам: Чого б ви тільки попросили в Отця, він дасть вам у моє ім'я" (Ів. 16, 23). Якщо чогось бажаєте – каже – попросіть Отця в моє ім'я, і обіцяю вам, що будете вислухані. Як би Отець міг відмовити нам у якійсь ласці, якщо дав нам свого Єдинородного Сина, якого любить, як Самого Себе? "Він власного Сина свого не пощадив, а видав його за всіх нас, – як же разом із ним не подарує нам усього?" (Рм. 8, 32). Кажучи все, св. Павло хоче сказати, що Бог не позбавив нас будь-якої ласки, прощення, витривання, любові, досконалості чи раю. Адже Він все нам дарував. Треба тільки просити Його. Бо є дуже щедрим до того, хто до Нього звертається: "багатий для всіх, хто Його призиває" (Рм. 10, 12).

3. Якою великою є моя гідність, якщо Бог помер за мене!

Хотів би тут ще додати багато інших прекрасних думок, які передає у своїх листах преподобний Іван Авільський; це розважання про велике довір'я, яке ми повинні мати до заслуг Ісуса

Христа.

"Не забувайте, що між Предвічним Отцем і нами є Посередник, Ісус Христос, який нас любить і який створив між нами такі узи любові, що ніщо не в силі їх розірвати, лише сама людина смертельним гріхом. А кров Ісуса кличе, благаючи для нас милосердя; так кричить, що заглушує шум наших гріхів. Смерть Ісуса Христа умертвила наші гріхи: "Де твої рани, смерте!" (Ос. III 14). Ті, що гинуть, гинуть не через брак особистого надолуження, а; тому, що не приймають надолуження, даного Ісусом Христом)! святих тайнах".

"Діло нашого відкуплення Ісус взяв на свої рамена так, немов це стосувалося Його Самого. Наші гріхи, хоч їх не скоїв, назвав своїми і для них шукав прощення. З великою любов'ю молився за тих які хочуть наблизитися до Нього, молився за них так, як за Самого Себе. І осягнув те, чого хотів: Бог привів Ісуса до такої єдності з нами, що, люблячи Його, любить також нас, а ненавидячи нас ненавидить і Його. Та оскільки Ісус не є і не може бути відкинений Богом, так само і ми, якщо є з'єднані з Ісусом у любові, є люблені Богом. Бог, люблячи Його, любить також нас. Ісус Христос може більше вчинити, щоб ми були люблені Богом, ніж ми самі можемо зробити, щоб бути гідними ненависті. Предвічний Отець любить більше свого Сина, ніж ненавидить грішників".

Ісус сказав до Отця: "Отче! Хочу, щоб ті, яких ти мені передав, перебували там, де і я, щоби й вони були зо мною " (Ів. 17, 24). Любов перемагає ненависть, бо є більшою від неї. Таким чином було нам прощено, ми є люблені і певні, що ніколи не будемо покинені, бо той вузол любові такий сильний. Господь сказав через Ісаю (49, 15): "Невже ж забуде молодиця своє немовля? Не матиме жалю до сина свого лона? Та хоча б вона й забула, я тебе не забуду. Глянь! Я записав тебе в себе на долонях". Він власною кров'ю записав нас на своїх долонях. Тому ми не повинні нічим турбуватися, бо все походить з тих рук, що були прибиті до хреста з любові до нас.

Ніщо не повинно лякати нас жодною мірою, бо Ісус набагато більше наповнює нас довір'ям і впевненістю. Навіть коли б мене обступили всі скоєні мною гріхи, пригнітив страх за майбутнє, коли б диявол розставив на мене пастки, і тоді я не повинен втрачати надію, бо можу попросити про милосердя в Ісуса, сповненого милості, який любить мене настільки, що прийняв смерть за мене. Не втрачу цієї довіри, бо бачу, як цінує мене Бог, який Самого Себе жертвував за мене. О мій Ісусе, безпечна Пристань тих, що серед бурі вдаються до Тебе, о пильний Пастирю! Обманює самого себе той, хто Тобі не довіряє, якщо хоче поправитися. Ти сам сказав: "Я є, не бійтеся: Я є тим, хто дає терпіння і потішає. Часом даю комусь муку, яка здається пеклом, але потім його з цього витягну і втішаю. Я є тим захисником, який взяв у свої руки вашу справу, як свою власну. Я є вашим приятелем, який прийшов, щоб сплатити ваші борги. Я ваш Господь, який власною кров'ю вас відкупив не для того, щоб вас покинути, але щоб вас збагатити, викупив вас дорогою ціною. Як же втечу від того, хто Мене шукає, коли навіть вийшов назустріч тим, які Мене шукали для того, щоб зневажити? Коли не відвернув лиця перед тим, хто Мене бив по обличчі, то як можу його відвернути перед тим, хто хоче віддати мені шану? Як же мої діти можуть сумніватися, що їх люблю, коли Я захотів віддати Себе в руки ворогам з любові до них? Чи Я будь-ким погордив, хто мене полюбив? Кого ж Я покинув, коли той шукав у Мене допомоги? Навпаки – Я ще досі шукаю кожного, хто сам Мене ще не шукає".

Якщо віриш, що Предвічний Отець дав тобі свого Сина, то повір, що дасть тобі також усі інші дари, набагато менші від Нього. Не думай, що Ісус Христос забув про тебе, якщо залишив тобі на спомин про свою любов найбільший доказ –Самого Себе у Євхаристії.

Молитва

О мій Ісусе, моя Любове, яка велика надія дана мені – у Твоїй Страстях! Як можу боятися, що не отримаю відпущення моїх гріхів, раю і всіх потрібних мені ласк від всемогутнього Бога, який пролив за мене свою кров?

Мій Ісусе, Моя Надіє і моя Любове, Ти, щоб мене не втратити, захотів віддати власне життя.

Люблю Тебе понад всяке добро, мій Відкупителю і Боже! Ти увесь віддався мені, а я віддаю Тобі всю мою волю і повторюю: люблю Тебе, люблю Тебе. Хочу завжди повторювати Тобі це: люблю Тебе, люблю Тебе. Хочу повторювати це все моє життя і хочу вмерти, віддаючи останній подих з такими словами на устах: "Мій Боже, люблю Тебе. І від тієї миті хочу почати неустанно любити Тебе любов'ю, яка триватиме вічно. Ніколи не перестану любити Тебе.

Люблю Тебе, а тому що люблю Тебе, жалую за кожне зло, яким Тебе образив. Нужденний я,

бо через страх втратити проминаючу втіху, відмовлявся від Тебе, безмежне Добро! Усвідомлення цього мучить мене більше, ніж будь-яка мука, але втішає мене думка, що стою біля безмежної Доброти, котра не вміє погордити люблячим серцем. О, коли б я міг померти для Тебе, як Ти помер за мене!

Дорогий мій Відкупителю, надіюся, що даш мені вічне спасіння у майбутньому житті, а в теперішньому – святе витривання у любові до Тебе. Тому обіцяю, що буду завжди про нього просити. А Ти через заслуги своєї смерті, дай мені витривалість у молитві.

Про це Тебе також прошу і цього очікую від Тебе, моя Царице, Маріє! Амінь.

РОЗДІЛ 4

Наш обов'язок любити Ісуса Христа

1. Бог нас любить, щоб ми любили Його

Ісус Христос є Богом, тому заслуговує на всю нашу любов. Але Він з любові до нас забажав, щоб ми неначе змушені Його любити як "необхідність" – хоча б з вдячності за те, що нам зробив що для нас витерпів. Полюбив нас дуже, щоб ми також дуже любили Його. "Чому Бог любить? Тільки тому, щоб любили Його?" написав св. Бернард. Скоріше сказав це Мойсей: "Та й тепер, Ізраїлю, чого Господь, Бог твій, вимагає від тебе, як не того, щоб ти боявся Господа, Бога твого... і служив Господеві" (Втор. 10, 12). Тому перша заповідь, що дав нам, була така: "Любитимеш Господа Бога твого, всім серцем твоїм" (Втор. 6, 5).

А св. Павло твердить, що любов є виконанням закону: "Любов, отже, – виконання закону" (Рм. 13, 10). Повнота закону названа в грецькому тексті виконанням його, є любов'ю. Хто ж, бачачи Ісуса розп'ятого і вмираючого з любові до нас, міг би Його не полюбити? Надто голосно кличе терня, цвяхи, хрест, рани і Його кров, спонукаючи нас любити Того, хто нас так сильно полюбив. Але занадто мале наше серце, щоб справді полюбити Бога, дуже закоханого в нас! Щоб заспокоїти любов Ісуса Христа треба, щоб якийсь інший Бог помер з любові до Нього. "Чому, – кликав св. Франциск Салезій, – не йдемо на хрест з розп'ятим Ісусом, щоб понести хресну смерть разом з Тим, який захотів померти з любові до нас?" Апостол Павло досконало переконує нас, що Ісус Христос помер за всіх нас для того, щоб ми вже не жили для себе, а для Бога, який за нас помер: "А він умер за всіх, щоб ті, що живуть, жили вже не для себе, а для того, хто за них умер і воскрес" (2 Кор. 5,15).

Слова з книги Мудрості Сирах також говорять про це: "Тож не забудь ту послугу з боку ручителя: він бо за тебе віддав свою душу" (Сир 29, 15). Не забувай про Ручителя, який, надолужуючи твої гріхи своєю смертю захотів відкупити твою провину. Як миле Ісусові наше часте пригадування Його Страстей і як Йому прикро, коли занедбуємо це! Якщо хтось перетерпів би заради приятеля образи, удари і ув'язнення, як би засмутився, дізнавшись, що він про це не пам'ятає і навіть не хоче чути. І навпаки – як було б йому приємно дізнатися, що приятель завжди говорить про нього з ніжністю і завжди йому дякує! Так само Ісусові подобаються наші спогади з вдячністю і любов'ю про Його болі і смерть, яку поніс за нас.

2. Євхаристія і хрест – спомин Його Пасхи

Ісус Христос був очікуваний всіма отцями Старого Завіту, жаданий всіма народами, перш ніж прийшов на землю. Наскільки більше повинен бути єдиним нашим Бажанням, єдиною нашою Любов'ю тепер, коли ми побачили Його вже Втіленого і знаємо, скільки для нас зробив, скільки витерпів аж до прийняття хресної смерті з любові до нас!

З цією метою установив тайну Євхаристії в день, який випередив Його смерть, і доручив нам, щоб ми завжди споживали Його Найсвятіше Тіло, а також завжди згадували Його смерть: "І, віддавши подяку, розламав і сказав: Це моє тіло, воно за вас дається. Це робить на мій спомин... . Бо кожного разу, як їсте хліб цей і п'єте цю чашу, звіщаєте смерть Господню" (1 Кор. 11, 24 і 26). Тому свята Церква на празник Божого Тіла так молиться: "Боже, Ти залишив нам спомин Твоїх Страстей у

цій чудовій тайні і.т.д.", а потім співає: "О свята вечере, на якій споживаємо Христа, споминаємо Його Страсті". З цього робимо висновок, як милі Ісусові ті, які часто роздумують про Його Страсті. Бо Він навмисне залишився у тайні Євхаристії, щоб ми з вдячністю згадували те, що для нас перетерпів, а також щоб зростала в нас завжди любов до Нього. Св. Франциск Салезій називає гору Голгофу горою люблячих, бо неможливо пам'ятати про цю гору і не любити Ісуса, що захотів на ній померти з любові до нас.

О Боже, чому люди не люблять Тебе, Тебе, який стільки зробив, щоб вони любили Тебе! Перш, ніж настало Втілення Слова, людина могла сумніватися, чи Бог справді її любить, але після приходу Божого Сина і після Його смерті з любові до людей як можемо ще сумніватися!? Людино, – говорить св. Тома з Вілліано, – глянь на хрест, на той біль і нелюдську смерть, котру зазнав заради тебе Ісус Христос. Після тих усіх доказів любові не можеш більше сумніватися, що Він тебе любить і то дуже. Тому св. Бернард говорить, що хрест і кожна рана нашого Відкупителя закликають нас усвідомити Його любов до нас.

У великій таємниці Відкуплення людства треба зауважити винахідливість Ісуса Христа у пошуку різнорідних способів завоювати нашу любов. Якщо вже хотів померти для нашого спасіння, вистачило б Його смерті разом з іншими дітьми, вбитими Іродом. Але ні, Він перед своєю смертю захотів протягом тридцяти трьох років поспробувати життя, повного трудів і мук. Щоб спонукати нас любити Його, найперше дозволив побачити Себе як убоге дитя в стайні, потім – юнаком за верстатом тесляра і нарешті злочинцем, засудженим на хресну смерть. А перед самою смертю об'явився нам у ще інших видах, що викликають наше співчуття – все для того, щоб ми любили Його. В Оливному саду бачимо Його в агонії, покритого кривавим потом, збичованого у Преторії Пилата потім як висміяного царя з тростиною в руці, з багрянницею на раменах і терновим вінцем на голові; потім на публічній дорозі волоченого на місце смерті з хрестом на раменах, і нарешті – на Голгофі, прибитого цвяхами до хреста. Чи не заслуговує на нашу любов той Бог, який схотів витерпіти стільки мук і винайшов стільки способів, щоб заволодіти нашою любов'ю?! Св. Іван Рігольє говорить: "Не хотів би нічого іншого робити в житті, як тільки плакати з любові над Богом, якого любов повела на смерть для спасіння людей".

3. Божа любов – найцінніший скарб

"Великою є любов" – твердить св. Бернард. Великою і цінною є любов. Соломон, говорячи про Божу мудрість, якою є свята любов, називає її скарбом безмежним, бо хто має любов, бере участь у Божій приязні: "Вона бо для людей – скарб невичерпний. Ті, що набули її, в приязнь із Богом увіходять" (Муд. 7, 14). Так само говорить св. Тома Аквінський, Доктор ангельський, що любов є не тільки царицею усіх чеснот, але там, де вона царює, приносить зі собою усі інші чесноти, неначе до свого почету, щоб нас ще більше з'єднати з Богом. Бо любов є саме тою, котра єднає нас з Богом, як це сказав св. Бернард. Також Св. Письмо багато разів твердить, що Бог любить того, хто Його любить: "Я люблю тих, які мене люблять" (Прип. 8, 17). "Коли хтось мене любить... злюбить його мій Отець, і прийдемо ми до нього, і в ньому закладемо житло" (Ів. 14 23). "Хто перебуває в любові, той перебуває в Бозі, і Бог перебуває в ньому" (1 Ів. 4, 16). Ось чудова єдність, джерелом котрої є любов: єднає душу з Богом. Любов крім того дає силу, щоб робити для Бога великі діла, а навіть терпіти. "Любов бо, як смерть, сильна" (П. п. 8, 6). Св. Августин пише, що немає справи такої важкої, якої неможливо було подолати силою любові. Твердить також, що коли хтось робить те, що любить, то не зауважує навіть початку праці, бо праця ця стає для нього актом любові.

Послухаймо, що говорить св. Іван Золотоустий про те, що довершує Божу любов в душах, у яких царює: "Коли Божу любов опанувала душу, тоді викликає у неї незаспокоєне бажання діяти на користь Любого. І хоч звершує для Нього великі діла і присвячує багато часу для служіння Йому, все здається їй нічим, і навіть журиться, що так мало робить для Бога. Коли б їй дозволено вмерти і жертвувати себе для Нього, була б щасливою. Саму себе вважає непотрібною в тому всьому, що робить, бо любов повчає її, на що Бог справді заслуговує. В яскравому світлі бачить усю недосконалість своїх дій; у тому всьому зазнає неспокою і мук, бо усвідомлює, якими проминаючими є її вчинки для Господа, такого великого".

"Як же помиляється той, – говорить св. Франциск Салезій, – хто святість бачить в чомусь

іншому, ніж у любові Бога! Деякі вважають досконалістю суворе життя, інші – молитву або часте приймання Святих Тайн, ще інші – милостиню. Але я вважаю, що досконалість полягає у нічому іншому, як в любові до Бога всім серцем. Всі інші чесноти без любові є тільки купою каміння. А якщо не втішаємося ще досконало цією святою любов'ю, то провина є з нашого боку, бо ми ще не віддалилися повністю Богові".

Подивімося, що одного дня Господь сказав до св. Терези: "Усе, що не подобається Мені, є марним". Щоб усі зрозуміли цю правду! Потрібно тільки одного! Необов'язково бути багатим на цій землі, завоювати повагу інших, гнатися за вигодами життям, тішитися почестями і славою вченого; необхідною є тільки любов Бога і виконання Його волі. Тільки з тією метою Бог нас створив і оберігає наше життя! Тільки так можемо бути прийняті до раю. "Поклади мене печаттю на твоєму серці, печаттю на твою руку" (П. п. 8, 6). Так говорить Господь до кожної душі, своєї нареченої: "Поклади Мене як печать на твоєму серці і на твоє плече, щоб до Мене звернула всі свої бажання і всі свої вчинки. На серці – щоб не ввійшла туди ніяка інша любов, тільки любов до Мене; на плече – щоб усе, що робиш, не мало іншої мети, як тільки Мене самого". Як чудово прямує до досконалості той, хто в кожній своїй справі не оглядається на ніщо інше, як тільки на розп'ятого Ісуса і не прагне нічого, як тільки підкоритися Йому!

Саме це повинно бути єдиною нашою турботою: здобути правдиву любов до Ісуса Христа.

4. Ознаки правдивої любові і гімн св. Павла

Ось як духовні вчителі визначають ознаки правдивої любові. Любов, – твердять, – є наповнена острахом, але цей страх не є нічим іншим, як боязню не зробити Богові прикrostі. Любов добродійна, бо, довіряючи Богові, не боїться починати великі діла на славу Богу. Є сильна, бо перемагає всі негідні бажання; навіть серед найстрашніших спокус і найтемнішого відчаю. Є слухняною, бо старається якнайскоріше поспішати за Божим закликком. Є чистою, бо любить тільки Бога, бо лише Він заслуговує на любов. Горить, як вогонь, бо хотіла б всіх собою запалити і зробити, щоб всі були поглинуті нею. Захоплюючи, бо чинить, що душа живе якби поза власним життям: так немов би вже більше не бачила, не чула, не мала вже більше почуттів, які могли б приймати те, що земне, здатна тільки на любов до Бога. Єднаючи, бо тісно єднає волю створіння з Волею його Творця. Повна бажань, бо наповнює душу прагненням залишити цю землю, щоб стреміти до досконалої єдності з Богом у блаженній батьківщині і там любити Його всіма своїми силами.

Але ніхто краще не навчає про ознаки і вияви правдивої любові, як великий її співець, св. Павло. Він на початку 13 розділу першого послання до Коринтян твердить, що без любові людина є ніщо і без неї нічого не здобуде: "Якби я мав... усю віру, щоб і гори переставляти, але не мав любові, я був би – ніщо. І якби я роздав бідним усе, що маю, та якби віддав моє тіло на спалення, але не мав любові, то я не мав би жадної користі" (13, 2–3). Якби хтось мав таку віру, що зумів би пересувати гори, як св. Григорій Чудотворець, а не мав би любові, нічого не буде вартим. Якщо роздав би все своє майно убогим, і з власної волі пішов би на мученицьку смерть, але без любові до Бога, то нічого б не досягнув.

Потім св. Павло називає ознаки, які характеризують правдиву любов і одночасно повчає про здобуття чеснот, які є наслідком любові: "Любов – довготерпелива, любов – лагідна, вона не заздрить, любов не чваниться, не надимається, не бешкетує, не шукає свого, не поривається до гніву, не задумує зла; не тішиться, коли хтось чинить кривду, радіє правдою; все зносить, в усе вірить, усього надіється, все перетерпить" (1 Кор. 13, 4–7).

Подальші розділи цієї книги присвяtimo саме таким святим чеснотам, щоб побачити, чи в нас справді царює любов, яку ми повинні виявляти Ісусові Христові, а також тому, щоб зорієнтуватися, у яких чеснотах ми повинні ще вправлятися, щоб зберегти і збільшувати у собі цю святу любов.

Молитва

О Серце Ісуса, найгідніше любові і яке найгарячіше любиш нас, як бідне те серце, яке Тебе не любить! О Боже, Ти помер на хресті з любові до людей, позбавлений усякої потіхи! Як люди можуть жити, забувши повністю про Тебе?!

О Божа любове! О невдячності людська! Люди, люди, гляньте на невинного Божого Агнца, що висить в агонії на хресті і вмирає за вас, щоб заплатити Божій справедливості за ваші гріхи і

таким чином спонукати вас любити Його! Зауважте, як вмираючи одночасно благає свого Предвічного Отця, щоб вам простив. Вдивляйтеся у Нього і любіть Його.

О мій Ісусе, як мало таких, які люблять Тебе! Таким нужденним є також я, бо протягом багатьох років жив, забувши про Тебе, і тому так дуже образив Тебе. Дорогий мій Відкупителю, не стільки жалую через кару, на яку я заслужив, скільки через любов, яку Ти мені показав.

О Ісусові страждання, ганьба, рани, смерть, о Ісусова любове, залишіть слід у моєму серці. Хай оселиться у мені назавжди ваш солодкий спогад, щоб мене постійно ранили і запалювали до любові.

Люблю Тебе, мій Ісусе, люблю Тебе, моє найвище Добро, люблю Тебе, моя Любове, моє Все, люблю Тебе і бажаю завжди любити Тебе.

Не дозволяй, щоб я Тебе колись залишив і втратив.

Зроби, щоб я повністю належав Тобі, вчини це заради заслуги Твоєї смерті! На неї покладаю непохитну надію.

Довіряюся Твоєму заступництву, Маріє, моя Царице; зроби, щоб я завжди любив Ісуса і Тебе, Мати і Надіє моя! Амінь.

РОЗДІЛ 5

Любов і терпеливість
Хто любить Ісуса Христа, терпеливо
зносить страждання

Любов – довготерпелива (1 Кор. 13, 4)

1. Щоб любити Ісуса Христа, потрібно вміти терпіти

Земля є місцем здобування заслуг, і тому є місцем терпіння. Нашою батьківщиною, де Бог приготував для нас відпочинок у вічній радості, є небо. На цьому світі маємо небагато часу, але і в цьому короткому часі є багато страждань, які ми повинні перетерпіти. "Чоловік, що родиться від жінки, віком короткий і тривоги повний" (Йов 14, 1). Потрібно терпіти, і це чекає всіх: однаково як справедливих, так і грішників; кожний мусить нести свій хрест. Хто несе його терпеливо, спасається; а хто бунтується, сам себе осуджує. "Ті самі страждання, – говорить св. Августин, – одних ведуть до раю, інших ведуть до пекла". Завдяки випробуванням у терпінні, – твердить святий, – у Божій Церкві відділяється половику від зерна: хто в муках упокорюється і підкоряється Божій волі, є зерном для раю, а хто спалахує гордістю і гнівом, відкидаючи таким чином Бога, є половику для пекла.

У день останнього суду, який вирішить нашу долю, щоб заслужити на щасливий вирок вибраних, наше життя мусить виявитися згідним з життям Ісуса Христа: "Бо яких він передбачив, тих наперед призначив, щоб були подібні до образу Сина його" (Рм. 8, 29). З цією метою Предвічне Слово зійшло на землю, щоб навчити нас своїм прикладом терпеливо нести хрест, який посиляє нам Бог. "Бо й Христос страждав за вас також; – пише св. Петро, – лишивши вам приклад, щоб ви йшли його слідами" (1 Пт. 2, 21). Ісус Христос захотів страждати, щоб додати нам відваги у нашому стражданні. О Боже! Яким наповненим ганьбою і муками було життя Ісуса Христа?! Ось як пророк Ісаїа називає нашого Відкупителя: "Зневажений, останній між: людьми, чоловік болів, що зазнав недуги" (Іс. 53, 3). Також пише, що це чоловік погорджений, сприйнятий як найгірший з-поміж усіх, чоловік болю. Бо життя Ісуса було сповнене безмірних мук і болю.

Як Бог вчинив зі своїм Улюбленим Сином, так чинить з кожним, кого любить і приймає за сина: "бо кого Господь любить, того карає, і б'є кожного сина, якого приймає" (Єв. 12, 6). Св. Терезі Господь об'явив, "що найдорожчими душами для Його Отця є ті, які терплять найбільші муки". Тому коли ця свята переживала страждання, говорила, що не проміняла би його на найбільші скарби світу. А коли після смерті об'явилася одній особі, то відкрила їй, що втішається великою нагородою у небі,

не стільки через багато добрих діл, які вчинила, скільки завдяки мукам, які витерпіла добровільно під час життя з любові до Бога. Також додала, що єдиною причиною, яка викликала б у неї бажання повернутися у цей світ, було б бажання знести ще якесь страждання заради Бога.

Хто любить Бога серед страждань, той подвійно заслуговує на небо. Св. Вікентій а Паульо говорив, коли замало страждань у цьому житті, це треба сприймати як велику немилість Бога до нас. Твердив також, що як кожне згромадження, так і кожна особа, позбавлені страждання і, які втішаються схваленням цього світу, є близькі до падіння. З тієї самої причини св. Франциск, коли проживав день без хреста заради Бога, боявся, що Бог про нього забув.

2. Дар терпіння заради Христа

Св. Іван Золотоустий пише: коли Бог обдаровує когось даром терпіння, то виявляє йому більшу ласку, ніж коли б дав йому силу воскрешати померлих, бо роблячи чуда, людина стає боржником Бога, а коли терпеливо зносить страждання, Бог стає її боржником. І ще додає, що хто терпить заради Бога, коли б не отримав вже ніякої іншої нагороди, крім тієї можливості терпіти муки заради Того, кого любить, саме це терпіння повинно стати найбільшою нагородою для нього. Тому більшою ласкою уважав ув'язнення ап. Павла заради Христа, ніж його взяття до третього неба.

"За витривалістю ж нехай слідом іде чин досконалий " – пише св. Яків (Як 1, 4). Він хоче сказати, що для Бога немає нічого милішого, ніж людина, яка терпеливо та у мирі зносить усі хрести, які Він їй зсилає. Любов бо чинить так, що люблячий є подібний до любленого. Св. Франциск Салезій так говорив: "Усі рани Відкупителя є немов численними устами, які повчають нас, як маємо для Нього терпіти. Такою є мудрість святих: терпіти безустанно для Ісуса – таким чином швидко освятимося". Хто любить Ісуса, сам хотів би бути сприйнятий так, як Він – убогим, мученим і зневаженим. Тому св. Іван бачив усіх святих одягненими у білу одіж і з пальмами в руках: "одягнені в одязі білі, і пальмові віті в руках їхніх" (Од 7, 9). Пальма є ознакою мучеників, але не всі святі зазнали мучеництва, чому ж усі несуть пальми в руках? На це питання відповідає св. Григорій, який каже, що всі святі були мучениками або меча, або терпеливості. І додає: "Можемо бути мучениками без ставання під меч, якщо збережемо терпеливість".

Саме у цьому полягає заслуга особи, яка любить Ісуса, – у любові і терпінні. Ось що Господь сказав св. Терезі: "Гадаєш, дочко моя, що заслуга пливе з насолоди? Ні, вона полягає у терпінні і любові. Глянь на моє життя, сповнена мук. Повір, дочко, що той, кого більше любить мій Отець, одержує більше турбот, пропорційно до міри любові. Вдивляйся у мої рани, бо твої страждання ніколи з ними не зрівняються. Недоречно думати, що мій Отець зробить своїми приятелями людей, яких не випробував стражданням". Для нашої втіхи св. Тереза додає: "Бог ніколи не зсилає страждання, не відплативши за нього швидко якимсь добродійством".

Одного дня Ісус об'явився Б. Баттисту Варані і сказав йому, що є три найбільші ласки, які дає вибраним душам: перша, щоб не грішили; друга, більша, щоб робили добрі діла; третя, найбільша, щоб терпіли з любові до Бога. Тому св. Тереза говорила: що якщо хтось зробить для Бога якесь добро, то Він обдарує його за це мукою.

3. Хто терпить заради Христа, той зазнає спокою

Святі, зазнаючи мук, дякували Богові за це. Св. Людвик, король Франції, згадуючи страждання, пережиті в турецькій неволі, так говорив: "Радію і дякую Богові більше за терпеливість, яку дав мені під час мого ув'язнення, ніж за можливість завоювати усі землі". Св. Єлизавета, княгиня Турингії, після смерті чоловіка була вигнана з держави разом з сином; вона зрозуміла, що всі покинули її, тому змушена блукати без пристановища. Тоді вона пішла до монастиря францискан і попросила заспівати "*Te Deum*" як подяку Богові за дану їй ласку терпіти з любові до Нього.

А св. Йосиф Каласант твердив: "Щоб заслужити собі рай, будь-якої праці замало". Ще раніше про це сказав сам апостол Павло: "Гадаю бо, що страждання нинішнього часу негідні майбутньої слави, яка має нам з'явитися" (Рм. 8, 18). Тому коли б за одну хвилину в раю треба було ціле життя зносити всі страждання святих мучеників, то й тоді це було б для нас великою нагородою. Як охоче ми повинні тепер приймати наші хрести, знаючи, що страждання нашого короткого життя можуть нам принести вічне щастя? "Бо те, що одну мить триває, – наше легке горе – готує нам понад усяку

міру ваготи слави" (2 Кор. 4, 17). Кажуть, що св. Агапіт, малолітній хлопець, коли тиран погрожував йому накладенням на голову розпеченого шолому, сказав: "Чи може зустріти мене більше багатство, ніж втрата голови тепер, щоб я міг побачити її коронованою потім у раю?" Це переконання змусило св. Франциска сказати: "Таким великим є добро, якого очікую, що кожна мука є для мене насолодою". Бо хто бажає слави раю, мусить боротися і страждати: "Коли страждаємо, то з ним будемо й царювати" (2 Тм. 2, 12). Не можемо мати нагороди без заслуги, а заслуги без терпеливості. "І коли хтось бореться, то не отримує вінка, якщо не бореться законно" (там само, 5). А хто бореться з більшою терпеливістю, отримає найпрекрасніший вінець слави. Дивна справа! Люди цього світу, якщо йде мова про дочасні блага, дбають про все, що тільки можна придбати. Якщо йде мова про блага вічні, твердять: "Достатньо, щоб ми мали якийсь куток у раю!" Але не так говорять святі. Вони у цьому житті задоволені усім. Тим більше – позбавляють себе земних благ, а про вічні блага дбають усіма силами. Виникає запитання: "Хто з тих людей чинить мудро і розсудливо?"

Роздумуючи лише над питанням про дочасне життя, можна з усією певністю ствердити: хто страждає більш терпеливо, той радіє більшим спокоєм. Св. Филип Нері сказав, що на цьому світі немає чистилища: є або небо, або пекло. Хто терпеливо зносить страждання, тішитися раєм; хто ні, вже тепер є у пеклі. Стається так тому, бо – як пише св. Тереза – не відчуває хреста, посланого Богом, той, хто його приймає. Св. Франциск Салезій, будучи одного разу мучений багатьма випробуваннями, сказав: "Певний час серед численних і таємних випробувань, які зустрічаю, зазнаю такого солодкого спокою, якого з нічим не можна порівняти. Ці муки є провіщенням майбутнього утвердження моєї душі в Бозі, що справді є єдиним прагненням і бажанням мого серця". Миру не знайде той, хто веде розпорошене життя, а лише той, хто з'єднаний з Богом і його святою волею. Один монах – місіонер, будучи в Індії, побачив засудженого, який вже стояв на ешафоті перед усікновенням; ця людина закликала його і сказала: "Знай, Отче, що я колись був у твоєму чині; доки зберігав правила, мав погоже життя, але коли почав їх занедбувати, все стало для мене мукою. Залишив чин, віддав себе неморальній поведінці і довів себе до цього нещасливого кінця, який тепер бачиш". І наприкінці промовив: "Я сказав тобі про це, щоб мій приклад міг послужити іншим".

Бл. о. Людвик де Понте так говорив: "Вважай те, що солодке в цьому житті, за гірке, а те, що гірке, за солодке, і завжди будеш тішитися спокоєм". Так, бо те, що солодке, подобається почуттям, однак завжди залишає гіркоту докорів сумніння через невідповідне уподобання, яке переважно в цьому маємо. Але те, що гірке, терпеливо прийняте з Божої руки, стає солодким і дорогим для душ, які люблять Бога.

Будьмо переконані, що на цій долині сліз справжнього спокою серця зазнає тільки той, хто з любов'ю приймає і зносить страждання, щоб виконати Божий задум – таким чином у спокої зносить свій людський стан, уражений гріхом. Про життя святих на землі можна сказати – терплять люблячи, про святих у небі – радіють люблячи. Отець Павло Сеньєрі, бажаючи своїй каянниці додати відваги у зношенні страждання, під розп'яттям казав помістити такі слова: "Так люблять". Однак не саме терпіння, але бажання терпіти з любові до Ісуса Христа є найпевнішим знаком, який свідчить про те, що хтось любить Його. "Чи можемо посісти щось більше, – говорила св. Тереза, – ніж упевненість, що здійснюємо те, що подобається Богові". Але, на жаль, більшість людей жахається навіть самої згадки про хрест, упокорення і муки! Але є багато таких, які люблять Бога і усе своє щастя знаходять у стражданні, інакше не мали б втіхи, якби їхнє земне життя було позбавлене страждань. "Погляд на розп'ятого Ісуса, – говорив один святий, – робить мій хрест таким солодким, що щастя здається мені неможливим без страждання; любові Ісуса Христа вистачить мені понад усе". Ось що Ісус радить тому, хто хоче йти за Ним: "Нехай себе зречеться, візьме щодня на себе хрест свій і йде за мною" (Лк. 9, 23). Але треба його взяти і нести не з примусу і з відразою, але з покорою, терпеливістю і любов'ю.

4. Значення нашого терпіння заради Христа

Якою милою є Богові людина, яка у покорі і терпеливості обіймає хрест, зісланий Ним їй! Св. Ігнатій Лойола так говорив: "Немає дерева більш придатного до народження і збереження любові до Бога, аніж дерево святого хреста", тобто любов Його серед страждань. Одного дня св. Гертруда запитала Ісуса, яка жертва була б Йому наймилішою. А Він так відповів: "Дочко, не можеш зробити мені нічого милішого, ніж терпеливо зносити муки, які випадають тобі". Тому ревна слугиня Божа, сестра Вікторія Анжеліні, твердила, що один день "на хресті" має більше значення, ніж сто років

різнорідних духовних вправ. Подібно писав преподобний Іван Авільський: "Більше значення має один раз промовлена молитва Нехай буде благословенний Господь, коли зазнаємо випробувань, ніж тисячі подяк за успіхи". На жаль, люди не знають як цінні терпіння, які зносять заради Бога! Бл. Ангеліна з Фоліньо вважала, що терпіння заради Бога, якщо б лише було розпізнане нами, сталося б "річчю гідною викрадення": цим хотіла сказати, що кожний старався б тоді "викрадати" у інших нагоду терпіти. Тому св. Марія Магдалина Паційська, знаючи яким дорогоцінним є терпіння, бажала більше продовження свого життя, ніж смерті і неба, бо як говорила: "у небі вже немає нагоди терпіти".

Єдиним бажанням душі, яка любить Бога, є повне з'єднання з Ним. Прислухаймося до думки св. Катерини Женевської, яка говорить про досягнення досконалої єдності: "Щоб досягнути єдності з Богом, необхідні випробування. Бо за допомогою них Бог хоче знищити усі наші неупорядковані пожадання – як, внутрішні, так і зовнішні. Тому будь-які образи, погорди, хвороби, опущення родичами і приятелями, неспокій і спокуси, також – інші різні випробування необхідні нам, поки боремося, щоб перемагаючи це все, ми повністю усунули їх і перестали їх відчувати. Інакше кажучи, поки випробування, які зносимо для Бога, не стануть для нас солодкими, а не гіркими, доти ми не досягнемо єдності з Богом".

Тому особа, яка бажає повністю віддати себе Богові, повинна прийняти рішення, – як пише св. Іван від Хреста, – шукати у всьому в цьому житті вже не розкошів, але страждання, приймаючи охоче всі добровільні умиртвлення, і з ще більшою ревністю та любов'ю – ті небажані, бо саме вони наймиліші Богові. Адже Соломон говорить: "Вартніший довготерпеливий, аніж звияжець" (Прип. 16, 32). Подобається Богові той, хто умиртвляє себе постами, ланцюжками і бичуванням, бо через умиртвлення набуває сили духу, та ще більше подобається Йому той, хто з терпеливістю і радістю несе хрест, що посиляє йому Бог. На думку св. Франциска Салезія: "Умиртвлення, які походять безпосередньо від Бога або від людей з Його розпорядження, завжди набагато цінніші від тих, які походять від нас. Бо завжди більше Божої волі і нашої користі є там, де менше нашої волі". Це ж зауважила св. Тереза: "Більше отримуємо одного дня через страждання, що приходять від Бога і від ближнього, ніж протягом десяти років умиртвлень прийнятих нами". Св. Марія Магдалина Паційська щиро стверджувала, що немає у цьому житті такої гіркої муки, щоб її неможливо було перетерпіти з радістю, думаючи, що походить від Бога. І дійсно, у великих муках, які ця свята витерпіла протягом п'яти років, достатньо їй спогаду, що це воля Божа, щоб знову досягнути спокою. Щоб знайти Бога, цей найбільший наш Скарб, усього буде замало! Отець Іполіт Дураццо говорив: "Нехай здобуття Бога коштує нам стільки, скільки Він хоче, ніколи не буде надто дорогим!".

Просім Господа, щоб учинив нас гідними Своєї святої любові. Якщо будемо любити Його досконало, всі блага цієї землі видадуться нам димом та болотом і солодкими стануть ганьба і страждання.

Послухаймо те, що говорить св. Іван Золотоустий про душу, повністю віддану Богові: "Коли хтось здобуде досконалу любов до Бога, здається йому, що тільки Бог є на землі. Не турбується вже ані про свою славу, ані не журиться ганьбою, погорджує спокусами і терпінням, втрачає потяг до всіх речей. Не знаходячи ні підтримки, ні відпочинку, невпинно і без втоми шукає Любого – чи працює, чи їсть, чи чуває, чи спить, у кожному його вчинку і в кожному його слові, всі його думки і будь-яке пізнання спрямовані на пошук Любого, бо його серце є там, де його скарб".

У цьому розділі ми роздумували про терпеливість дуже загальною; а в розділі XV розважимо про це детальніше, тобто як потрібно виховувати у собі цю чесноту.

Молитва

Мій дорогий і любий Ісусе, мій Скарбе, з огляду на вчинені Тобі зневаги, не заслуговую вже на те, щоб могти Тебе любити, але через твої заслуги, прошу Тебе, зроби мене гідним твоєї чистої любові. Люблю Тебе понад усе і жалую усім своїм серцем, що колись Тобою погордив і викинув Тебе зі своєї душі. Але тепер люблю Тебе більше, ніж самого себе. Люблю Тебе усім серцем, о моє безмежне Добро. Люблю Тебе, люблю Тебе, люблю Тебе і нічого іншого не прагну, як тільки досконало любити Тебе. Нічого так не боюся, як втратити Твою святу любов.

О, люблячий нас Відкупителю, дозволь пізнати Тебе як велике Добро, Твою велику любов, яку виявляєш мені, бо хочеш зобов'язати мене любити Тебе.

О мій Боже, не допусти, щоб я жив далі як невдячний перед великою Твою добротою. Нехай

вже більше Тебе не ображаю, не хочу вже більше втрачати Тебе. Решту мого життя хочу повністю присвятити любові до Тебе і виконанню твоєї волі. Мій Ісусе, Моя Любове, допоможи мені, допоможи грішникові, який хоче любити Тебе і бути повністю твоїм.

О Маріє, моя Надіє, Твій Син вислуховує Тебе, проси Його, за мене і здобудь для мене ласку любити Його досконало. Амінь.

РОЗДІЛ 6

Любов і лагідність
Хто любить Ісуса Христа,
любить лагідність

Любов – лагідна (1 Кор. 13, 4)

1. Хто любить Ісуса Христа, практикує чесноту лагідності

Дух ніжності і лагідності є духом самого Бога: "Згадка про мене солодша від меду" (Сир. 24, 20). Людина, яка любить Бога, любить всіх, кого любить Бог, а, отже, всіх своїх ближніх. Завжди охоче спішить, щоб усім допомагати, щоб їх втішати і задовольнити, наскільки тільки може. Св. Франциск Салезій, який був учителем і прикладом святої лагідності, так говорив: "Покірنا лагідність є чеснотою над чеснотами, до якої Бог нас особливо схиляє, тому потрібно її завжди і всюди практикувати". Цей святий радить нам на майбутнє таке правило: "Те, що вважаєте можна зробити з любов'ю, робіть, але те, що викликає спротив, залишіть". Зрозуміло, що тільки тоді, коли не йдеться про образу Бога, бо в іншому випадку кожний до цього зобов'язаний, повинен якнайшвидше і наскільки тільки може, протиставитися будь-якій образі Бога.

Цю ніжність і лагідність ми повинні виявляти насамперед до убогих, тих, до яких люди переважно ставляться зі зневагою через їхнє убожество. Подібно мусимо поводитися з хворими, зажуреними власним станом хвороби, і з тими, які обділені турботою ближніх. Але особливо лагідно треба ставитися до ворогів: "Перемагай зло добром" (Рм. 12, 21). Бо ненависть треба перемагати любов'ю, а переслідування – ніжністю; так чинили святі і таким чином здобули собі любов найбільш завзятих ворогів.

"Ніщо так не будує ближнього, – твердить св. Франциск Салезій, – як сповнене любов'ю і лагідністю ставлення". Цього святого можна було часто зустріти з усмішкою на устах і з обличчям, яке дихало лагідністю, що підтверджували його слова і жести. Так про нього говорив і св. Вікентій а Паульо, кажучи, що ніколи не знав людини більш лагідної. Говорив, що завжди мав враження, наче єпископ Салезій був образом лагідності самого Ісуса. Бо він, навіть заперечуючи щось, з чим не міг погодитися у своєму сумлінні, виявлявся таким ласкавим, що всі, хто з ним спілкувався, покидали його задоволені і переповнені любов'ю. Він був милостивий до всіх: до настоятелів, рівних собі, також – нижчих від себе, у домі і поза ним. На противагу до тих, – як сам говорив, – що видають себе ангелами поза домом, а є дияволами у домі. Подібно ставився до прислуги, не скаржився на їх недоліки, деколи їх виявляв їм і то завжди дуже лагідними словами. Ця поведінка гідна похвали всіх настоятелів. Настоятель повинен з усією ласкавістю ставитися до своїх підлеглих. Доручаючи їм виконати певні обов'язки, повинен скоріше просити, ніж наказувати. Св. Вікентій а Паульо сказав: "Лагідність є найкращим способом для настоятелів отримати послух у підлеглих". Подібно твердила св. Йоанна де Шанталь: "Шукала багато способів, щоб добре керувати, але не знайшла кращого, ніж лагідність і поблажливість".

Навіть засуджуючи за вчинені помилки, настоятель повинен бути лагідним. Одне – сильно картати, і зовсім інше – зробити кривду. Якщо провини тяжкі, треба деколи сильно картати; особливо, коли це повторюється і підлеглому раніше вже звертали на це увагу. Але стережімося картання з гнівом і різкістю. Хто робить зауваження у гніві, чинить більше шкоди, ніж користі. Це якраз є тією "гіркою ревністю", про яку згадує св. Яків. Деякі хваляться строгістю у власній родині,

яку підтримують за допомогою суворих методів і твердять, що саме так слід керувати. Інакше думає про таку поведінку св. Яків: "Коли ж у вашім серці гірка заздрість та сваря, то не хваліться і не говоріть неправди проти правди" (Як. 3, 14). Якщо в особливому випадку належало б і гострим словом зробити зауваження, то тільки для того, щоб винуватець зрозумів вагу і міру своєї провини, та надалі до нього треба ставитися лагідно і після гострої розмови обдарувати добрим словом. Треба лікувати рани, так як євангельський Самарянин –вином і оливою. "Так як олива впливає на поверхню всіх рідин, –говорив св. Франциск Салезій, – подібно лагідність повинна підноситися над усіма нашими вчинками". А коли трапиться, що особа, якій треба зробити зауваження, повна неспокою, тоді треба зачекати з картанням, поки вщухне її гнів, бо інакше ще більше її роздратуємо. Св. Іван, що належав до закону каноніків регулярних, дає таку пораду: "Не треба докидати дров до вогню, коли дім горить".

2. Лагідність у картанні

"Ісус, обернувшись, почав їм докоряти" (Лк. 9, 55). Так зробив Ісус Христос перед своїми учнями Яковом та Іваном, які бажали покарати Самарян за те, що не прийняли Його у своєму місті. Тоді Ісус запитав своїх учнів, якого вони духа. "Це не є мій Дух, бо Він є лагідний і ніжний": "Бо не послав Бог у світ Сина світ засудити, лише ним – світ спасти" (Ів. 3, 17). А ви хочете довести його до занепаду? Замовкніть і не ставте мені подібних запитань, бо це не у моєму Дусі. І справді – з якою ніжністю Ісус поставився до перелюбниці! "Де ж вони, жінко, – сказав, – оті твої обвинувачі! Ніхто не осудив тебе? То і я тебе не осуджую. Йди та вже віднині не гріши!" (Ів. 8, 10 і 11). Обмежився зауваженням, щоб не грішила більше, і відіслав її у мирі. Подібно з лагідністю старався повернути Самарянку і дійсно це зробив. Найперше попросив її, щоб дала Йому напитися, а потім сказав: "Була б ти відала про дар Божий, і – хто той, що каже тобі: "Дай мені напитися!" Вкінці об'явив їй, що це Він є очікуваним Месією. А з якою ніжністю старався повернути негідного Юду, допускаючи його до власного столу, вмиваючи йому ноги, звертаючи увагу навіть у мить його зради: "Юдо, поцілунком видаєш Чоловічого Сина?" (Лк. 22, 48). Погляньмо також, як навернув Петра після його відречення: "І Господь, обернувшись, глянув на Петра" (Лк. 22, 61). Після виходу з дому найвищого первосвященника Ісус не виявив йому його гріх, але глянув на нього з ніжністю і навернув його так, що Петро до кінця життя не переставав жалувати за те, що образив свого Вчителя.

Наскільки більше можемо здобути лагідністю, аніж суворістю! Св. Франциск Салезій твердив, що немає нічого гіркішого від зеленого горіха, але коли випекти його у цукрі, стає солодким і добрим. Так само будь-які зауваження – хоч ніби неприємні, незважаючи на це, стають милими, коли робимо їх з любов'ю і ніжністю, і тоді можуть принести більшу користь. Св. Вікентій а Паульо розповідав, що, будучи настоятелем свого Згромадження, ніколи не картав із суворістю. Трапилось йому це тільки у трьох випадках – тоді вважав, що так повинен був учинити, але потім завжди шкодував, бо кожного разу це приносило погані наслідки. Коли ж звертав увагу з лагідністю, все закінчувалося добре.

Св. Франциск Салезій своєю лагідністю завжди здобував у інших те, чого бажав. Притягував таким чином до Бога навіть найбільш закам'янілих грішників. Те саме практикував св. Вікентій а Паульо, навчаючи своїх учнів такої засади: "Ввічливістю, любов'ю і покорою в дивний спосіб можна здобувати серця людей і схилити прийняти те, що найбільш невластиве природі". Одного разу він доручив одному зі своїх отців схилити до покути великого грішника. Однак, цей отець, попри великі зусилля, нічого не досяг; попросив святого, щоб зробив це сам. Він поговорив з тим чоловіком і навернув його, а той потім визнав, що саме особлива ніжність і любов отця Вікентія здобули його серце. Святий не міг терпіти, що його місіонери з суворістю і гостротою ставляться до каянників; говорив їм, що пекельні духи користуються їх строгістю, щоб довести душу до ще більшого гріха.

3. Лагідність до всіх – завжди і всюди

Треба бути лагідним до всіх завжди, при кожній нагоді і в будь-яку мить. Св. Бернард зауважує, що більшість людей лагідні доти, доки все складається згідно з їх волею, але пізніше, коли зустрічає їх якийсь опір, швидко спалахують гнівом і починають горіти як Везувій. Їх можна порівняти з тліючим вугіллям, схованим під попелом. Але хто хоче стати святим, повинен у цьому

житті бути, як лілія серед тернів, яка не перестас нею бути, навіть коли її колять – завжди залишається такою ж ніжною і лагідною. Душа, яка любить Бога, зберігає спокій у серці і виявляє його на обличчі, будучи завжди собою, як у випадках приємних, так і серед неприємностей. Так, як писав кардинал Петруччі:

*Назовні, для людей
є всім для всіх,
а всередині – у своєму найглибшому єстві –
живе завжди з'єднана з Богом.*

У випробуваннях найкраще пізнається єство будь-якої людини, її дух. Св. Франциск Салезій дуже любив згромадження сс. Візиток, у виховання якого вклав багато зусиль. Через переслідування часто бачив небезпеку і можливість занепаду згромадження. Проте завжди залишався спокійним у своєму серці, навіть при думці, що згромадження могло б бути ліквідоване, якщо на те буде Божа воля. Він часто говорив: "Певний час мені довелося долати багато труднощів, але вони наповнювали мою душу солодким спокоєм, незрівнянним з нічим, та водночас стали для мене провіщенням майбутнього утвердження моєї душі у Бозі, чого я завжди прагнув".

Коли ми змушені відізватися до когось, хто до нас погано ставиться, вважаймо, щоб ми робили це завжди з лагідністю: "Лагідна відповідь гасить гнів" (Прип. 15, 1). Достатньо відповіді, повної ніжності, щоб загасити будь-який вогонь гніву. Коли ми занепокоєні, краще мовчати, бо тоді правильним здається нам усе, що приходить на думку. Та коли опануємо пристрасть, усвідомлюємо собі, що всі слова, які видавалися відповідними, були б насправді недоречними.

Коли ж трапиться нам помилитися, то й тоді до себе треба ставитися лагідно: гнів до себе після провини не є покорою, а витонченою гордістю – це знак, що не хочемо визнати нашої справжньої слабкості і убогості. Св. Тереза казала: "Покора, яка викликає неспокій, ніколи не походить від Бога, а від диявола". Обурення супроти себе після провини є гіршою вадою, ніж сама провини і, як наслідок, тягне за собою інші вади. Це призводить до полишення наших побожних практик, молитви, св. Причастя, а навіть якщо їх продовжуємо, то не робимо цього належно. Св. Алойзій Гонзага говорив, що в мутній воді нічого не видно, а диявол ловить у ній рибу. Коли душа переповнена неспокоєм, не знає тоді ані Бога, ані того, що повинна зробити. Доки чинимо помилки, ми повинні звертатися до Бога з покорою і довірою, просячи у Нього прощення. Можемо сказати Йому так, як св. Катерина Женевська: "Господи, це бур'яни з мого городу".

Люблю Тебе Господи всім серцем і жалую, що образив Тебе. Вже більше не буду чинити так, а Ти прийди до мене з допомогою.

Молитва

Які благословенні узи, що єднають людей з Богом! Зв'яжіть також мене і так сильно, щоб я не міг вже ніколи перестати любити мого Бога! Мій Ісусе, Люблю Тебе! Люблю Тебе, Скарбе і Життя моєї душі; з Тобою єднаюся і увесь віддаюся Тобі. Не хочу вже більше, Любий мій Господи, відлучитися від Твоїї любові. Ти, щоб надолужити за мої гріхи, схотів, щоб Тебе зв'язали, як злочинця, а потім вели вулицями Єрусалиму на смерть. Ти захотів бути прибитим до хреста і не зійшов з нього аж до хвили смерті. Через такі численні заслуги, що впливають з твоїх страстей не дозволяй, щоб я будь-коли віддалився від Тебе.

Зі всіх моїх провин найбільше жалую за те, що колись відвернувся від Тебе. Тепер постановляю, що завдяки твоїй ласці виберу радше смерть, ніж Тебе буду зневажати як легким гріхом, так і смертельним.

О мій Ісусе, Тобі довіряю себе. Люблю Тебе всім серцем, люблю Тебе більше, ніж самого себе. Я образив Тебе в минулому, але тепер жалую за це, навіть хотів би померти з жалю. Прихили мене всього до Себе! Зрікаюся усіх почуттєвих втіх, бажаю тільки Тебе і нічого іншого. Вчини, щоб Тебе любив, а потім зроби зі мною все, що Тобі подобається.

О Маріє, моя Надіє, з'єднай мене з Ісусом. Зроби, щоб я завжди жив у єдності з Ним і з'єднаний з Ним помер, щоб одного дня увійти до благословенного Царства, де не буду вже більше боятися втратити Твою святую любов. Амінь.

РОЗДІЛ 7

Любов і чистий намір
Хто любить Ісуса Христа, не заздрить
іншим у будь-чому, крім у великій
любові до Ісуса

Любов не заздрить (1 Кор. 13, 4)

1. Хто любить Ісуса, не заздрить "великим" світу цього, але – тільки тим, які дуже люблять Ісуса Христа

Св. Григорій Великий, пояснюючи цю наступну ознаку любові, твердить, що любов не заздрить, бо не може заздрити людям цього світу у земних багатствах, яких не тільки не прагне, але й навіть ними погорджує. Потрібно також розрізнити два роди заздрості, одну – злу, а другу – святу. Зла заздрість, яка сумує за земними благами, якими володіють інші на цій землі. А свята та, яка співчуває знатним цього світу, що живуть тільки серед земних почестей і втіх. Вона не шукає, ані не бажає нічого іншого, як тільки Бога. Не має ніяких інших бажань у цьому житті, як тільки любити Його, наскільки може. Тому підтримує святу заздрість до кожного, хто любить Бога більше від неї, бо в любові хотіла б перевершити навіть серафимів.

Це єдина мета святих душ на землі. А таке бажання розпалює Божу любов і раниць серце Бога так, що Він звертається до кожної з них зі словами: "Ти полонила моє серце одним лиш твоїм оком, однією перлиною твого намиста" (П. п. 4, 9). Єдине око – це єдина мета, до якої спрямовані усі думки та вчинки душі, щоб подобатися тільки Богові. Люди цього світу у своїх вчинках керуються "багатьма поглядами", тобто спрямовують свої духовні очі у різних напрямках: щоб подобатися людям, досягнути почесті і багатства або принаймні отримати задоволення.

Натомість святи спрямовують свій погляд тільки в одному напрямку – хочуть подобатися Богові в усьому, що роблять. Говорять разом з Давидом: "Кого, крім тебе, мав я на небі? І коли я з тобою, нічого на землі не хочу... Бог – скеля мого серця і повіки моя доля" (Пс. 73, 25 і 26). Чого ж я можу бажати, мій Боже, у цьому і в іншому житті, якщо не Тебе? Тільки Ти є моїм Багатством і єдиним Господом мого серця. Хай багаті радіють скарбами цієї землі, – говорив св. Паулін, – хай царі радіють своїми царствами! Ти, Ісусе, є моїм Скарбом і моїм Царством.

Зауважмо, що замало тільки добрих вчинків, потрібно ще виконувати їх добре. Щоб наші діла були добрі і досконалі, треба їх починати з чистим наміром подобатися тільки Богові. Ось похвала, якою обдарували Ісуса Христа: "Він усе гаразд учинив" (Мк. 7, 37). Багато діл, самі в собі, також гідні похвали, але якщо були зроблені з іншою метою, ніж для Божої слави, не будуть мати великого значення перед Богом або зовсім нічого. Св. Марія Магдалина Паційська так говорила: "Бог винагороджує наші діла в міру їх чистоти". Хотіла сказати, що залежно від нашого наміру Бог буде оцінювати і винагороджувати наші вчинки.

О Боже, як важко знайти діло, зроблене тільки для Тебе! Пригадую собі одного святого і старшого вже монаха, який багато зробив для Бога, а потім помер в опії святості. Він одного дня, підсумовуючи своє життя, каже до мене дуже сумний і охоплений жахом: "Дивлячись на всі діла мого життя, не знаходжу одного зробленого тільки для Бога". Через прокляте самолюбство втрачаємо повністю – або більшою мірою, плоди наших добрих діл. Скільки трудяться, навіть у найсвятіших справах проповідники, сповідники, місіонери, а так мало або й нічого не отримують, бо не шукають у цьому Бога, а тільки світової слави, людського зацікавлення, марноту, що виявляється у хизуванні перед людьми чи хоч би у заспокоєнні власних уподобань!

Але Господь говорить: "Уважайте добре, щоб ви не чинили ваших добрих учинків перед людьми, які бачили б вас, а то не матимете нагороди в Отця вашого, що на небі" (Мт. 6, 1). Хто трудиться, щоб догодити собі, вже одержав нагороду: "Істинно кажу вам: Вони вже мають свою нагороду" (Мт. 6, 2). Але ця нагорода є наче крихта диму – зводиться до хвилевого задоволення, що скоро проминає і не залишає в душі ніякої користі. Пророк Аггей говорить, що хто працює не для того, щоб подобатися Богові, а з іншою метою вкладає свою заплату до пустого мішка, і коли його відкриває, нічого вже там не знаходить: "Та вам не тепло і заробітчанин заробляє в гаманець дірявий"

(Аг. 1, 6). Як наслідок, ті, які після багатьох зусиль не досягли бажаної мети, потім дуже злостяться і втрачають спокій. Це означає, що вони не ставили собі за мету прославити Бога. Хто бо робить щось тільки на славу Божу, навіть коли це йому не вдається, не хвилюється. Бо він вже досягнув своєї мети подобатися Богові, діючи з чистим наміром.

Ось ознаки, що дозволяють розпізнати, чи хтось працює тільки заради Бога:

1) Якщо людина не переживає, коли їй не вдається досягти визначеної мети. Не подобалося Богові, не подобається також і їй.

2) Якщо радіє добром зробленим іншими так само, ніби зробив його сам.

3) Якщо не бажає якогось обов'язку більше від інших, але охоче вдовольняється тим, що наказують йому настоятелі.

4) Якщо після своєї праці не шукає в інших ані подяки, ані схвалення. А якщо б зустріла його обмова або несхвалення інших, не зажуриться, а вдовольниться лише тим, що подобався Богові. А якщо отримає якусь похвалу світу, не буде гордитися, а спокусі марноти, що з'явиться перед ним, відповість словами преподобного Івана Авільського: "Відійди, надто пізно ти з'явилася, бо все діло я віддав Богові".

Так входять у радість Господа, так втішаються радістю самого Бога, обіцяною вірним слугам: "Гаразд, слуго добрий і вірний! У малому був ти вірний, поставлю тебе над великим. Увійди в радість твого пана" (Мт. 25, 23). Якщо маємо щастя зробити щось, що подобається Богові, – говорить Іван Золотоустий, – чого ще нам шукати? Саме це і є найбільшою нагородою і найбільшим щастям, яке тільки може мати створіння, втішати свого Творця.

Цього ж чекає Ісус від того, хто любить Його: "Поклади мене печаттю на твоєму серці, печаттю на твою руку" (П. п. 8, 6). Хотів би, щоб він помістив Його як знак на своєму серці і на своєму рамені; на серці, щоб, роздумуючи над своїми вчинками, хотів їх робити тільки з любові до Бога; на своїм рамені, щоб, працюючи, робив все щоб подобатися Богові – одним словом, щоб Бог був завжди єдиною метою всіх його думок і вчинків. Св. Тереза говорила, що хто хоче стати святим, не може мати ніякого іншого бажання, як тільки те, щоб виконати Божу волю. Її духовна дочка, преподобна Беатриче від Втілення сказала: "Неоціненним є навіть найменше діло, зроблене для Бога". І справді, все, що робимо з метою подобатися Богові, є актами любові, які еднають нас з Богом і запевняють нас вічні блага.

Кажуть, що чистота наміру є небесною алхімією, що перемінює залізо у золото, це означає, що наші найзвичайніші заняття: праця, трапеза, відпочинок, якщо зроблені для Бога, стають золотом святої любові. Св. Марія Магдалина Паційська була переконана, що ті, які все роблять з чистим наміром, ідуть прямо до неба, не проходячи через чистилище. "Духовний скарб" розповідає про одного святого пустельника, який перше, ніж щось зробити, затримувався на хвилю і підносив очі до неба. Коли його запитали, для чого це робить, відповів: "Впевнююся у влучності пострілу". Тими словами хотів сказати, що як лучник перед тим, як випустити стрілу, прицілюється, щоб виміряти відстань, так і він, перш, ніж почне якусь справу, спершу вдивляється у Бога, щоб ця справа подобалася Богові. Так само і ми повинні робити, особливо, якщо продовжуємо розпочату справу, корисно час від часу відновлювати намір її виконання, щоб подобалася Богові.

Ті, які у своїх вчинках не оглядаються на ніщо а тільки на Божу волю, тішаються цією святою свободою духа, яку мають Божі діти, і завдяки якій охоче приймають усе, що подобається Ісусові Христові, всупереч самолюбству чи людським поглядам. Любов до Ісуса Христа народжується у них через святу "байдужість", бо все приймають однаково, як солодке, так і гірке. Не шукають вигод, а тільки того, що подобається Богові. З таким самим спокоєм ангажуються у діла як великі, так і малі, як приємні, так і неприємні, бо задоволені тільки тим, що подобаються Богові.

Проте багато людей роблять навпаки: зовні хочуть служити Богові, але тільки в одній справі, у зручному для них місці, тільки з приятелями, і тільки в певних обставинах. В іншому випадку покидають розпочате діло або виконують його недбало. Такі люди не мають свободи духа, а є невідільниками самолюбства і саме тому мають невеликі заслуги, навіть за те, що вже зробили. Живуть сповнені неспокоєм, а ярмо Ісуса є для них дуже тяжким. Зате ті, які правдиво люблять Ісуса Христа, виконують з любов'ю те, що Йому подобається, і саме тому, що Йому подобається. Виконують це, коли Він хоче, де Він хоче і так, як Він бажає – чи то у житті, визнаному світом, чи невидимо для людського ока, чи будучи погордженими. В цьому полягає чиста любов до Ісуса Христа; і про це ми повинні дбати, борючись із самолюбством, яке хотіло б нас залучити до "великих і почесних" справ,

що подобаються нам.

Ми повинні також мати правильний підхід до духовних вправ, якщо Господеві сподобається доручити нам іншу справу. Одного дня о. Альварез, будучи дуже зайнятим, хотів швидко закінчити працю і піти на молитву, бо здавалося йому, що під час цієї праці не був з Богом. Тоді Господь сказав йому: "Якщо навіть я не поставив би тебе біля себе, то будь задоволений тим, що я послугуююся тобою". Це повчання важливе для тих, які дуже тривожаться, коли будуть зобов'язані послухом або любов'ю до ближнього, залишити свої щоденні побожні практики. Нехай знають, що ця тривога не походить від Бога, а – від диявола або має джерело у самолюбстві. "Догодити Богові хоч би ціною смерті!" – найважливіший принцип святих.

Молитва

Мій предвічний Боже, жертвую Тобі все моє серце. Але яке серце можу Тобі жертвувати? Те, що було створене, щоб любити Тебе, але часто Тобі противилося. Подивись, мій Ісусе, якщо раніше бунтувалося проти Тебе, то тепер жалує і кається через прикрощі, які Тобі заподіяло. Так, мій дорогий Відкупителю, жалую, що погордив Тобою, постановляю бути слухняним Тобі і любити Тебе, чого б це мені не коштувало. Пригорни мене повністю до Себе у Своїй любові; вчини це заради любові, яку виявив мені, вмираючи за мене на хресті.

Люблю Тебе, мій Ісусе, люблю Тебе всією душею, люблю Тебе більше, ніж самого себе, о правдивий і єдиний Любий моєї душі; не знаю нікого, хто так як Ти з любові до мене віддав своє життя.

Постійно каюся через невдячність, яку виявив Тобі. Який я нужденний, вже погубив себе, але маю надію, що Ти своєю ласкою повернеш мені життя. І моїм життям буде неустанна любов до Тебе, моє найвище Добро!

Навчи мене любити Тебе, о безмежна Любове, тільки про це прошу Тебе!

Маріє, Мати моя, прийми мене за свого слугу і зроби, щоб прийняв мене також Ісус, твій Син. Амінь.

РОЗДІЛ 8

Любов і досконалість
Хто любить Ісуса Христа, той завжди
прямує до досконалості

Любов не чваниться (1 Кор. 13, 4)

1. Остиглість

Св. Григорій Великий, пояснюючи цей уривок, твердить, що любов, намагаючись, завжди щораз більше любити тільки Бога, не згоджується вже з нічим, що не є праведне і святе. Досконало визначив це св. апостол Павло, кажучи, що любов є вузлом, що зв'язує в душі найдосконаліші чесноти: "А над усе будьте в любові, що є зв'язок досконалості" (Кол. 3, 14). Тому що любов любить досконалість, внаслідок цього гидує остиглістю, з якою багато служать Богові і таким чином наражаються на небезпеку втрати Божу любов, Божу ласку, власну душу, одним словом – усе.

Однак слід зауважити, що є два роди остиглості: одна –неминуча, друга – яку можна уникнути. Неминучою є та, перед котрою не встереглися навіть святі: вона стає причиною усіх наших помилок, вчинених без повної згоди нашої волі, бо трапляються через людську слабкість. Це неухильність на молитві, внутрішній неспокій, зайві слова, пуста цікавість, бажання показати себе перед людьми, уподобання в їжі і питті, пожадливість, не стримана відразу тощо. Наскільки можемо, мусимо їх уникати, але з огляду на слабкість нашої природи, зіпсованої гріхом, неможливо всіх їх побороти. Вже вчинені потрібно зненавидіти, бо є немилі Богові, але – як ми зауважили це в попередньому розділі – мусимо бути пильними, щоб не дати себе ними стривожити. Св. Франциск

Салезій так писав: "Всі думки, котрі викликають у нас неспокій, не походять від Бога, Князя миру, але завжди або від диявола, або через самолюбство, або також – через високу думку про себе".

Тому всі думки, що нас тривожать, слід негайно відкидати і не зважати більше на них. Цей святий також сказав, що так, як будь-які непередбачувані помилки виникають мимоволі, так само зникають.

Одного акту жалю або любові достатньо, щоб їх усунути. Преподобна сестра Марія від Хреста, венединка, одного разу побачила кулю вогню, падаючи на неї соломинки відразу спопелялися. З допомогою цього образу було дано їй зрозуміти, що один полум'яний акт любові до Бога нищить усі вади нашої душі. Так само діє святе Причастя, згідно з тим, що говорить Тридентський Собор, називаючи Євхаристію "ліком, що звільняє від легких провин". Хоч ці вади є реальним фактом, проте не перешкоджають досконалості, а скоріше в дорозі до досконалості, бо в цьому житті ніхто не досягає досконалості, поки не дійде до благословенного Царства.

Другий рід остиглості, що є перешкодою на дорозі до досконалості той, якого можемо уникнути. Він з'являється, коли хтось чинить легкі гріхи з власної волі. Бо всіх провин, вчинених свідомо, можемо уникнути вже в теперішньому житті завдяки ласці Божій. Св. Тереза пригадувала: "Нехай Бог вас береже перед свідомим гріхом, хоч навіть найменшим!". Такими є свідомі брехні, кожна обмова, лихослів'я, образи, висловлені словами, насмішки з ближнього, дошкульні слова, вихваляння себе, образи, переховувані в серці, невідповідне прив'язання до осіб протилежної статі. "Це дрібні черв'яки, – пише св. Тереза, – які важко зауважити, доки не охоплять всіх чеснот". В іншому місці каже: "Послугуючись малими справами, сатана робить діри, через які входять великі вади".

Потрібно боятися цих свідомих помилок, бо через них Бог може нам вже не дати свого світла, не дати більше допомоги і позбавити духовних втіх. А це призводить до того, що з великою неохотою і мукою виконуємо побожні практики, а потім навіть можемо відмовитися від молитви, святого Причастя, відвідань Найсвятіших Тайн, дев'ятиниць, а вкінці легко можемо залишити все так, як це вже сталося з багатьма нещасливими.

Саме таке значення має погроза, з якою Господь звернувся до байдужих людей: "Знаю твої діла, що ні зимний ти, ні гарячий. Якби ти зимний був або гарячий! Тому, що літеплий ти (...) то вивергну тебе з уст моїх" (Од. 3, 15 і 16). Які тверді слова: Якби ти зимний був! Як це? Краще бути зимним, тобто позбавленим ласки, ніж літеплим? Так, певним чином краще бути зимним, бо така людина може скоріше навернутися, коли заговорять в ній докори сумління, а літеплий, спокійно засинаючи зі своїми вадами, не почуваючи себе винним і не думаючи поправитися, таким "лікуванням" позбавляє себе будь-якої надії. "Остиглість, – пише св. Григорій, – котра зневірилася у ревності, є безнадійним станом". А преподобний о. Людвік де Понте визнав, що вчинив у своєму житті багато помилок, але ніколи з ними не погоджувався.

Ті ж, які погоджуються зі своїми помилками, доводять себе до руїни. Особливо, коли зв'язані якоюсь пристрастю – шукають великої поваги серед людей, прагнуть виставляти напоказ себе і свої справи, накопичувати гроші, – це все з'являється через брак любові до ближнього або через неупорядковане прив'язання до осіб протилежної статі. Таким людям загрожує велика небезпека, бо "навіть волосся стає для тої особи, – як говорив св. Франциск Асизький, – ланцюгами, що тягнуть її до пекла". А щонайменше – не стане вона вже святою і втратить цей прекрасний вінець, який Бог приготував їй, якщо б залишилася вірною ласці. Птах, коли звільняють його від усіх пут, відразу ж летить, так і душа, коли звільниться від будь-якого земного прив'язання, негайно летить до Бога. Та якщо не усунути прив'язання, то навіть одна нитка може стати перешкодою у її злеті до Бога. О, скільки ж людей – навіть духовних – не стають святими, бо не спромоглися звільнитися від різних дрібних прив'язань!

Це все зло виникає через малу любов до Ісуса Христа. Такої любові бракує тим, які мають надто високу думку про себе, які часто пригнічені подіями, з якими не можуть погодитись, які через страх зашкодити своєму здоров'ю стають надто поблажливими до себе, які постійно зосереджують свій погляд лише на зовнішніх предметах, а розум їх завжди розсіяний, бо через свою захланність завжди хочуть слухати і бачити все те, що не стосується Божого служіння, а тільки задовольняють свої бажання. Такі люди ображаються навіть через найменшу позірну провину з боку ближнього. Інакше кажучи, йдеться про усіх тих, які з тих чи інших причин часто тривожаться і занедають молитву та власне зосередження. В один момент вони дуже побожні і радісні, в іншій ситуації –

нетерпеливі та сумні, залежно від обставин чи випадків, сприятливих або ні їх капризам. Такі люди не люблять Ісуса взагалі або дуже мало, тому дають іншим погане свідчення про духовне життя.

2. Засоби в боротьбі з остиглістю

Що треба робити, якщо трапиться комусь опинитися в нужденному стані остиглості? Правда, рідко можна зустріти особу остиглу, яка повернулася до початкової ревності, але, – говорить Господь, – те, чого люди не зможуть, напевно може зробити Бог: "Неможливе в людей, можливе є в Бога" (Лк. 18, 27). Хто молиться і застосовує певні засоби, досягне вповні того, чого бажає.

Існує п'ять способів виходу з остиглості і прямування до досконалості: бажання бути досконалим, постанова прямувати до неї, розважання, часте святе Причастя і молитва.

2.1. Бажання бути досконалим

Першим засобом є бажання бути досконалим. Святі бажання є наче крила, які підносять нас від землі, бо, – як говорить св. Лаврентій Юстиніан, – з одного боку додають нам сили у прямуванні до досконалості, а з другого – полегшують нам муки на цій дорозі. Хто справді хоче бути досконалим, ніколи не перестане зростати у цьому. І коли робить це, то вкінці досягне своєї мети. Але якщо хто до цього не стремить, завжди буде відступати і ставати ще більше недосконалим, ніж раніше. Св. Августин стверджує, що брак поступу в дорозі до Бога є відступом. Хто не наважиться на поступ вперед, буде завжди в тилу, несений зіпсутою гріхом природою.

Великою помилкою є те, як деякі говорять: "Бог не від усіх вимагає святості". Але навпаки, – св. Павло твердить: "Це ж саме воля Божа: святість ваша" (1 Сол. 4, 3). Бог хоче, щоб кожен був святим і то у своєму стані: монах як монах, мирянин як мирянин, священник як священник, одружений як одружений, купець як купець, воїн як воїн і так можна перерахувати представників кожного стану. Прекрасними є листи, в яких порушує цю тему моя велика покровителька, св. Тереза: "Маймо великі бажання, бо через них прийде наше добро". В іншому місці говорить: "Не слід зменшувати бажань, але довіряти Богові, що коли прикладемо трохи праці, поволі дійдемо туди, куди з Божою ласкою дійшло багато святих". На підтвердження цього св. Тереза запевнювала, що відомі їй люди, наповнені Духом, за короткий час досягли на цій дорозі добрих результатів. "Бо, – як твердила ця свята, – Господеві подобаються наші бажання так, неначе вони вже втілені в життя". В іншому творі пише: "Свої надзвичайні ласки Бог дає тільки тому, хто дуже прагне Його любові". І додає: "Бог не залишає без нагороди будь-яке добре бажання у цьому житті, бо є приятелем жертвних осіб, які не довіряють самі собі". Саме таким жертвним духом була обдарована ця свята. Тому одного разу сказала Господеві, коли побачить у раю втішених більше від неї, це не буде мати для неї ніякого значення, але якщо побачить когось, хто буде більше від неї любити Його, казала, що не знає, як це переживе.

Потрібно бути відважним, бо: "Благий Господь (...) до душі, яка його шукає" (Пл. Єр. 3, 25). Бог надзвичайно добрий і щедрий для того, хто Його шукає усім серцем. Навіть скоєні гріхи не можуть нам перешкодити в осягненні святості, якщо справді цього хочемо. Св. Тереза зауважує: "Сатана навіює нам думку, що велике бажання і прагнення наслідувати святих видається нам гордістю, та піднесення до вершин духовності приносить душі багато користі, і хоч не відразу є на це сила, то принаймні жертвенний злет допоможе зробити поступ уперед". Св. апостол Павло пише: "Ми знаємо, що тим, які люблять Бога, – покликаним за його постановою, усе співдіє на добро" (Рм. 8, 28). А святі Отці додають: навіть через гріх. Навіть скоєні гріхи можуть допомогти нам в освяченні, оскільки пригадування їх робить нас більш покірними і вдячними, бо допомагає усвідомити, наскільки Бог є добрий до нас, незважаючи на те, що ми Його сильно образили. Сам нічого не можу, – повинен сказати грішник, – не заслуговую на ніщо інше, як тільки на пекло. Але все можу з Богом безмежної доброти, котрий обіцяв вислухати кожного, хто Його просить. Тепер, коли витягнув мене зі стану засудження і хоче, щоб я став святим і вже жертвує мені свою допомогу, справді можу освятитися не своїми силами, але завдяки ласці мого Бога, який мене скріплює: "Я можу все в тому, хто укріплює мене" (Фп. 4, 13). Коли маємо добрі бажання, потрібно набратися відваги і довіритися Богові перед тим, як почнемо їх реалізовувати. А якщо натрапимо на якусь духовну перешкоду, шукаймо спокою у волі Божій. Бо волю Бога ми повинні ставити вище кожного нашого

доброго бажання. Св. Марія Магдалина Паційська воліла зректися кожної досконалості, ніж мати її всупереч Божій волі.

2.2. Постанова

Другим засобом, що веде до досконалості, є постанова повністю віддати себе Богові.

Багато є покликаних до досконалості – спонукувані до неї ласкою і навіть бажують її, але через неспроможність зробити будь-яку постанову живуть і помирають у бруді свого остиглого і недосконалого життя. Бо замало прагнути досконалості, якщо не намагаємося твердо постановити досягнути її. Скільки ж душ живлять себе тільки бажаннями, але не роблять потім ніякого кроку на дорозі до Бога! Саме про такі бажання говорить Мудрець у Книзі Приповідок: "Бажання ледаря для нього вбивче" (Прип. 21, 25). Лінива людина завжди чогось бажає, але ніколи не зважиться вжити будь-яких засобів, відповідних її стану, щоб стати святою! Лінивий говорить: "О, коли б я перебував у пустелі, а не в цьому домі, то був би святим! О, коли б міг перейти до іншого монастиря, то повністю віддав би себе Богові!" А тим часом не може знести якогось приятеля, не хоче вислухати одного слова заперечення, розсіюється у багатьох зайвих заняттях, робить тисячі помилок: піддається жадібності, цікавості, гордості. А потім зітхає: "О, коли б я мав, о, колиб я міг і т. д.". Такі бажання більше шкодять, ніж приносять користь, бо той, хто живиться ними, живе і буде далі жити у своїй недосконалості. Св. Франциск Салезій так говорив: "Не схвалюю цього, що якась особа зв'язана визначеним обов'язком і покликанням, починає бажати іншого життя, крім того, яке є її обов'язком, а також інших занять, недопустимих у її теперішньому стані. Саме це розсіює її серце і приводить до занедбання обов'язкових занять".

Потрібно прагнути досконалості, але й рішуче використати засоби, які ведуть до неї. Св. Тереза пише: "Бог не бажає від нас нічого іншого, як тільки нашої постанови, щоб потім Він міг зробити все. Душ нерішучих диявол не боїться".

І саме цьому служить молитва роздумів – схиляє нас до використання належних засобів, які ведуть до досконалості. Деякі багато моляться, але під час своїх молитов не роблять ніяких постанов. Св. Тереза говорила: " Радше радила б коротшу молитву, яка приносить кращі плоди, аніж ту, яка триває багато років, але не схиляє серце робити для Бога справді щось істотне". В іншому місці твердить: "Випробувала сама, якщо від початку своєї дороги помагати собі прийняттям постанов у справах, навіть найважчих, – і робити це тільки задля того, щоб подобатися Богові, тоді не повинні нічого боятися ".

Ось якою повинна бути наша найважливіша постанова: вибрати радше смерть, ніж свідомо скоїти гріх, навіть найлегший. Правда, що всіх наших зусиль без Божої допомоги не достатньо, щоб перемогти спокуси, але Богові подобається, щоб ми часто їх приймали і співпрацювали з Ним, а потім Він сам покриває наші старання своєю ласкою, зміцнюючи нас, немічних, і допомагає здобути перемогу. Постанова усуває перешкоду, яка утруднює нам поступ вперед і одночасно додає нам багато відваги, бо запевнює нас, що перебуваємо в ласці Божій. Св. Франциск Салезій пише: "Найбільша певність, яку можемо мати на цьому світі, що перебуваємо у ласці Божій, не полягає у наших почуттях до Бога, а в чистому і безперечному відданні нашого життя у Його руки, а також – у тривалій постанові ніколи не піддатися ніякому гріху, як великому, так і малому". Це і є делікатністю сумління.

Зауважмо, що одне – мати делікатне сумління, а чимось іншим надмірні скрупули (Скрупули – хворобливий стан сумління, внаслідок якого людина вважає гріхом те, що ним не є). Делікатність сумління необхідна, щоб стати святим, але надмірна підданість скрупулам є вадюю і приносить шкоду, тому слід бути слухняним духовному отцеві, а також перемагати скрупули, які не є нічим іншим як тільки пустим і безглуздим страхом.

Потрібно зробити постанову вибирати завжди те, що краще; не тільки те, що Богові подобається, але також те, що більше Йому подобається, без жодних застережень. Св. Франциск Салезій говорив: "Треба почати від сильної і тривалої постанови посвятити себе повністю Богові, запевнюючи Його, що в майбутньому хочемо належати до Нього без будь-яких обмежень, а потім часто відновлювати цю постанову". Св. Андрій з Авелліно зробив обіт зростати кожного дня у досконалості. Звичайно, хто хоче стати святим, не обов'язково, щоб склав такий обіт, але обов'язково, щоб кожного дня намагався зробити якийсь крок до досконалості. А св. Лаврентій Юстиніан пише:

"Хто справді робить швидкий поступ уперед, відчуває потребу постійного зросту. А чим більше зростає у досконалості, тим більше зростає у ньому й це бажання. Зростаючи щораз більше у світлі, думає, що не має ніякої чесноти і що нічого не робить добре, а якщо навіть бачить якесь добро, то воно здається йому дуже недосконалим і не дуже його цінує. Тому постійно працює, щоб здобути досконалість, ніколи не піддаючись втомі".

Треба діяти швидко і не чекати до завтра. Не відомо, чи пізніше будемо мати час зробити це? Когелет повчає – " Усе, що потрапить тобі під руку, роби, поки живеш!" (Проп. 9, 10). Те, що маєш зробити, роби швидко, не відкладаючи. "Бо у Шеолі, куди простуєш, нема ні роботи, ні мізкування, ні знання, ні мудрості" (Там само 10). Бо в майбутньому житті вже нема часу на працю, нема вже можливості для здобування заслуг, не потрібно там мудрості, знань чи досвіду у даванні добрих порад, бо після смерті те, що ми зробили, вже незворотне.

Одна монахиня з монастиря Торре де Спеккі у Римі, звана сестрою Бонавентурою, провадила дуже недбале життя. Прибув туди о. Ланчіціо, щоб провадити для монахинь духовні вправи. Сестра Бонавентура не хотіла відмовитися від своєї байдужості, тому з незадоволенням слухала ці реколекції. Але під час першої проповіді наповнила її Божя ласка і вона пішла негайно до отця сказати з правдивою постановою: "Отче, хочу стати святою і то негайно". І це вдалося їй з Божою поміччю, з того часу прожила всього вісім місяців, але цей короткий час прожила і померла як свята.

Цар Давид часто говорив: "... тепер починаю" (Пс. 76, 11). Те саме повторював Карл Боромей: "Сьогодні починаю служити Богові". Саме так слід робити, ніби ми в минулому не робили нічого доброго. Бо насправді все, що робимо для Бога, не є нашою заслугою, тому є нічим, бо ми зобов'язані робити це для Нього. Кожного дня постановляймо починати наново наше повне віддання себе Богові і не приглядаймося до того, що або як роблять інші. Бо небагато є таких, які справді освячуються. Св. Бернард мовить: " Те, що досконале, завжди є рідкісним". Якщо хочемо наслідувати усіх людей, завжди будемо недосконалі.

Потрібно все перемогти, від усього відмовитися, щоб усе здобути. Так як зауважила св. Тереза: "Коли Бога не обдаровуємо усією нашою любов'ю, також і нам не буде жертвована вся Його любов".

О Боже, яким проминаючим є все те, що робимо для Ісуса Христа, який жертвував нам свою кров і своє життя! "Все те, що можемо зробити, – говорить ця свята, – є марнотою у порівнянні з одною краплею крові, пролитою Господом за нас". Святі не вміють економити, якщо йдеться про те, щоб подобатися Богові – Тому, який віддався нам повністю і беззастережно саме для того, щоб ми ні в чому Йому не відмовили. Він зробив так, як пише Іван Золотоустий: "Увесь віддався тобі, нічого собі не залишив". Бог віддав тобі всього себе, тому не можеш ні в чому Йому відмовити. Захотів померти за нас усіх, – говорить апостол Павло, – щоб кожний жив для Того, хто за нас помер: "А він умер за всіх, щоб ті, що живуть, жили вже не для самих себе, а для того, хто за них умер і воскрес" (2 Кор. 5, 15).

2.3. Молитва роздумів

Третій засіб, що провадить до святості, це молитва роздумів, розважання.

Іван Герсон пише, якщо хтось не роздумує про відвічні правди, то лише чудом може жити похристиянськи. Він має рацію, бо якщо не практикуємо розважання, бракує нам світла і ходимо у темряві. Правд віри не бачимо очима тіла, але тільки очима душі, якщо вона роздумує про них. Хто не задумується над ними, нічого не спостерігає і ходить в темряві, а тоді, перебуваючи в тумані, легко прив'язується до всього чуттєвого і погорджує вічним. Св. Тереза так пише до єпископа Осми: "Хоч здається нам, що нема в нас недосконалості, та коли Бог відкриває нам очі душі, так як завжди робить це у молитві, тоді чітко їх бачимо". Ще скоріше сказав це св. Бернард: "Той, хто не розважає, не відчуває відрази до самого себе, бо не знає себе". Медитація, – каже святий, – вносить лад у почуття нашої душі, а наші дії спрямовує до Бога. Без розважання наші почуття прив'язуються до всього земного, і дії уподібнюються до них, і так все перебуває у безладі.

Повчальним є випадок, про який читаємо у біографії преподобної сестри Марії від Хреста з Сицилії. Під час молитви вона побачила диявола, який хвалився, що йому вдалося відтягнути одну з монахинь від спільної молитви. В дусі також побачила, що після цього, сатана далі спокушав цю монахиню, щоб згодилася скоїти тяжку провину, і що була вже готова виявити згоду. Зауваживши це,

сестра Марія від Хреста негайно побігла застерегти її і таким чином уберегла від гріха. Також св. Тереза твердила, хто занедбує розважання, "дуже скоро стає або нелюдом, або дияволом".

Хто відмовляється від молитви роздумів – перестає любити Ісуса Христа. Розважання є немов блаженним горнилом, де розпалюється і зберігається вогонь святої любові: "У мене в нутрі запалало моє серце, від думок моїх огонь зайнявся" (Пс. 39, 4). Св. Катерина Булонська стверджувала: "Хто не практикує розважання, той позбавляє себе узів, що з'єднують душу з Богом. Тоді диявол, натрапивши на людину, остиглу в Божій любові, не буде мати перешкод намовити її скуштувати отруйне яблуко". А св. Тереза казала: "Витривалого у розважанні, хоч би до багатьох гріхів спонукав його сатана, я впевнена, Господь вкінці приведе його до пристані спасіння". А в іншому місці твердить: "Хто не відмовиться від дороги молитви, хоч пізніше, але дійде до Бога". І каже також, що сатана працює так тому, що хоче відхилити душу від молитви роздумів, бо "знає, що душа, яка витривало молиться, втрачена для нього".

Скільки ж ласк здобуваємо завдяки розважанню! Тут народжуються святі думки, побожні почуття, запалюються великі бажання і приймаються тверді постанови жертвувати себе повністю Богові; таким чином душа посвячує Йому свої земні насолоди і неупорядковані бажання. Св. Алойзій Гонзага сказав: "Не буде великої досконалості без великої молитви". Нехай той, хто бажає досконалості, розважить над цією мудрою думкою святого.

Не треба розважати тільки для того, щоб насолодитися Божою любов'ю: хто робить це з такою метою, витрачає час і не багато з нього користує. Ми натомість повинні робити їх, щоб подобатися Богові, тобто для розуміння того, чого Бог бажає від нас і просити Його допомогти виконати Його волю. Преподобний отець Д. Антоні Торрес стверджував: "Несення хреста без жодної втіхи підносить душі до досконалості". Також молитва, позбавлена духовних втіх, є більш плідною для душі. Неславною є людина, яка занедбує її, не знаходячи у ній ніякої втіхи. Св. Тереза говорила: "Душа, занедбуючи молитву роздумів, сама себе кидає у пекло, без допомоги сатани".

Практикуючи розважання, душа завжди думає про Бога: "Хто справді любить, – говорить св. Тереза, – завжди пам'ятає про Любого". Тому люди молитви завжди говорять про Бога, бо знають як мило Йому, коли люблячі Його, насолоджуються розмовою про Нього і про Його любов до нас. Таким чином запалюють й інших любити Його. Св. Тереза пише: "У розмовах Божих людей завжди присутній Ісус Христос, а Йому дуже подобається, коли Ним насолоджуються".

З молитви роздумів народжується також бажання бути на самоті, щоб перебувати один на один з Богом і таким чином зберегти внутрішнє зосередження в необхідних зовнішніх заняттях. Підкреслюю "необхідних", чи це з огляду на керування справами родини, чи тих, які походять від урядів, тобто наказаних через послух, бо людина молитви повинна любити самоту і не може розсіюватися у зайвих заняттях, інакше може втратити духа зосередження, що є досконалим способом зберегти єдність з Богом. "Садок замкнений, моя сестра-дружина" (П. П. 4,12). Душа, наречена Ісуса Христа, мусить бути для всіх створінь замкненим садом; не може допустити до свого серця інших думок, ані інших справ, окрім про Бога і для Бога. Серця, відкриті на все суєтне, ніколи не стають святими. Святі, будучи великими працівниками у здобуванні душ для Бога, проповідуючи та уділяючи тайну покаяння, примирюючи посварених та опікуючись хворими, завжди запишаються зосередженими.

Те саме стосується посвячених науці. Скільки ж бажаючих багато вчитися і здобути освіту не стають ані святими, ані освіченими, бо правдива наука – це знання святих, тобто вміння любити Ісуса Христа, а любов Бога потягає за собою як знання, так і всякі інші блага: "От і прийшли до мене з нею разом усі блага, і в руках її багатство незліченне" (Муд. 7, 11). Св. Іван Берхманс особливо любив науку, але завдяки своїй чесноті не дозволив, щоб це перешкодило його духовному зросту. Бо апостол Павло нагадує: "не думати понад те, що треба думати, а думати скромно, мірою віри" (Рм. 12,3).

Звичайно, знання необхідні, особливо для священика, бо він мусить навчати інших Божого закону: "Бо уста священика мають берегти науку, і з уст його люди очікують повчання" (Мал. 2, 7). Необхідні йому знання, але в усьому потрібна поміркованість. Хто через науку пропускає молитву, засвідчує, що в науці шукає не Бога, а самого себе. Хто шукає Бога, повинен залишити науку, якщо це в даний момент не є необхідністю, щоб не пропустити розважання.

Найбільшим злом через занедбання розважання є те, що без молитви роздумів неможлива прохальна молитва. У багатьох моїх духовних творах я говорив про необхідність молитви прохання,

а особливо – у присвяченій цій темі книжці під назвою: "Про великий засіб, яким є молитва ". У цьому розділі так само стисло порушу цю тему.

Достатньо тут звернути увагу на слова єпископа Осми, монсеньйора Паляфокс: "Чи могла б тривати любов, якщо б Бог не обдарував нас витривалістю? Як же Господь дасть нам витривалість, коли про неї не просимо? А як про неї попросимо без молитви? Без молитви немає єдності з Богом, яка підтримує цю чесноту". І стається так через те, що без розважання не можемо зауважити потреби своєї душі, невідомі нам небезпеки, що загрожують спасінню, ані засоби, які допоможуть перемогти спокуси. Таким чином, не зауваживши потреб, за які повинні молитися, занедбуємо молитву і стаємо на шлях загибелі.

А серед тем для роздумів нема більш корисних, ніж розважання над останніми речами: смертю, судом, пеклом і небом. Найкорисніші роздуми про смерть, тобто уявлення, неначе ми вже на постелі смерті з розп'яттям у руці і на порозі відходу до вічності.

Для того, хто любить Ісуса Христа і бажає завжди зростати в Його святій любові, немає більш слушної думки, ніж розважання Страстей Відкупителя. Св. Франциск Салезій говорив, що "гора Голгофа є горою тих, які люблять". Всі, хто любить Ісуса Христа, роздумують завжди на тій горі, де не дихається іншим повітрям, як тільки подихом Божої любові. Дивлячись на вмираючого з любові до нас Бога – "полюбив вас і видав себе за вас" (Еф. 5, 2) –неможливо не любити Його гаряче. З ран Розп'ятого виходять постійно стріли любові, які ранять навіть закам'янілі серця.

Наскільки щасливим є той, хто в цьому житті постійно перебуває на Голгофі! О, блаженна горо, о, горо гідна любові, горо дорога, хто ж покине тебе! Горо, палаюча вогнем любові, який розпалює душі, які на тобі витривало "проживають".

2.4. Євхаристія

Четвертий засіб, що веде до досконалості і до витривання у ласці Божій – це часте приймання святого Причастя. У II розділі ми стверджували, що душа не може вчинити чогось, щоб більше подобатися Ісусові Христові, ніж часте приймання Його у Євхаристії.

"Немає більшої допомоги в удосконаленні, – говорила св. Тереза, – ніж часте св. Причастя, як чудово провадить тоді Господь душу до досконалості!" Додала, що переважно особи, які часто приймають св. Причастя, чинять більший поступ на дорозі до досконалості. У монастирях, де це практикується, панує кращий дух. Тому, як документує це декрет Інокентія XI з 1679 року, святі Отці гаряче хвалили і заохочували до частого, і навіть щоденного святого Причастя. Бо воно, – як стверджує Тридентський Собор, – очищує нас від легких гріхів і береже перед смертельними. Св. Бернард вважає, що св. Причастя вгамовує гарячковість і пожадливість, які є двома пристрастями, що найчастіше і найсильніше нас атакують. Св. Тома пише, що св. Причастя знешкоджує підступи диявола, а св. Іван Золотоустий стверджує, що воно впливає у нас велику схильність до чесноти і готовність її практикувати, даючи одночасно такий великий спокій, який робить легкою і солодкою дорогу до досконалості.

До того ж ніяка свята тайна так не розпалює у душі Божої любові, як тайна Євхаристії, у якій Ісус Христос дає нам всього Себе, щоб усіх з'єднати з собою через святу любов. Преподобний отець Іван Авільський так говорив: "Хто віддає душу від частого Причастя, виконує диявольську послугу". Слушно, бо диявол палає великою ненавистю до цієї Тайни. Бо з неї черпаємо велику силу на дорозі зростання у Божій любові.

Щоб добре прийняти святе Причастя, необхідно попередньо відповідно приготуватись: 1) стримуватись від кожного свідомого гріха; 2) часто практикувати молитву роздумів; 3) умертвлювати почуття і пристрасті.

Св. Франциск Салезій так повчає у своїй "Filotei": "Хто переміг більшість своїх злих схильностей і досяг певного рівня досконалості, може приймати св. Причастя кожного дня". А св. Тома пише, що це може робити кожен, хто відчув зростання у собі святої любові завдяки святому Причастю. Інокентій XI у згаданому вже декреті пише, що питання більш чи менш частого приймання святого Причастя повинен вирішувати сповідник, який дбає про користь душ, якими опікується.

Ближче приготування відбувається того самого ранку, коли приймається св. Причастя, це вимагає щонайменше півгодинної молитви роздумів.

Щоб великими були плоди Євхаристії, необхідне також довге благодарення. Отець Іван Авільський говорив, що час після святого Причастя є "часом здобування скарбів ласки". Свята Марія Магдалина Паційська сказала, що немає кращої нагоди розпалити Божу любов, ніж у часі після святого Причастя. Св. Тереза писала: "Після святого Причастя не втрачаймо дуже дорогої нагоди вести переговори з Богом. Його Божественна Велич не схоче зле заплатити за житло, в якому Його гостинно прийнято".

Звичайно, є малодушні люди, які, незважаючи на заохочення сповідника частіше приймати св. Причастя, відмовляються від цієї можливості і так говорять: "Але чи я цього гідна?" А чи не знаєш, сестро, що чим рідше приймаєш святе Причастя, тим більше стаєш негідною? Тому що без неї слабнуть твої сили і допускаєшся ще більше помилок. Будь слухняною своєму духовному провідникові і дозволь йому провадити тебе: несвідомі помилки не становлять перешкоди у прийманні св. Причастя. Та найбільшою помилкою є непослух духовному отцеві.

Деякі виправдовують себе так: "Але ж моє минуле життя було дуже недобре". А чи знаєш, що хто більше хворий, той особливо потребує лікаря і ліків. Ісус у Євхаристії є одночасно Лікарем і ліком. "Тому, що завжди грішу, – говорить св. Амвросій, – постійно потребую ліків". Хтось скаже: "Але мій сповідник не пропонує мені часто приймати святе Причастя". Якщо він тобі цього не говорить, старайся сам отримати дозвіл. Якщо тобі не дозволить, будь слухняний йому, але потім понови прохання. Це здається гордістю? Було б гордістю, коли б ти хотів прийняти святе Причастя всупереч його думці, але не тоді, коли з покорою просиш його про це. Ми повинні відчувати голод цього небесного хліба! Господь хоче, щоб ми Його бажали: "Хоче бути бажаним – як говорить один побожний письменник. – Сама думка, що сьогодні прийняв святе Причастя і що завтра до нього приступлю, наказує нам берегтись гріха і виконувати Божу волю!"

Хтось скаже: "У мене нема ревності!" Якщо говориш про запал, повний емоцій, то він не є необхідний, бо навіть Бог не завжди обдаровує ним свої улюблені душі. Достатньо ревної волі, яка рішуче бажає повністю посвятити себе Богові і зростати у Божій любові. Іван Герсон каже: хто відмовляється від святого Причастя тому, що не має цієї побожності, яку хотів би відчувати, подібний до того, хто не наближається до вогню, бо раніше не відчув його тепла.

Більшість людей відмовляються від частої Євхаристії, щоб не зобов'язувати себе ще більше зосереджуватись і не прив'язуватись до земних речей. І це є правдивою причиною нечастого приймання св. Причастя. Вони усвідомлюють, що при частому святому Причастю невідповідним є бажання показу себе, вишуканість в одязі, пожадливість, корисливість і пусті розмови. Знають, що це вимагає довшої молитви, внутрішнього і зовнішнього умиротворення, більше самоти, а тому що так не живуть, вони стидаються частіше приступати до престолу. Нема сумнівів, що їм вигідніше відмовитися від святого Причастя у цьому нужденному стані остиглості. Але той, хто покликаний до досконалішого життя і не хоче, щоб його вічному спасінню загрожувала велика небезпека, мусить за будь-яку ціну вийти з того стану.

Для збереження душі в ревності дуже корисно практикувати також духовне Причастя, так хвалене Тридентським Собором, який заохочує до цього всіх вірних. Духовне Причастя, – як говорить св. Тома, – полягає у гарячому бажанні приймати Ісуса Христа у Євхаристії. Тому святі повторювали його кілька разів на день. Ось приклад молитви, який показує, як можна його практикувати: "Мій Ісусе, вірю в тебе у Найсвятіших Тайнах. Люблю Тебе і гаряче бажаю Тебе: прийди до моєї душі. Обіймаю Тебе і прошу, щоб не дозволив мені відійти від Тебе будь-коли". Або стисліше: "Мій Ісусе, прийди до мене; бажаю Тебе і єднаюся з Тобою. Триваймо завжди в єдності".

Духовне Причастя можна практикувати багато разів на день: під час розважання, відвідуючи Найсвятіші Тайни, а особливо беручи участь у Службі Божій, під час якої не можемо приймати Тіло Господнє у таїнственний спосіб. Бл. Агата від Хреста, домініканка, так говорила: "Коли б сповідник не навчив мене цього (тобто духовного) способу приймання святого Причастя кілька разів на день, не мала б відваги жити".

2.5. Молитва

П'ятий засіб, найнеобхідніший для духовного життя і любові до Ісуса Христа, це молитва (прохальна молитва).

Найперше хочу сказати, що завдяки їй Бог дає нам пізнати свою велику любов. Чи якась особа

може дати своєму приятелю більший доказ любові, ніж таку обітницю: "Мій приятелю, попроси мене про все, чого бажаєш, і отримаєш". А саме це обіцяє нам Господь: "Просіть, і вам дасться; шукайте і знайдете" (Лк. 11, 9). Молитву можна назвати всемогутньою, бо у Бога вона може отримати кожне добро: "Вона єдина може все", – пише Теодор. Хто молиться, отримує від Бога все, чого бажає. Чудовими є слова Давида: "Благословен Бог, що не відкинув моєї молитви, і ласки своєї від мене" (Пс. 66, 20). Пояснюючи цей уривок, св. Августин говорить: "Коли ти свідомий, що не занедбуєш молитви, будь впевнений, що не забракне тобі Божого милосердя". А св. Іван Золотоустий додає: "Завжди отримуємо вже навіть підчас молитви". Коли просимо про щось Господа, Він вже перед закінченням молитви жертвує нам бажану ласку. Якщо ми нужденні, не жаліймося на ніщо інше, як тільки на самих себе, такі ми є, бо цього хочемо і тому не заслуговуємо на співчуття. На яке співчуття може заслужити жебрак, який маючи багатого пана, схильного всім його забезпечити, щоб лише попросив його, воліє перебувати у своєму убожестві, ніж благодати про те, чого потребує? "Бо, – говорить Апостол, – той самий Господь усіх, багатий для всіх, хто його призиває" (Рм. 10, 12). Покірنا молитва все у Бога випросить.

Потрібно також знати, що молитва не тільки є корисною для нас, а навіть більше, вона є необхідною для нашого спасіння. Очевидним є те, щоб перемогти спокуси, потребуємо Божої допомоги. Навіть при навальних атаках спокус і сатани, звичайної ласки, яку Бог дає всім, було б достатньо, щоб витримати усі спокуси, але, на жаль, часто не вистачає – через наші злі схильності і тому потрібно нам спеціальної ласки. Хто молиться, отримує її, а хто не молиться, не отримує її і таким чином гине.

Якщо йдеться про ласку витривання до кінця, а також смерть у стані ласки, що нам абсолютно необхідно для спасіння і без чого будемо осуджені навіки, св. Августин говорить, що цю ласку Бог дає тільки тому, хто молиться. Це є причиною, що так небагато спасається, бо небагато тих, які випрошують у Бога ласку витривання.

Святі Отці повчають, що молитва нам необхідна не лише тому, що впливає з самої заповіді, (з огляду на яку моралісти твердять, що хто протягом місяця занедбає поручати Богові своє вічне спасіння, не захоронить себе від смертельного гріха), але є також для нас необхідним засобом спасіння, бо хто не молиться, не може спастися. Слушно, бо не можемо спастися без допомоги Божих ласк, а Бог дає їх тільки тому, хто молиться. Через те, що у нас є невпинні спокуси і постійно загрожує нам небезпека втратити Божу ласку, невпинними повинні бути і наші молитви. Тому св. Тома пише, що людині для спасіння необхідна невпинна молитва. Це також слова Ісуса: "їм треба молитись завжди й не падати духом" (Лк. 18, 1); а також слова св. апостола Павла: "Моліться без перерви" (1 Сол. 5, 17). В момент, коли перестанемо віддавати себе Богові, сатана переможе нас. Ласки витривання, хоч самі собі не можемо заслужити, як навчає Тридентський Собор, проте, – каже св. Августин, – певним чином можемо її отримати через прохальну молитву. Господь бажає давати нам свої ласки, але хоче, щоб ми Його попросили про них; тим більше, – як пише св. Григорій, – хоче, щоб Йому докучали нашими молитвами і в певному розумінні примушувати вислухати нас. Як каже св. Марія Магдалина Паційська, коли просимо Бога про ласку, не лише будемо вислухані Ним, але і Він, у певному значенні, також нам за це подякує. І справді, Бог, як безконечне Добро, який бажає розливатися на інших, має також безмежне бажання роздавати нам свої блага. Тому хоче, щоб ми Його просили, бо коли людина звертається до Нього з проханням, – це настільки Богові подобається, що в певному розумінні, Він наче віддячує їй.

Якщо хочемо перебувати у ласці Божій аж до смерті, мусимо стати жебраками і мати невпинно відкриті уста, щоб прохаючи Бога про допомогу, безперестанку повторювати: "Мій Ісусе, вияви мені милосердя! Не дозволяй, щоб я віддалився від Тебе. Господи, опікуйся мною! Боже мій, допомагай мені!" Це та безустанна молитва, яку практикували Отці пустелі: "О Боже, рятуй мене, о Господи, мені на допомогу поспіши" (Пс. 70, 2); Господи, допоможи мені і допоможи мені негайно, бо інакше впаду і загину"! Це потрібно робити особливо під час спокус. Інакше приречемо себе на загибель.

Усвідомлюючи це, ми повинні беззастережно довіряти молитві. Бог обіцяв вислухати того, хто Його просить: "Просіть ж – і ви одержите" (Ів. 16, 24). "Як можемо сумніватися, – каже св. Августин, – якщо Господь вчиненою обітницею зобов'язався перед нами і не може не дати нам ласку, про яку просимо Його? Обіцяючи, стався боржником". Коли довіряємо себе Богові, ми повинні бути певні у вірі, що будемо вислухані і отримаємо те, чого бажаємо. Ось що говорить Ісус Христос: "Усе,

чого будете просити у молитві, віруйте, що одержите, – і буде вам так" (Мк. 11, 24).

"Але я грішник, – скаже хтось, – не заслуговую на те, щоб бути вислуханим". На те Ісус Христос говорить: "Кожний бо, хто просить, одержує" (Лк. 11, 10). Справді, кожен, хто просить, отримує: як праведник, так і грішник. Св. Тома навчає, що сила нашої прохальної молитви не залежить від наших заслуг, а від милосердя Бога, який обіцяв, що вислухає того, хто Його просить. До того ж наш Спаситель, звільняючи нас від будь-якого страху, мовить: "Істинно, істинно кажу вам: Чого б ви тільки попросили в Отця, він дасть вам у моє ім'я" (Ів. 16, 23). Іншими словами це можна висловити так: "Грішники, ви не заслуговуєте на ласки, проте, якщо хочете, просіть їх у мого Отця в моє ім'я, тобто завдяки моїм заслугам і моїй любові, просіть стільки, скільки хочете і буде вам дано".

Звернімо увагу на Ісусові слова "у моє ім'я". Він хоче сказати, – як пояснює це св. Тома Аквінський, – "у ім'я Спасителя", бо ласки, про які просимо, стосуються нашого вічного спасіння. Потрібно зауважити, що ця обітниця не стосується ласк дочасних, бо Господь дає їх нам тільки тоді, коли будуть корисні для нашого вічного спасіння. Про дочасні ласки ми повинні просити завжди тільки при такій умові.

Та коли йдеться про духовні ласки, не потрібно виконувати цю умову, а тільки безмежно довіряти, кажучи: "Предвічний Отче, в ім'я Ісуса Христа звільни мене від тих спокус, дай мені святу витривалість, обдаруй мене твоєю любов'ю, а також раєм". Про ці ласки можемо просити Ісуса Христа у Його ім'я, тобто з огляду на Його заслуги, бо Він сам обіцяв це: "Вчиню, коли будь-що проситимете в моє ім'я" (Ів. 14, 14).

Коли просимо Бога, пам'ятаймо, що повинні доручити себе Посередниці ласк – Марії. Св. Бернард зауважує: "Справді, Бог дає ласки, але тільки через руки Марії. Тому просимо ласки, але через Марію, бо Вона завжди знаходить у Бога те, чого шукає, і ніколи не відходить з порожніми руками". Будьмо певні, що Марія молиться за нас і всі її молитви будуть вислухані.

Молитва

Ісусе, моя Любове, гаряче люблю Тебе всією своєю волею, як тільки можу. Сильно бажаю стати святим. Хочу це зробити, щоб подобатися Тобі. Прагну любити Тебе у цьому житті і у вічності. Я сам нічого не можу, але Ти можеш все, і знаю, що бажаєш, щоб я став святим. Вже тепер бачу, що завдяки Твоїй ласці моя душа тільки до Тебе прагне і нічого іншого не шукає. Надалі не хочу жити для самого себе. Ти хочеш, щоб я цілковито належав Тобі, і я також цього прагну. Прийди і з'єднай мене з Тобою, а Тебе зі мною. Ти – безмежне Добро, дуже любиш мене, любиш мене безмежно і гідний безмежної любові. Як же міг би полюбити когось іншого, а не Тебе? Прагну Твоєї любові більше, ніж усіх благ цього світу. Ти єдиний, кого я люблю! Все залишаю, щоб повністю віддатися тільки любові до Тебе, мій Сотворителю, мій Відкупителю, мій Потішителю, моя Надіє, моя Любове і моє Все!

Не втрачаю надії, що стану святим, незважаючи на те, що зневажив Тебе у минулому, бо знаю, мій Ісусе, Ти помер, аби простити кожному, хто кається у своїх гріхах. А я тепер люблю Тебе всією душею, всім серцем більше, ніж самого себе і жалую за всяке зло, яким погордив Тобою, моє найвище Добро.

Тепер вже не належу сам собі, я Твій: о Боже мого серця, розпоряджайся мною так, як Тобі подобається. Щоб подобатися Тобі, згоджуюся на всі муки, які схочеш зіслати мені, хвороби, страждання, журбу, ганьбу, убожество, переслідування і опущення – все приймаю, щоб подобатися Тобі. Також згоджуюся зі смертю, яку мені приготував, з усіма скорботами і хрестами, які будуть супроводжувати її; достатньо, що даси мені ласку любити Тебе з усією ревністю. Допоможи мені, додай сили, щоб я моєю любов'ю віддячив Тобі у цьому житті, яке мені ще залишилося, всяку гіркоту, завдану в минулому, єдина Любове моєї душі.

О Царице Неба, о Мати Божа, довіряю Тобі, Прибіжище і Захисте грішників. Амінь.

РОЗДІЛ 9

Любов і покора
Хто любить Ісуса Христа – любить

Любов не надимається (1 Кор. 13, 5).

1. Хто любить Ісуса Христа – не гордиться своїми достоїнствами, а упокорюється і тішиться, коли інші його упокорюють

Людина горда – як надута куля, котра здається великою, але в суті своїй вся її велич зводиться до частинки повітря, яке – коли куля трісне – зараз же зникає.

Хто любить Бога – справді покірний і не гордиться, якщо бачить у собі якісь достоїнства, бо знає, що все те, що має, є Божим даром, а те, що походить від нього самого, є нічим або гріхом. Бачачи у собі Божі благодаті, стає ще більш покірним, бо знає, що негідний і водночас так обдарований Богом.

Св. Тереза говорила про особливі ласки, які дав їй Бог: "Бог поводить зі мною так, як з будинком, який розвалюється: підтримує його підпорами". Коли Бог навідується до душі з любов'ю, вона відчуває незвичайне полум'я Божої любові, яке викликає сльози і велику ніжність серця. Проте нам треба остерігатися думки, що Бог дає свої ласки за наші добрі вчинки. У такому випадку потрібно упокоритися в думці, що Бог обдаровує нас для того, щоб ми Його не залишили. Якщо ж у душі зародиться марнославство і з'явиться почуття привілейованості перед Богом, Він позбавить нас усіх своїх ласк. Дві речі необхідні, щоб підтримати дім, – фундамент і дах: фундаментом для нас є покірність, яка фіксується у свідомості, що нічого не вартуємо, не можемо, а дахом є Божа опіка, і їй лише повинні довіряти.

Коли бачимо, що Бог обдаровує нас особливими ласками, тоді ми повинні більше упокорюватися. Св. Тереза, коли отримувала особливі ласки, відразу пригадувала і жалувала за всі раніше вчинені провини, тоді Бог ще більше з'єднував її з Собою. Чим більше душа визнає себе негідною ласк, тим більше Бог збагачує її ними. Таїса, спершу велика грішниця, а потім свята, так упокорювалася перед Богом, що почувалася негідною вимовляти Його ім'я. Не сміючи промовляти "Мій Боже", зверталася, "Мій Сотворителю, змилуйся наді мною!" Св. Єронім пише, що через таку покірність їй було об'явлено, що вже має приготований у небі прекрасний трон.

Подібне читаємо в біографії св. Маргарити з Кортони: коли одного разу Господь відвідав її з великою ніжністю, вона закликала: "Як це, Господи, чи Ти забув про те, чим я була раніше? Такою ніжністю віддячуєш мені за всі зневаги, які раніше заподіяла Тобі?" Бог же сказав: коли якась душа любить Його і кається у серці за заподіяні зневаги, Він забуває про це так, як вже сказав це через Єзекиїла: "Коли ж злий відвернеться від усіх своїх гріхів, яких накоїв, і буде пильнувати всі мої установи ...усі переступи, що їх учинив, не буде пригадувано йому більше" (Єзк. 18, 21 і 22). Для підтвердження цього показав їй трон, який приготував для неї у небі серед серафимів. О, коли б ми зрозуміли повністю цінність покірності! Більше значить один акт покори, ніж здобуття всіх багатств світу!

Св. Тереза пригадувала: "Не думай, що ти зробив якийсь поступ на дорозі досконалості, якщо не вважаєш себе за найгіршого з людей і якщо не бажаєш бути поставлений найнижче від усіх". Так чинила вона і всі інші святі. Св. Франциск Асизький і св. Марія Магдалина Паційська вважали себе найбільшими грішниками і дивувалися, як земля може носити їх і не відкриється під їх стопами. Визнавали це щиро усім серцем. До преподобного Івана Авільського, який від молодих літ вів праведне життя, у передсмертну годину прибув священик, щоб приготувати його до смерті, і говорив йому про дуже високі речі, називаючи його великим Божим слугою і знаменитим вченим, на що святий відповів йому: "Отче, прошу тебе, молися за мою душу так, як благається за душу злочинця, засудженого на смерть, бо саме таким я є". Подібну думку мають про себе всі святі, як за життя, так і в хвилину смерті.

Ми повинні робити так само, якщо хочемо спастися і зберегти Божу ласку аж до смерті – цілковито довіритися Богові. Людина горда покладається на власні сили і тому падає, а покірна – довіряє Богові і навіть у годину найстрашніших спокус є сильною, не падає і постійно повторює: "Я можу все в тому, хто укріплює мене" (Фп. 4, 13). Бо сатана спокушає нас раз зарозумілістю, іншим разом – недовірою. Коли намовляє нас, щоб ми не боялися гріха, ми повинні чинити спротив його навіюванням і боятися ще більше. Якби Бог хоч на одну мить залишив нас і не супроводжував своєю

ласкою, ми б загинули. Якщо знову намагається викрасти нашу довіру до Бога, тоді молимося з ще більшою надією: "До тебе, Господи, я прибігаю; не дай мені осоромитися повіки" (Пс. 31, 2). Мій Боже, на Тебе надіюся, вірю, що ніколи не розчаруюся і не буду позбавлений Твоєї ласки!" Ці акти недовіри до нас самих, а також акти посвяти Богові ми повинні складати аж до останньої хвили нашого життя, просячи Господа, щоб дав нам святу покору.

Щоб бути справді покірним, не достатньо низько оцінювати себе і вважати себе грішником, якими ми є за природою. Правдиво покірний, – говорить Тома Кемпійський, – погорджує самим собою і хоче бути погорджуваний іншими. Саме цього навчає нас Ісус Христос своїм прикладом: "Навчіться від мене, бо я лагідний і сумирний серцем" (Мт. 11, 29). Хто твердить, що є найбільшим грішником на світі, а потім обурюється, що інші ним погорджують, засвідчує, що є покірним лише на словах, а не у серці. Св. Тома Аквінський пише: "Якщо хтось болісно реагує, будучи погордженим, навіть коли б робив чуда, можна бути певним, що він є далеким від досконалості". Божа Мати наказала св. Ігнатію Лойолі навчити покірності св. Марію Магдалину Паційську. Ось повчання, яке дав їй святий: "Покірність – це вміння радіти всьому, що схиляє нас до самоупокорення". Зауважмо, що сказав: "радіти". Якщо наші почуття відповідають обуренням на погорду, то принаймні душею ми повинні радіти.

Як може не любити погорди той, хто любить Ісуса Христа, коли бачить, як Бог зносить удари, плювання в обличчя, як страшенно терпить під час Своїх Страстей: "Тоді вони почали плювати йому в обличчя та бити кулаками; інші ж били його в обличчя" (Мт. 26, 67). Саме з цією метою наш Відкупитель забажав, щоб на престолах не зображали Його у славі, але як розп'ятого, хотів, щоб ми завжди мали перед очима зазану Ним погорду. Тому святі, дивлячись на Нього, раділи, коли ними погорджували у земному житті. Саме цього просив св. Іван від Хреста, Ісуса, коли Він об'явився йому з хрестом на раменах: "Господи, дозволь мені страждати і бути погордженим для Тебе". "Господи, коли бачу Тебе погордженим з любові до мене, не бажаю нічого іншого, тільки страждання і погорди з любові до Тебе".

А св. Франциск Салезій так говорив: "Спокійне перенесення погорди є наріжним каменем покори і правдивої чесноти". Якщо хтось вважає себе духовно зрілим: коли молиться, часто приймає святе Причастя, постить, умиротворює себе, а при цьому не може знести однієї образи, одного слова, що ранить, про що це свідчить? Це означає, що така людина подібна до хиткої тростини – нема у неї ні покори, ні чесноти. Якою ж тоді є душа насправді, яка наче любить Христа, але не хоче стерпіти жодного упокорення з любові до Нього, хоч Він з любові до неї витерпів стільки образ? Тома Кемпійський у своїй чудовій книзі Наслідкування Ісуса Христа пише: "Якщо дуже сильно гидуєш упокоренням, це означає, що ти ще не помер для світу, не має в тобі покірності і не маєш Бога перед очима. Хто не має Бога перед очима, тривожиться кожним почутим словом погорди". Ти не маєш можливості зносити биття по обличчі, ані ран заради Бога, знеси хоча б якесь слово погорди!

Дивно виглядає той, хто часто приймає святе Причастя і водночас ображається на будь-яке слово, що принижує його! І, навпаки, наскільки добрим прикладом є той, хто, будучи погордженим, відповідає люб'язно, заспокоюючи кривдника, або не відповідає, не нарікає перед іншими і завжди має спокійне обличчя, не виявляє ніякої гіркоти! Св. Іван Золотоустий каже, що лагідна людина потрібна не тільки собі самій, але й іншим, як приклад толерантності і вміння приймати погорду: "Лагідний потрібний собі й іншим".

Тома Кемпійський, порушуючи цю тему, перелічує багато ситуацій, у яких ми повинні упокоритися: "Коли інші будуть промовляти, будуть вислухані, ти ж – погорджений. Коли інші отримують те, про що просили, а тобі відмовлять. Коли інших будуть звеличувати, про тебе будуть мовчати. Іншим доручать обов'язки, а тебе визнають нездатним до будь-чого. Це випробування, якими Господь хоче випробовувати свого вірного слугу, щоб пізнати, наскільки зможе опанувати і заспокоїти себе. Твоя природа часом зазнає смутку, але багато здобудеш, якщо все це знесеш у тиші".

Св. Йоанна де Шанталь говорила: "Справді покірний, бачачи себе упокореним, ще більше упокорюється". Насправді, покірна людина ніколи не вважає себе достатньо упокороною, бо знає, на що заслужила. Таких Христос називає блаженними, не поважаних чи шанованих почесними у світі, чи шляхетного походження, або освічених і владних, а саме відкинутих, переслідуваних, обмовлених світом, бо для них приготована, якщо все терпеливо знесуть, велика нагорода в небі: "Блаженні ви, коли вас будуть зневажати, гонити та виговорювати всяке лихо на вас, обмовляючи мене ради. Радійте й веселіться, бо нагорода ваша велика на небі" (Мт. 5, 11 і 12).

Передусім мусимо бути покірні, коли картають нас настоятелі, а також інші за негідні вчинки. Тоді деякі схожі на їжаків: коли ніхто їх не торкається, поведяться спокійно і лагідно, а якщо настоятель чи приятель зверне їм увагу на якийсь їхній недобрий вчинок, покриваються повністю колючками та ображено відповідають, не визнаючи правди і стверджують, що не заслужили на догану. Тому, як наслідок, ворогом стає той, хто звертає їм увагу на недоліки. Такі подібні до хворих, – каже св. Бернард, – які злостяться на лікаря, що лікуючи їхні рани, завдає їм болю. Свята і покірна та людина, – твердить св. Іван Золотоустий, – яка отримуючи догану, жалує за вчинений гріх. Гордий також шкодує про це, але тільки тому, що викрито його ваду – стривожено відповідає гнівом і злоститься на того, хто зауважив її. Св. Филип Нері давав кожному звинуваченому чудову пораду: "Хто хоче бути святим, ніколи не повинен виправдовуватися навіть на поданий йому неправдивий закид". Звичайно, за винятком ситуації, коли наш захист необхідний, щоб не дійшло до конфлікту.

Які ж заслуги має перед Богом той, хто, будучи несправедливо звинувачений, мовчить і не виправдовується! Св. Тереза твердила: "Душа набагато більше зростає і вдосконалюється тоді, коли не виправдовується, аніж тоді, коли б вислухала навіть десять проповідей. Не виправдовуючи себе, починає здобувати свободу духа і не журиться тим, що говорять про неї – добре чи зле".

Молитва

О Втілене Слово, благаю Тебе, через заслуги Твоїєї святої покорі, яка спонукала Тебе прийняти з любові до нас такі численні зневаги і ганьбу, звільни мене від гордості і дай мені Твою святу покору! Як же можу жалітися на кожне зазнане упокорення, коли багато разів заслуговував навіть на пекло? О мій Ісусе, задля Твоїх заслуг, що є плодом терпеливого зношення стількох упокорень під час твоїх Страстей, дай мені ласку, жити і вмерти упокореним на цій землі, так як Ти жив і помер упокорений для мене. З любові до Тебе хотів би побачити себе упокореним і опущеним всіма, але без Тебе нічого не можу.

Люблю Тебе, моє найвище Добро, люблю Тебе, Любий моєї душі. Люблю Тебе і надіюся, що, завдяки Тобі, так як постановляю, знесу для Тебе все: зневаги, зраду, переслідування, терпіння, духовну посуху, опущення, все знесу, тільки щоб Ти мене не покинув, єдина Любове моєї душі. Не дозволю, щоб коли-небудь відійшов від Тебе.

Дай мені бажання робити все, що Тобі подобається. Дай мені ревність любити Тебе. Наповни мене спокоєм у терпінні. Обдаруй мене спокоєм духа у всіх випробуваннях.

Помилуй мене! На ніщо не заслуговую, але повністю довіряюся Тобі, бо Ти викупив мене своєю власною кров'ю.

Повну надію покладаю також на Тебе, Царице і Мати моя, Прибіжище грішників! Амінь.

РОЗДІЛ 10

Любов і свята амбіція
Хто любить Ісуса Христа не шукає собі
слави
Любов не шукає свого (1 Кор. 13, 5)

1. Бог гордим противиться

Хто любить Бога – не шукає поваги і любові у людей, бо бажає лише мати милість самого Бога, який є єдиним, кого любить. Св. Гіларій вважає, що у всіх почестях світу міститься якась інтрига диявола. І справді так є, бо диявол працює на користь пекла, коли впускає в душу бажання поваги світу, а вона, втрачаючи тоді покірність, є в небезпеці потрапити в тенета зла. Св. Яків пише, що Бог щедро обдаровує ласками покірних, та затримує свою ласку перед гордими: "Бог гордим противиться, смиренним же дає благодать" (Як. 4, 6). Каже, що гордим противиться, і навіть не вислуховує їх молитви. А серед актів гордості, напевно, є бажання бути шанованим людьми і гордитися їх пошаною.

Жахливим прикладом цього є брат Юстин, францисканець, якому вдалося дійти до високого рівня контемплативності, тому правдоподібно, – хоч треба ствердити, що не можна щодо цього сумніватися, – підтримував у своєму нутрі бажання бути шанованим світом, ось що трапилося із ним. Одного дня покликав його папа Євгеній IV, і з уваги на думку про його святість, обдарував його багатьма почестями; гаряче обняв і посадив біля себе. Брат Юстин після виявлення йому такої ласкавості, впав у гордість. Бачачи це, св. Іван Капістран так сказав до нього: "О, брате Юстине, ти пішов туди як ангел, а повернувся як диявол!" І дійсно, цей бідолаха з дня на день зростав у гордині, вимагаючи, щоб ставилися до нього згідно з його високою думкою про себе, дійшов аж до того, що вбив ножем одного з братів. Публічно зрікся віри і втік до Неаполя, а там зробив багато інших злочинів і потім помер як відступник у в'язниці.

Мудро ствердив один великий Слуга Божий, що коли чуємо або читаємо про падіння прекрасних "кедрів Ливану", таких як Соломон, Тертуліян, Осія, які всіма були визнані святими, це є знаком, що вони не віддали себе повністю Богові, але в їх нутрі горів дух гордості і тому потім зійшли з правдивої дороги.

Біймося, коли бачимо у собі будь-яке невеличке бажання виявити свої обдарування перед світом і бути пошанованим у ньому. Коли ж світ буде шанувати нас, остерігаймося, щоб це не стало предметом нашого уподобання, яке може призвести до гріха.

Стережімося особливо амбіцій щодо власної честі. Св. Тереза казала: "Де є амбіції щодо честі, там нема духа". Багато з тих, хто вважає себе духовно зрілою людиною, є тільки фанатичними "сповідниками" самоповаги. Демонструють свої позірні чесноти, бажаючи при цьому, щоб кожен їхній вчинок був хвалений. Коли ж інші їх не хвалять, тоді самі себе тішать похвалою. Такі люди завжди прагнуть бути кращими від інших, а коли ж трапиться, що їхню честь запламують, втрачають душевний спокій, покидають Євхаристію та побожні практики, і перебувають у неспокої доти, доки не переконаються, що повернули собі належну гідність.

Такий спосіб поведінки не властивий тим, які по-справжньому люблять Бога. Вони не лише уникають будь-якого похвального слова на свою адресу, але й не знаходять у цьому вподобання, і радіють, бачачи, невідповідне уявлення людей про себе.

2. Якнайсильніша любов до Бога – єдина наша амбіція

Св. Франциск Асизький висловив велику і правдиву думку: "Насправді я є таким, яким є в очах Бога, нічим більше". Яка користь з того, що світ вважає нас великими, якщо перед Богом ми лукаві і гідні погорди? І, навпаки, – яке має значення, що світ нами погорджує, але ми є дорогі і милі

в очах Божих? Св. Августин написав: "Як не може вилікувати злого сумління похвала того, хто хвалить, так доброго не поранить неслухний закид того, хто робить зауваження". Як той, хто хвалить, не може звільнити нас від кари за злі вчинки, так той, хто нас зневажає, не може відібрати у нас заслуг за добрі вчинки. "Чи нас хвилює те, що люди оскаржують нас і вважають негідними, коли для Тебе ми є великі і безвинні?" – говорила св. Тереза. Святі не бажали нічого іншого, як тільки життя у забутті і погорді іншими. Св. Франциск Салезій пише: "Яку ж кривду роблять нам люди, коли погано думають про нас, якщо саме так ми повинні думати про себе?! А можливо, ми розуміємо нашу негідність, але хочемо, щоб інші про нас добре думали?".

Якою ж безпечною дорогою для тих, які хочуть любити Ісуса Христа всім серцем, є життя утаємничене! Сам Ісус Христос дав нам приклад цього, провівши тридцять років за теслярським верстатом. Тому святі, щоб уникнути людської пошани, вибирали місце для життя у пустелі і у безлюдних місцях. Св. Вікентій а Паульо застерігає, що бажання хизуватися перед людьми, прагнення отримувати від них пошану і похвалу, бажання формувати думку інших про наші необмежені можливості і здатність творити чудеса, є найбільшим злом, яке засвідчує, що забуваємо про Бога. Таке бажання запламовує усі наші найсвятіші вчинки і найбільше шкодить нашому духовного зросту.

Отже, хто хоче зростати у любові до Ісуса Христа, повинен умертвити у собі самопошану. Але як завдати смерті самолюбству? Ось як навчає нас св. Марія Магдалина Паційська: "Саме добра думка людей про нас оживляє бажання самопошани. Смертю для неї стане скованість і життя у самозабутті. Якщо не здобудемо цього роду смерті, ніколи не зможемо стати правдивими слугами Божими

Якщо хочемо бути милими в Божих очах, мусимо остерігатися бажання жити напоказ і подобатися людям. Але ще більше повинні остерігатися бажання панувати над іншими. Св. Тереза говорила, що воліє, щоб згорів увесь її монастир разом з усіма монахинями, ніж щоб дісталася туди ця проклята амбіція. Тому розпорядилася, якщо з'явиться монахиня, яка гаряче хоче стати настоятелькою, негайно усунути її з монастиря або завжди тримати замкненою. Св. Марія Магдалина Паційська так казала: "Слава духовної особи полягає у підпорядкуванні всім, а також у небажанні вивищувати себе понад інших". Людини, яка любить Бога, повинна бажати перевищити всіх у покірності, як говорить про це св. Павло: "Але вважаючи в покорі один одного за більшого від себе" (Фп. 2, 3). Підсумуймо: хто любить Бога – не повинен бажати нічого іншого, як тільки Його самого.

Молитва

Мій Ісусе, дай мені бажання виконувати те, що Тобі подобається і вчини, щоб я забув про всі створіння, а також про самого себе. Яку користь буду мати з того, що мене буде любити увесь світ, якщо не буду люблений Тобою, єдина Любове моєї душі? Мій Ісусе, ти прийшов на цю землю, щоб здобути наші серця. Якщо я не вмію віддати Тобі моє серце, візьми його сам і наповни своєю любов'ю. Не дозволь, щоб я будь-коли віддалився від Тебе. У минулому я зробив це, але тепер, бачачи вчинене зло, жалую з усього серця, і нема для мене більшої муки понад спогад вчинених Тобі зневаг. Втішає мене лише усвідомлення, що Ти є безмежною Добротою, яка не перестане любити грішника, що, незважаючи на свою біду, все-таки любить Тебе.

Любий мій Відкупителю, солодка Любове моєї душі, у минулому Тобою погордив, але тепер люблю Тебе більше, ніж самого себе. Жертвую Тобі себе і все, що мені належить: нічого іншого не бажаю, як тільки любити Тебе і виконувати Твою волю. Це є моїм бажанням: прийми його, поглиблуй і знищуй у мені будь-яке бажання світових благ. Ти гідний любові понад всяку ціну і закликаєш мене особливо любити Тебе.

Ось я, хочу бути увесь твій. Хочу терпіти стільки, скільки Ти хочеш, і так, як Ти хочеш, який з любові до мене помер від болю на хресті. Бажаєш, щоб я став святим, і саме Ти можеш зробити мене святим: Тобі довіряю.

Надіюся на опіку великої Божої Матері Марії. Амінь!

РОЗДІЛ 11

Любов і відречення
Хто любить Ісуса Христа, не прив'язується
до створених речей

Любов не шукає свого (1 Кор. 13, 5)

1. Дистанція до створених речей

Хто хоче любити Ісуса Христа цілим серцем, повинен викинути зі свого серця все, що не є Богом, а тільки самолюбством. Саме це означає "не шукати самого себе" (не шукати свого), але тільки те, що подобається Богові. Цього також прагне Бог від кожного з нас, коли говорить: "Люби Господа, Бога твого, всім твоїм серцем" (Мт. 22, 37).

Дві речі необхідні, щоб любити Бога всім серцем: 1) очищення його від земних прив'язань і 2) наповнення святою любов'ю. Бо серце, у якому є будь-яка прив'язаність до земних речей, ніколи не буде повністю належати Богові. Св. Филип Нері сказав, що скільки любові жертвуємо створінням, стільки відмовляємо Богові. Як очистити серце від "земного"?

Очищується його, насамперед, умертвленням і неприв'язаністю до усього земного. Деякі душі жаліються, що шукають Бога, але не можуть Його знайти. Нехай послухають, що говорить св. Тереза: "Відірви серце від створінь, шукай Бога і знайдеш Його".

Помилка є у тому, що деякі хотіли б стати святими, але на свій лад. Бажають любити Ісуса Христа, але по-своєму, не відмовляючись від своїх розваг, захланності, вишуканості одягу і т.п... Ніби люблять Бога, але доки не дійдуть до бажаної керівної посади, доти перебувають у великому неспокої. Коли підважується їх честь, вибухають гнівом. Якщо швидко не одужують, втрачають терпеливість. Ніби люблять Бога, але не відмовляються від прив'язаності до багатства, світової слави і марноти, бажаючи бути незрівнянно вродливими, мудрими і кращими від інших. Моляться, приймають св. Причастя, але мають серце наповнене земною прив'язаністю, тому отримують з усього цього невелику користь. Господь до них вже не промовляє, бо бачить, що Його слова є не почуті. Саме це одного разу сказав Ісус св. Терезі: "Говорив би до багатьох душ, але світ викликає у їхніх вухах такий шум, що не почують мого голосу. О, коли б відірвалися хоч трохи від світу!"

Хто наповнений земною прив'язаністю, той не здатний почути Божого голосу, хоч Він до нього постійно звертається. Яким нещасливим є той, хто прив'язався до багатств цієї землі! Одного дня, осліплений ним, легко відмовиться від любові Ісуса Христа, а, не бажаючи втратити ці проминаючі багатства, втратить навіки Бога, безконечне Добро. Св. Тереза так говорила: "Очевидним є те, що хто слідує за марнотою, погубить самого себе".

Св. Августин пише, що Цісар Тиберій хотів, щоб римський сенат серед своїх богів помістив також Ісуса Христа, але згоди на це не дали, мотивуючи, що він є Богом гордим, бажаючим особливого вшанування, який не терпить інших богів. І правильно: Наш Бог хоче, щоб тільки він був нами шанований і люблений, не через особисту гордість, але тому, що на це заслуговує і що нас любить. Бо Він, люблячи нас, бажає усієї нашої любові і тому є заздрісний, коли інші привласнюють собі серця, які Він бажав би мати цілковито для себе. "Заздрісним є Ісус, – говорить св. Єронім, – і тому не хоче, щоб ми любили когось іншого, крім Нього". А якщо бачить, що ми віддаємо серце якомусь створінню, виявляє до нього заздрість, бо, як пише св. Яків – не терпить противників в любові і бажає, щоб любили тільки Його: "Чи ви думаєте, що даремно Писання говорить: "Жадає аж до заздрости Дух, що в нас пробуває" (Як. 4, 5). У "Пісні пісень" Господь так хвалить свою наречену: "Садок замкнений, моя сестра – дружина" (П. п. 4, 12). Називає її замкненим садом, бо душа – наречена замкнула своє серце для будь-якої земної любові, бажаючи зберегти його тільки для Ісуса.

А, можливо, Ісус не заслуговує на усю нашу любов? Навпаки: заслуговує на неї понад усе з огляду на свою доброту і любов до нас. Досконало розуміють це святі і тому св. Франциск Салезій запевнював: "Коли б я знав, що маю в серці одну жилу, котра не є Божою, хотів би її найшвидше вирвати".

Давид бажав мати крила вільні від пут будь-якої земної прив'язаності, щоб могли високо

злетіти і відпочити в Бозі: "Коли б мав крила, як у голубки, то полетів би і відпочив би?" (Пс. 54, 7). Багато душ хотіло б звільнитися від будь-якої земної прив'язаності, щоб піднятися до Бога. Бо коли б зреклися речей цього світу, справді зробили б прекрасний злет у святості. А тому ті, що зберігають свою невідповідну прив'язаність і не стараються зректися її, залишаються завжди у своїй нужді і навіть не відривають ніг від землі.

Св. Іван від Хреста писав: "Душа, прив'язана чуттєво до якоїсь речі, навіть найменшої, хоч би володіла багатьма чеснотами, не здобуде ніколи єдності з Богом. Бо все одно – птах зв'язаний грубим чи тонким шнуром; навіть був би найтонший, якщо його не розірве, завжди буде поневолений і не зможе літати. Яке співчуття викликає стан душ, багатих духовними вправами, чеснотами, божими ласками, але які через брак відваги не можуть позбутися якоїсь прив'язаності (якоїсь почуттєвої схильності) і тому не можуть досягнути єдності з Богом. А це не вимагає нічого іншого, як тільки сильного злету вгору і розірвання пут. Тоді Бог міг би жертвувати повністю Самого Себе".

2. Все залишити, щоб здобути Того, який є Всім

Хто бажає, щоб Бог був увесь для нього, мусить також віддатися Йому вповні. "Мій любий – мій, – говорить наречена, – а я його" (П. п. 2, 16): Мій любий повністю віддався мені, а я йому. Ісус Христос, з огляду на свою любов до нас, хоче також усієї нашої любові і залишається незадоволеним, коли не має її повністю. Тому св. Тереза так пише до настоятельки одного зі своїх монастирів: "Старайся навчити душі бути вільними від усього, що створене, щоб виховати їх нареченими Царя дуже заздрісного, який бажає, щоб забули також про себе самих". Св. Марія Магдалина Паційська одного разу забрала у своєї новички якусь духовну книжку, бо зауважила, що та була надмірно до неї прив'язана. Багато осіб практикує молитву розважання, адорацію (Адорація – почитання Ісуса Христа у Найсвятіших Тайнах) перед Найсвятішими Тайнами, часто приймають святе Причастя, але через те, що в серці тримають якусь чуттєву, земну прив'язаність, не багато або зовсім не йдуть дорогою досконалості, а, живучи так далі, не тільки перебувають у своїй нужді, але і наражаються на небезпеку втратити все.

Тому потрібно просити Бога разом з Давидом, щоб очистив наше серце від будь-якого земного прив'язання: "Серце чисте створи мені, о Боже" (Пс. 51, 12), бо інакше ніколи не будемо належати йому. Ісус дуже конкретно навчає нас: хто не відрветься від кожної речі цього світу, не може бути правдивим його учнем: "Так і кожний з вас, хто не зречеться всього, що має, не може бути моїм учнем" (Лк. 14, 33).

Тому Отці пустелі запитували кожного юнака, який приходив, щоб приєднатися до них: "Чи маєш вільне серце, щоб його міг наповнити Святий Дух?" Те саме сказав Бог св. Гертруді, коли вона молилася з проханням пізнати його волю щодо неї: "Не хочу від тебе нічого іншого, як тільки серце вільне від створінь". Потрібно чітко і рішуче заявити Богові: "Господи, ставлю Тебе понад усе – понад здоров'я, багатство, пошану, привілеї і славу, науку, розваги, надії, бажання, і навіть твої ласки і дари, які міг би від Тебе отримати. Одним словом, Тебе самого ставлю понад кожне створене добро, яке не є Тобою, мій Боже. Не задовольнить мене ніякий дар, яким мене обдаровуєш, крім Тебе самого. Бажаю тільки Тебе і більше нічого".

До серця, вільного від будь-якої земної прив'язаності, негайно входить Божа любов і наповнює його повністю. Саме так вважала св. Тереза: "Серце, звільнене від усього, недоброго, негайно наповнює Божа любов". Дуже слушно, бо душа не може жити без любові: або любить Творця, або – створіння. Якщо не прив'язана до створінь, тоді буде любити Творця.

Тому потрібно все залишити, щоб здобути Все: "все за Все", – говорить Тома Кемпійський. Св. Тереза, доки підтримувала певну чуттєву прив'язаність, хоч зовсім чисту, до одного свого родича, не належала повністю Богові, але пізніше, коли відважно з тим порвала, заслужила на такі слова Ісуса: "Тепер, Терезо, ти повністю моя, а Я повністю Твій".

Наше серце надто мале, щоб любити Бога, який гідний любові і заслуговує на безмежну любов, а ми ще хочемо його поділити на любов до Бога і створінь? Вельмишановний Людовик де Понте встидався сказати Богові: "Господи, люблю Тебе набагато більше, ніж будь-яку річ, ніж всі багатства, почесні, друзів", – бо здавалося йому, що слова ці мали таке значення: "Господи, люблю Тебе більше, ніж болото, дим і черв'яків цієї землі!"

Пророк Єремія говорить, що Господь є самою добротою до кожного, хто Його шукає: "Благий

Господь до того, хто його чекає, до душі, яка його шукає" (Пл. Єр. 3, 25). Так, але хто шукає тільки Бога? Хто віддає все, щоб отримати Все? Яким щастям є ця втрата і, одночасно, чудовим здобутком! Бо це втрата земних благ, які не заспокоюють серця і швидко вичерпуються. Крім цього, ця втрата веде до здобуття найвищого і вічного Добра, яким є сам Бог!

В одній розповіді про мандрівника йдеться про те, як один князь побачив його у пустелі і запитав, ким є і що там робить. Замість відповіді, він також запитав: "А ти, Пане, що робиш у цій пустелі?" "Полюю на звірів", – відповів князь. "А я полюю на Бога!", – сказав пустельник і залишив його, ідучи своєю дорогою.

У сьогоднішньому житті саме це повинно бути єдиною нашою думкою, єдиною метою – пошук Бога, щоб Його любити, і пошук Його волі, щоб її виконувати, витісняючи з серця кожне прив'язання до створінь. А коли перед нашими очима з'явиться якийсь земне благо, бажаючи заволодіти нашою любов'ю, будьмо готові, щоб йому сказати: "Задля любові мого Господа, Ісуса Христа, я погордив царствами світу і будь-якою земною красою". Чим є уся гідність і велич цього світу, як не димом, болотом і марнотою, яка зникає разом зі смертю? Блаженний, хто може сказати: "Мій Ісусе, з любові до Тебе я залишив усе: Ти єдина моя любов, тільки Тебе мені достатньо".

Коли Божя любов повністю заволодіє душею, тоді вона сама, звичайно, завжди з допомогою Божої ласки, – ревно старається зректися усього земного, тобто того, що могло б перешкодити їй стати повністю відданою Богові. Св. Франциск Салезій говорив: коли горить дім, всі речі викидають через вікно. Тими словами хотів сказати, коли людина повністю віддається Богові, тоді сама, без заохочення проповідника чи сповідника, старається звільнитися від усіх земних прив'язань.

Отець Сеньєрі молодший порівнював любов Божу до злодія, бо вона позбавляє нас усього, щоб ми не мали вже нічого, крім Бога.

Одного багатого чоловіка, який зрікся своїх багатств і став убогим з любові до Ісуса Христа, товариш запитав, що привело його до такого убожества. Тоді він дістав зі своєї торби Євангеліє і сказав: "Ось що звільнило мене від усього".

Святий Дух промовляє до нас у словах "Пісні пісень": "Якби хто за любов віддав скарби свого дому, зазнав би лиш погорди великої" (П. п. 8, 7). Якщо хтось усю свою любов жертвує Богові, тоді сам погорджує усім: багатством, розвагами, почестями, майном, царствами і не бажає нічого іншого, як тільки Бога. До Нього завжди звертається: "Мій Боже, прагну тільки Тебе і нічого більше". Св. Франциск Салезій пише: "Чиста любов до Бога нищить усе те, що не є Богом, щоб перемінити все у собі самому, бо все те, що робиться з любові до Бога, є любов'ю".

Наречена з "Пісні пісень" говорить: "Він увів мене в бенкетний покій, і любов – стяг його надо мною" (П. п. 2, 4). Цей дім вина, – пише св. Тереза, – це Божя любов, яка, коли заволодіє якимось серцем, напоює його повністю собою і чинить так, що воно забуває про все створене. П'яна людина майже втрачає відчуття: не бачить, не чує, не говорить. Такою також стає душа, напоєна Божою любов'ю, бо її відчуття не зауважують вже речей цього світу, така душа вже не хоче про ніщо інше думати, як тільки про Бога, нічого іншого не бажає, як тільки любити Бога і виконувати те, що Йому подобається. У "Пісні пісень" Господь радить, щоб не будити Його нареченої, коли спить: "Я закликаю вас, дочки Єрусалимські, сарнами й ланями пільними, щоб не будили, не розбуджували любові моєї, покіль вона того не хоче" (П. п. 2, 7). Цей блаженний сон, котрим насолоджуються душі, наречені Ісуса Христа, – говорить св. Василій, – не є нічим іншим, як повним забуттям про всі створені речі; святим і добровільним забуттям про все, що створене, щоб бути тільки для Бога і могли Йому сказати, як св. Франциск Асизький: "Бог мій і все моє!" Мій Боже, чим є багатства, почесні і блага цього світу! Ти є моїм Усім і всім моїм Добром!

Тома Кемпійський також про це пише: "Бог мій, моє Все! – які солодкі ці слова. – Бог мій, моє Все! Як багато промовляють ці слова до того, хто це розуміє! А хто любить, з насолодою повторює: "Бог мій і моє Все!"

3. Прив'язаність до рідних і особисте покликання

Щоб досягнути досконалу єдність з Богом, треба повністю зректися створінь. Насамперед необхідно зректися надмірної прив'язаності до родини і друзів.

Ісус Христос сказав: "Якщо хтось приходить до Мене, і не зненавидить свого батька та матері, і дружини й дітей, і братів і сестер, а до того й своєї душі, – той не може бути учнем Моїм" (Лк. 14,

26).

Чому це так необхідно? Часто, коли йдеться про справу спасіння нашої душі, саме родичі є нашими найбільшими противниками: "вороги чоловікові – домашні його" (Мт. 10, 36). Св. Карл Боромей говорив, що коли ходив до своїх рідних, завжди повертався з пригніченим духом. А коли о. Антоні Мендоцца питали, чому не хоче зайти до дому своїх рідних, відповідав: "знаю з досвіду, що в будь-якому місці монахи так не втрачають своєї побожності, як саме там".

"Коли йдеться про вибір життєвого стану, – як навчає про це св. Тома Аквінський, – ми не зобов'язані слухати батьків". Якщо якийсь юнак має покликання до монашого стану, а рідні чинять опір, то він зобов'язаний послухати Бога, а не родину, яка з огляду на особисту користь і ціль перешкоджає нашому духовному добру, про що також пише св. Тома Аквінський. Вони воліють, – пише св. Бернард, – щоб діти радше були прокляті, ніж покинули рідний дім.

Як це дивно бачити, коли батьки і матері, навіть побожні, неначе засліплені пристрастю, не пропускаючи жодної нагоди, стараються перешкодити покликанню сина, котрий хоче вступити до монастиря. Незважаючи на те, що – крім поодиноких випадків – допускаються тоді тяжкого гріха.

У зв'язку з цією проблемою, хтось може запитати: "Якщо цей юнак не стане монахом, то не спасеться? Будуть прокляті тоді всі ті хто залишиться у світі?" Відповідаю: "Ті, які не є покликані Богом до монастиря, спасуться, живучи у світі і виконуючи обов'язки свого стану. Ті, однак, які є покликані, але не слухають Бога, можуть спастися, але це нелегко, бо буде бракувати їм цієї особливої допомоги, яку Господь приготував їм у монашому стані, а без неї самі не можуть спастися". Богослов Габерт пише: "Той, хто не є слухняний Божому покликанню, залишається в Церкві неначе член, відірваний від свого місця, і з великою трудністю може виконувати свої обов'язки, а в результаті досягнути спасіння". І підсумовуючи, пише: "Хоч може спастися, проте нелегко обирає відповідну дорогу і відповідні засоби спасіння".

Отець Л. Граната порівнює вибір стану до головного рушійного кола: коли в годиннику воно зіпсується, то збиває роботу цілого механізму. Подібно є у випадку нашого спасіння: помилка у виборі стану руйнує все наше життя. Багато нещасливих молодих людей з вини батьків втратили своє покликання і погано закінчили, та навіть вони самі стали причиною руйни для своєї родини. Один молодий чоловік, який відмовився під впливом намови батька від монашого покликання, пізніше дійшов до великих непорозумінь з ним. Навіть сам убив його, за що був страчений. Подібне було з іншим юнаком, який почав навчання у семінарії і був покликаний Богом до цілковитого відречення від світу... Однак занедбав своє покликання: найперше відмовився від побожного життя, яке практикував – перестав молитися, приймати св. Причастя, віддався неморальній поведінці, а потім, виходячи вночі з дому якоїсь проститутки, був убитий своїм суперником. Прибігло багато священиків, але знайшли його вже мертвим. Скільки ж подібних прикладів міг би я тут подати!

Але повернімось до теми. Св. Тома Аквінський заохочує тих, які покликані до досконалого життя, щоб, – згідно зі словами Ісуса, – не шукали в цій справі поради у рідних, бо вони стануть їхніми противниками.

Якщо у виборі покликання до досконалішого життя діти не зобов'язані радитися з батьками, то тим більше не мусять чекати на їх дозвіл і просити його у тому випадку, коли можна дійсно побоюватися, що це буде їм безпідставно заборонено і буде перешкодою на дорозі до їхнього покликання. Такі святі, як св. Тома Аквінський, св. Петро з Алькантири, св. Франциск Ксаверій, св. Алойзій Бельтранд і багато інших пішли до монастиря без згоди своїх батьків.

4. Святість священика

Треба особливо переконливо зазначити, що у великій небезпеці знаходиться той, хто, задовольняючи родичів, відмовляється від Божого покликання, але на ще більшу небезпеку наражає своє вічне спасіння той, хто, не бажаючи чинити опір родичам, вступає у священичий стан, не маючи Божого покликання.

Три знаки характеризують правдиве покликання до такого високого стану: знання, прагнення посвятитися тільки Богові і праведне життя.

Говорячи особливо про праведне життя, варто відзначити, що Тридентський Собор розпорядився, щоб єпископи давали священичі свячення тільки тим, які випробувані і відзначаються зразковим життям; про це раніше наказувало канонічне право (Can. Nullus, Dist. 24). Собор говорить:

"Висвяченим буде тільки той, хто визнаний гідним після попереднього екзамену єпископа і згідно з думкою людей". Очевидним є те, що хоч говориться тут про зовнішню перевірку єпископом праведності клерика, який має бути висвячений, без сумніву, Собор вимагає не так зовнішньої праведності, як внутрішньої, без якої перша є тільки оманливим вдаванням. Тому в 12 розділі своєї сесії Собор стверджує: "Нехай єпископи знають, що до цих свячень можна їм вибирати тільки гідних і життя яких виявилось незаплямоване". Знаємо також: щоб перевірити праведність життя висвячуваних клериків, Собор рекомендує тимчасові перерви, в залежності від ступеня свячень, щоб разом з віком зростали в святості і знаннях.

Св. Тома Аквінський пояснює причину такої дії: "Клерикові, що має бути висвяченим, довіряється найвищу службу Ісусові Христові в Євхаристії, отже святість священника повинна перевищувати святість монаха". Крім того визначає різницю між саном монашим і священним (2.2 qu. 189. 1. ad3) – і стосується це не стільки вже висвячених, як тих, які мають прийняти свячення (це вирізнєння є суттєве, бо – як стверджує – суб'єкт повинен бути святим перш, ніж буде висвячений): бо у згромадженні очищується поступово від недосконалостей, зате, щоб прийняти священні свячення, треба вже раніше очиститися через святе життя. Ще зрозуміліше висловлює це в словах (3 part. Suppl. qu. 35. a. 1. ad 3): "Оскільки, той, хто приймає свячення, є піднесений понад звичайних вірних гідністю влади, так само повинен перевищувати їх чеснотою". Св. Тома вимагає доказу святого життя ще до свячень і вважає це необхідністю не тільки для того, щоб висвячений гідно виконував свої обов'язки, але й для того, щоб він міг гідно увійти поміж слуг Ісуса Христа. І врешті Ангельський Доктор підсумовує: "Саме свячення дає дар більш щедрої ласки, через яку висвячений стає здатним піднятися ще вище". Звернімо увагу на слово вище, за допомогою якого святий пояснює, що ласка наданої тайни, не буде аж ніяк безуспішною, але обдарує того, хто має прийняти свячення, винятковою допомогою, вчинить його здатним здобути ще більші заслуги, натомість ласка, про яку йде мова попередньо, є достатньою, щоб зробити його гідним для зарахування до числа слуг Христа.

У своєму Моральному Богослов'ї я написав довгий трактат на цю тему, у якому довів, що ті, хто, не перевірявши досвідом праведності свого життя, приймають священні свячення, не встережуться від тяжкого гріха, бо возносяться так високо без Божого покликання. Не можна назвати покликаним Богом того, хто стоїть на порозі свячень, але ще не позбувся своїх моральних вад, особливо у збереженні чистоти. Незважаючи на те, що може бути здатним до прийняття тайни Покаяння завдяки акту жалю, проте є негідний до прийняття свячень, які вимагають попередньої упевненості у праведності життя, засвідченого досвідом тривалого часу. В іншому випадку, коїть смертельний гріх, як через велику зарозумілість, з якою без покликання, а тільки для власної слави хоче вступити у святе служіння; "допускається святотатства, – твердить св. Ансельм, – стягуючи на себе не благословення, але Боже прокляття"; так з огляду на велику небезпеку власного осудження, на котре наражається, якщо, – як пише єпископ Абелли, – той, хто приймає свячення у повній свідомості і, не зважаючи на Боже покликання, є одночасно невідомим важких моральних вад". Те саме пише богослов Д. Сото (в 4 Sent. Dist. 2. qu. 1. n. 3), говорячи про тайну Священства, твердить, що справжня святість того, хто має прийняти свячення, є Божим наказом. Подібно вважає Тома Санше і О. Гольцман, а також богослови Саламанської школи.

Те, що тут пишу, не є думкою одного богослова, а загальним поглядом, опертим на вчення св. Томи.

У випадку, коли клерик, що має прийняти свячення, не випробував досвідом праведності свого життя, тяжко грішить не тільки він сам, але і єпископ, що уділяє йому тайну Священства, не перевірявши попередньо в моральному відношенні бездоганності його життя. Грішить також сповідник, який дає йому розгрішення, якщо той не позбувається моральної вади і без тривалого випробування праведного життя хоче прийняти тайну Священства.

5. Роль священника у спільноті

Тяжко грішать також батьки, які знають про грішне життя сина і спонукають його до прийняття тайни Священства тільки з огляду на можливість мати допомогу для родини.

Священний сан був встановлений Ісусом, не для підтримки родин священників, а для примноження Божої слави і спасіння душ. Декому здається, що священний сан – це якийсь уряд або

світська професія, яка дає можливість здобути пошану і земні багатства, але дуже помиляються. Також з цієї причини родичі часто турбують єпископів, прохаючи висвятити якихось неуків або осіб, які неморально живуть, аргументуючи, що їх родина убога і не може сама собі дати раду. Тоді єпископ повинен відповісти: "Ні, мій сину, сан священничий не є для того, щоб допомагати родині, але є для добра Церкви". Так слід протиставитися їм і більше не слухати, бо, звичайно, ці негідні кандидати до священства доводять пізніше до руїни свою душу, свої родини і навіть частину суспільства.

Торкаючись питання тих священників, які живуть у домі своїх батьків і родичі яких хотіли б, щоб надмірно не зобов'язували себе у службі, але дбали про дохід дому і його значення, треба зазначити, що вони повинні відповісти своїй родині так, як Ісус своїй Матері: "Хіба не знали, що я маю бути при справах Отця мого? " (Лк. 2, 49). Такою повинна бути їх відповідь: "Я священник, моїм завданням не є здобуття грошей, дбання про повагу і керування домом, але життя у зосередженні, молитві, навчанні і допомозі парафіянам".

А якщо в якомусь випадку родина буде потребувати конкретної допомоги, священник повинен допомогти їй настільки, наскільки зможе, проте не занедбуючи своїх основних обов'язків, турботи про освячення своє та інших.

6. Дистанція до пошани світом

До того ж, хто хоче належати повністю Богові, не повинен дбати про пошану від світу.

Скільки ж через цю прокляту славу відходить від Бога, а навіть втрачають Його! Наприклад, якщо говориться про їхні вади, чого тільки не роблять, щоб виправдатися і довести, що це тільки фальш і наклеп? Якщо зроблять щось добре, як дбають потім, щоб показати це всім? Прагнуть, щоб увесь світ про це знав і їх похвалив. Але святі так не поведуться, вони прагнуть, щоб увесь світ знав їхні вади і вважав їх найбільшими злидарями, якими теж самі себе вважають. А якщо здійснюють акти чесноти, на відміну від попередніх, то прагнуть, щоб тільки Бог знав про це, бо тільки Йому хочуть подобатися. Тому дуже люблять життя утаємничене, пам'ятаючи про накази Ісуса Христа: "Ти ж, коли даєш милостиню, нехай твоя ліва рука не знає, що робить твоя права:(...)". "Ти ж, коли молишся, увійди у свою кімнату, зачини за собою двері й молись Отцеві твоєму, що перебуває в тайні" (Мт. 6, 3, 6).

7. Згода з Божою волею

Передусім треба мати дистанцію від себе самих, тобто відірватися від власної волі.

Хто зуміє перемогти самого себе, той здолає всі інші перешкоди. "Перемагай самого себе", – таке зауваження спрямовував до всіх св. Франциск Ксаверій. Сам Ісус сказав: "Коли хтось хоче йти за мною, нехай зречеться себе самого" (Мт. 16, 24). Ось у чому полягає уся наша праця, щоб стати святим: зречтись самого себе і відмовитися від власної волі: "Не ходи слідом за своїми пристрастями і від похотей своїх стримуйся " (Сир. 18, 30).

Саме це є найбільшим даром, говорив св. Франциск Асизький, який можемо отримати від Бога: перемагати самого себе через зречення власної волі. А св. Бернард пише, що коли б усі люди зреклися власної волі, ніхто б не був осуджений. Той самий святий твердить, що свавілля може навіть наші добрі вчинки очорнити. Ось приклад: що трапилося б, коли б якийсь покутник забажав умертвлятися, постити, дотримуватись дисципліни, але, всупереч волі свого духовного отця? Таке умертвлення, прийняте для того, щоб здійснити свою волю, є помилкове.

Нешасливим є той, хто стає невільниким власної волі! Такий буде прагнути багатьох речей, але не зможе їх здійснити. А ще гірше – ухиляючись терпіти прикрощі, буде змушений це все одно перетерпіти: "Звідки між вами війни, звідки суперечки? Хіба не звідси – з пристрастей ваших, які воюють у ваших членах? Ви пристрастно жадаєте, а не маєте" (Як. 4, 1 і 2).

Які ж це війни? Перша війна родиться з прагнення чуттєвих приємностей: тому уникаймо будь-яких нагод, умертвляймо очі, доручаймо себе Богові, і ця війна стихне. Друга впливає з пожадання багатств: стараймося любити убожество, і ця відступить. Третя ж – амбіція бути шанованим і поважаєм: любім покору і життя утаємничене, і ця війна також скінчиться. Четверта, яка спричинює найбільше шкоди і виникає з нашої вільної волі; але й вона зникне, коли погодимосся

на все те, що походить з Божої волі.

Св. Бернард пише, що коли людина не спокійна, то немає іншої причини цього, як безсилля у погамуванні власної волі: "Кожний неспокій має джерело в непогамованості власної волі". З цього приводу уболівав Господь, звертаючись до св. Марії Магдалини Паційської: "Деякі душі прагнуть мого Духа, але тільки так, як їм подобається, тому не здатні Його прийняти".

Треба так любити Бога, як Він цього хоче, а не так, як нам це до вподоби. Бог хоче, щоб душа звільнилася від усього, щоб Він міг її з'єднати з собою і наповнити своєю любов'ю. Св. Тереза пише: "Молитва з'єднання не здається мені нічим іншим, як тільки правдивою смертю для всіх речей цього світу, щоб втішатися тільки у Бозі. Очевидним є те, що чим більше звільнимися від прив'язаності до створінь з любові до Бога, тим більше наповнить Він нас Собою і тим більше з'єднаємося з Ним".

Багато людей прагнуть з'єднатися з Богом, але водночас не миряться з прикροщами, які Бог їм посилає: не приймають хворобу, яка їх мучить, убожества, яке мусять зносити, зневаг, які терплять. А не приймаючи цього з радістю, ніколи не дійдуть до досконалої єдності з Богом. Послухаймо, що говорила св. Катерина Женеvська: "Щоб досягнути єдності з Богом, необхідними є випробування, послані нам Богом, бо Він хоче за їх допомогою знищити в нас усі негідні пожадання внутрішні і зовнішні. Звідси також кожне упокорення, хвороба, спокуси і всякі інші труднощі, необхідні нам, щоб ми невпинно змагалися, і переборювали у собі усі негативні пожадання, щоб пізніше їх не відчувати. Більше того – доки ці випробування з гірких не стануть для нас солодкими, доти не досягнемо єдності з Богом".

8. Досконала єдність з Богом

Наведу тут ще приклади, на підставі яких навчає св. Іван від Хреста. Він твердить, що для досконалої єдності з Богом "необхідне повне умиртвлення почуттів і прагнень. Якщо йдеться про почуття, то будь-яке уподобання, що з'являється у нас не для Божої слави, слід швидко відкинути з любові до Ісуса Христа. Наприклад, якщо з'являється уподобання в огляданні та слуханні того, що не веде до збільшення Божої слави, слід від цього відмовитися. Коли ж йдеться про прагнення, ми повинні схилияти самих себе завжди до того, що гірше, неприємне і убогіше, і також не хотіти нічого іншого, як тільки терпіти і бути погордженим".

Підсумуймо: хто справді любить Ісуса Христа, не любить благ цієї землі і старається звільнитися від усього, щоб бути з'єднаним тільки з Ісусом Христом. Спрямовує до Ісуса усі свої прагнення, про Ісуса завжди думає і Його завжди прагне, лише Йому старається подобатися на кожному місці, в кожному часі, при кожній нагоді.

Щоб цього досягти слід постійно прагнути звільнення серця з кожного почуття, котре не є для Бога.

Питаюся: Що слід зробити, щоб повністю віддатися Богові?

1. Відірватися від усього, що не миле Богові, і робити тільки те, що Йому подобається.
2. Прийняти без винятку все, що походить з Його рук, навіть коли було б для нас твердим і неприємним.
3. Ставити у всьому Божу волю понад нашу. У тому полягає повна відданість себе Богові.

Молитва

Мій Боже і Все моє, чую, що Ти, незважаючи на мою невдячність і недбалість у служінні Тобі, далі кличеш мене до своєї любові. Тому я не хочу більше опиратися. Хочу все залишити, щоб повністю віддатися Тобі. Не хочу жити більше для самого себе. Надмірно зобов'язав Ти мене любити Тебе. Моя душа полюбила Тебе, мій Ісусе, і живе тільки для Тебе. Як же можу любити щось інше, якщо Ти помер у терпінні на хресті, щоб мене спасти? Як же можу дивитися на Тебе померлого, винищеного болем і не любити Тебе всім серцем? Так, люблю Тебе, дорогий мій Відкупителю, люблю Тебе всією душею і нічого іншого не бажаю, як любити Тебе у цьому житті і у вічності.

Любово моя, Надіє моя, Сило моя і Втіхо моя, дай мені силу бути вірним Тобі. Просвіти мене і дай мені зрозуміти, від чого мушу звільнитися. Дай мені також силу у всьому бути слухняним Тобі.

О Любово моєї душі, увесь жертвую себе Тобі, щоб заспокоїти Твоє бажання з'єднатися зі мною і щоб я з'єднався повністю з Тобою, мій Боже і Все моє. Прийди, мій Ісусе, візьми у володіння мене всього, охопи всі мої думки і всі мої почуття.

Зрікаюся усіх моїх бажань, усіх моїх втіх і всього, що створене: тільки Тебе мені вистарчає. Дай мені ласку, щоб я не думав більше ні про кого, як тільки про Тебе, щоб нічого не бажав, тільки Тебе, щоб нічого не шукав, але тільки Тебе, мій Любий і моє єдине Добро.

Мати Божа, Маріє, випроси мені святу витривалість. Амінь.

РОЗДІЛ 12

Любов і лагідність
Хто любить Ісуса Христа, практикує
чесноту лагідності

Любов не поривається до гніву (1 Кор. 13, 5)

1. Лагідність

Чеснота не спалахувати гнівом у прикрошах є плодом лагідності. Про акти, що засвідчують лагідність, ми говорили вже у попередніх розділах, але цю чесноту мусить практикувати безустанно кожен, хто живе серед людей, тому додамо тут ще кілька зауваг, необхідних у житті.

Покора і лагідність були чеснотами дуже дорогими Ісусові Христові, який наказав учням, щоб цього навчилися від Нього самого: "Навчіться від мене, бо я лагідний і сумирний серцем" (Мт. 11, 29). Наш Відкупитель був названий Агнцем: "Ось Агнець Божий" (1, 29), як з уваги на жертву, яку мав принести на хресті, щоб заплатити за наші гріхи, так і з уваги на лагідність, яку виявляв протягом усього життя, а особливо в часі своїх Страстей. Коли в домі Каяфи один зі слуг бив його по обличчю, вважаючи Його зухвалим ("Ось так відказуєш первосвященникові?" – Ів. 18, 22), Ісус з лагідністю відповів йому: "Якщо я зле сказав, доведи, що воно погано. А якщо добре, то за віщо б'єш мене?" (Ів. 18, 23). Ця лагідність супроводила Його аж до смерті: будучи на хресті, коли всі з Нього глушилися і проклинали Його, Він не перестає просити Отця, щоб їм простив: "Отче, відпусти їм, не знають бо, що роблять" (Лк. 23, 34).

О які ж дорогі для Ісуса лагідні серця, які приймають зневаги, глузи, наклепи, переслідування, навіть удари і рани, не вибухаючи гнівом до того, хто їх зневажає і б'є! Молитви тихих і покірних завжди милі Богові (пор. Юд. 9) – вони також бувають завжди вислухані.

Лагідним людям особливим чином був обіцяний рай: "Блаженні тихі, бо вони успадкують землю" (Мт. 5, 4). Отець Альварез казав, що небо – це батьківщина принижених, переслідуваних і потоптаних, бо саме для них зарезервоване вічне царство; але не для гордих, котрі вже у світі шановані і поважані. А Давид пише, що тихі не лише отримають вічне щастя, але і в цьому житті зазнають великого спокою: "Покірні ж заволодіють краєм і тішитимуться глибоким миром" (Пс. 37, 11).

Так справді є, про це свідчить життя святих. Вони не ображаються на тих, які їх кривдять, але люблять їх ще більше, а Господь, в нагороду за їх терпеливість щедро збільшує їх внутрішній спокій. Св. Тереза говорила: "Мені здається, що людей, які погано про мене говорили, обдарувала якоюсь новою любов'ю". Потім Конгрегація Канонізаційних Справ так про неї написала: "Вчинені їй зневаги були для неї стимулом до більшої любові". Зневаги стали причиною ще більшої любові до того, хто її образив.

Проте таку лагідність може виявити тільки той, хто обдарований великою покірністю, а також той, хто повністю усвідомлює свою меншість і тому вважає себе гідним різних упокорень. А горді навпаки: вони завжди запальні і мстиві, бо оцінюють себе дуже високо, а також уважають, що заслужили на різні почесні.

У книзі Одкровення так написано: "Блаженні мертві, що в Господі вмирають віднині" (Од. 14, 13). Щоб бути блаженним і вже в цьому житті почати насолоджуватися щастям, треба померти у Господі. Це щастя, яким можна втішатися, поки ще підемо до неба. З упевненістю воно менше від щастя у небі, але перевищує всі втіхи цього життя: "І мир Божий, що вищий від усякого уявлення,

берегтиме серця й думки ваші" (Флп. 4, 7), – пише апостол Павло до своїх учнів. А щоб досягнути цей мир, також серед зневаг і наклепів, треба померти у Господі. Померлий не відчуває вже ніяких знущань. Так само людина тиха і лагідна терпеливо зносить будь-які упокорення так, наче не відчуває їх.

Хто любить Ісуса Христа – насолоджується тим блаженством, тому що живе у повній згоді з Його волею. Приймає у такому самому мирі і в такому самому дусі як приємне, так противне, так само – втіхи і муки, зневаги і шану. Так робив св. апостол Павло і потім міг сказати: "Я переповнений радістю посеред усіх наших напастей" (2 Кор. 7, 4).

Щаслива людина, яка досягла такого рівня чесноти! Вона насолоджується невпинним спокоєм, який є добром, що перевищує будь-яке добро цього світу. "Що ж значить увесь світ, – говорив св. Франциск Салезій, – у порівнянні зі спокоєм серця?" Справді, бо що ж значать усі багатства і почесні цього світу для того, хто постійно пригнічений неспокоєм, і хто не відчуває спокою у серці?!

Щоб перебувати у неустанному з'єднанні з Ісусом Христом, мусимо все робити зі спокоєм, не боячись ніколи прикростей, які випадають нам. "Та не у вітрі Господь" (1 Цар. 19, 11) – Господь не мешкає у серцях, повних неспокою.

Послухайте добрі поради і придивіться до прикладу лагідності і великого учителя св. Франциска Салезія: "Не піддавайтеся ніколи гніву і під жодним приводом не дайте йому доступу до себе, бо якщо хоч раз у нас увійде, то вже потім нам не під силу ані його вигнати, коли хочемо, ані навіть стримати. Ось які запобіжні засоби: 1) відкинути його негайно, займаючи розум чимось іншим, нічого не говорячи на цю тему; 2) наслідувати апостолів, котрі, боячись бурі на морі, звернулися до Бога, який може обдарувати наше серце спокоєм; 3) якщо зауважите, що, з приводу вашої слабкості, гнів уже загостився у вашому дусі, тоді зробіть усе, щоб його втишити і старайтеся практикувати акти покори і лагідності до осіб, які викликають ваш гнів. Все це слід зробити з лагідністю і без насильства, бо дуже важливо не роз'ятрувати рани".

Цей святий твердив, що мусів дуже старатися, щоб перемогти у своєму житті дві пристрасті, які переважали у ньому – гнів і любов. Визнав, щоб угамувати гнів, мусів працювати двадцять два роки. Якщо ж йдеться про любов, то старався лише про зміну предмету своєї пристрасті – залишив створіння, а всі свої почуття звернув до Творця. Таким чином, здобув внутрішній спокій і то такий великий, що виявляв його навіть назовні: завжди можна було побачити його спокійним і з усмішкою на устах.

"Звідки між вами війни, звідки суперечки? Хіба не звідси – з пристрастей ваших, які воюють у ваших членах" (Як. 4, 1). Коли хтось, зустрічаючи супротив, вибухає гнівом, йому здається, що знаходить полегшення і спокій, якщо виляє свій гнів якимось жестом або словом. Однак, помиляється, бо зробивши це, буде ще більше занепокоєний. Хто натомість бажає зберегти постійний спокій, мусить уважати, щоб не піддаватися злим настроям. А коли зауважує, що гнів вже оволодів ним, повинен негайно відкинути, заспокоюючи себе читанням якоїсь книжки, співом побожної пісні або жартуючи з приятелями. Святий Дух говорить: "Бо гнів гніздиться в серці дурнів" (Проп. 7, 9). У серці дурнів, які не люблять Ісуса Христа, гнів поселяється на довгий час, але в серцях люблячих Його, якщо таємно туди дістанеться, то скоро буде з них викинений і не має там для нього місця. Душа, яка любить всім серцем Відкупителя, ніколи не піддається злим настроям, бо, не бажаючи нічого іншого, як тільки того, чого хоче Бог, завжди все це має і тому завжди радісна і повна спокою. Воля Божа просвітлює її у всіх труднощах, а це підтверджує те, що до кожного треба ставитися з однаковою лагідністю.

Цієї лагідності не можна, однак, досягти без великої любові до Ісуса Христа. Не важко помітити, що ми ніколи не буваємо такі лагідні і сповнені пошани до інших, як тоді, коли ставимося з великою ніжністю до Ісуса Христа.

2. Лагідність і зауваження

Оскільки не завжди є в нас ця лагідність і ніжність, ми повинні з допомогою медитації (розважання) приготуватися до переборення суперечностей, котрі можуть нас колись зустріти. Так робили святі і тому завжди були готові зносити з терпеливістю і лагідністю зневаги, упокорення і рани. Якщо будемо зневажувати ближніми, а не приготуємося до цього заздалегідь, важко буде

зрозуміти, що треба зробити, щоб не дати гніву перемогти себе. Тоді пристрасть каже нам визнати за найбільш розумне найсміливіше погамування зухвалості того, хто нас несправедливо кривдить. Але як пише св. Іван Золотоустий, – вогонь відповіді, спричиненої гнівом, не є добрим способом погасити розпалений вогонь у душі ближнього, а лише підсилить його: "Вогонь не може загасити вогонь".

Хтось скаже на це: "Але ж нема сенсу трактувати люб'язно і лагідно зухвалого, котрий неслухно зневажає тебе". На це св. Франциск Салезій відповідає: "Треба бути лагідним не тільки згідно з розумом, але і всупереч розсудливості". Слід відповісти тоді лагідно, а це – досконалий спосіб погасити будь-який вогонь пристрасті: "Лагідна відповідь гасить гнів" (Прип. 15, 1). Але коли душа наповнена неспокоєм, найкращою розв'язкою буде мовчання. Св. Бернард так пише: "Око затуманене гнівом не розпізнає правди". Коли очі затьмарені гнівом, не бачать різниці між тим, що слухне і що не слухне. Пристрасть як серпанок, що засліплює наші очі і не дозволяє відрізнити добре, від злого. Тоді треба укласти договір зі своїм язиком, так як зробив це св. Франциск Салезій: "Я уклав угоду з моїм язиком, що не буде говорити, коли серце занепокоєне".

Деколи здається необхідним картання гострим словом якогось зухвальця. Сам Давид пише: "Тремтіть і не грішіть" (Пс. 4, 5). Дозволено не раз роззлоститися, щоб тільки не вчинити гріх. Але в цьому полягають труднощі. Теоретично гостре звернення уваги комусь, щоб схаменувся, є досконалою розв'язкою, але практично це не легко зробити без жодної провини. Тому найпевнішою дорогою є лагідне картання, відповідь ласкава і уникання всіляких образ. Св. Франциск Салезій визнав, що коли довелося йому піддатися обуренню, завжди потім шкодував за це. Якщо в моментах конфлікту відчуваємо, що ми обурені – так як це сказав я раніше – найбезпечнішим способом тоді є мовчати і заховати слова картання на відповідний час, коли серце перестане горіти.

Цю лагідність ми повинні особливо практикувати, коли нам роблять зауваження наші настоятелі або приятелі. Св. Франциск Салезій пише: "Якщо хтось цінує зауваження зроблені йому, доводить, що любить чесноти протилежні помилкам, за які картали його і тому це є виразним знаком його поступу в досконалості".

Ми повинні з лагідністю ставитись до самих себе. Бо сатана штовхає нас на погані вчинки, а тоді намовляє злоститися на самих себе за це. Проте, ми повинні знати, що це справа рук нашого ворога – він хоче, щоб ми були неспокійними і не змогли чинити будь-яке добро. Св. Франциск Салезій навчав: "Будьте впевнені, що всі думки, які викликають неспокій, не походять від Бога, який є Князем миру, але від сатани, з самолюбства або високої думки про нас самих. Це три джерела нашого занепокоєння. Тому, коли опановують нас думки, що породжують неспокій, їх слід негайно відкинути, повністю".

Лагідність також дуже потрібна нам, коли картаємо інших. Зауваження, переповнені гіркотою, роблять більше шкоди, ніж користі, особливо тоді, коли той, кого треба буде картати, також неспокійний. Слід тоді стриматися від картання і зачекати до моменту, коли остигне в ньому обурення. Так само і ми повинні стримуватися від виправлення інших, коли ми в злому настрої, бо тоді зауваження завжди буде зі смаком гіркоти, а той, хто вчинив провину, бачачи себе, що його так скартали, не прийме це поважно і навіть не визнає своєї провини. Все це стосується добра ближнього, а якщо йдеться про нашу користь, то краще засвідчимо нашу любов до Ісуса Христа, коли будемо зі спокоєм і радістю зносити всякі кривди, зневаги і упокорення.

Молитва

Мій погорджений Ісусе, Любове і Радосте моєї душі, Ти своїм прикладом вчинив милим для усіх душ, які люблять Тебе, кожне упокорення. Обіцяю Тобі, що від сьогодні буду зносити кожну зневагу з любові до Тебе, моя Любове, який на землі так був принижений людьми. Дай мені силу реалізувати це. Вчини, щоб я пізнав і чинив все те, чого Ти бажаєш від мене.

Мій Боже і моє Все, крім Тебе не бажаю жодного блага, бо Ти є Добром безмежним. Ти дуже турбуєшся про моє добро, тому зроби, щоб я дбав тільки про те, що Тобі подобається. Вчини, щоб усі мої думки не приносили Тобі прикrostі, але знайшли спосіб подобатися Тобі у всьому. Віддали від мене кожну нагоду, котра відірвала б мене від Твоєї любові. Відмовляюся від своєї свободи, а присвячую її Тобі.

Люблю Тебе, Добро безмежне, Люблю Тебе Любий мій, Втілене Слово, люблю Тебе більше, ніж самого себе. Змилуйся наді мною і оздоров мене з усіх ран, вчинених моїй душі зневагами, що вчинила Тобі. Віддаюся Тобі повністю, мій Ісусе: хочу бути увесь Твоїм, хочу зносити кожне

страждання з любові до Тебе, а від Тебе нічого не бажаю, як тільки Тебе самого.

Найсвятіша Діво і Мати моя, Маріє, люблю Тебе і Тобі довіряю, допоможи мені Твоїм могутнім заступництвом! Амінь.

РОЗДІЛ 13

І. Любов і Божа воля
Хто любить Ісуса Христа, єднається з
Божою волею

Любов не задумує зла (1 Кор. 13, 5).

1. Згода з Божою волею.

Любов завжди є в єдності з правдою і, знаючи, що Бог є єдиним і правдивим Добром, гидує усім, що суперечить Божій волі. Не втішається нічим іншим, як тільки тим, чого Бог прагне. Людина, яка любить Бога, не надто переймається тим, що інші про неї говорять, але бажає чинити тільки те, що подобається Богові. Бл. Генрик Сузо так сказав: "Той насправді є в єдності з Богом, хто старається винагородити правду, а, вчинивши це, вже не тривожиться більше, як буде прийнятий чи оцінений людьми".

Як вже неодноразово ми твердили: святість і досконалість полягають у зреченні самого себе і у виконанні Божої волі. Проте слід дещо ширше розглянути це питання. Цього ми повинні добре навчитися, якщо хочемо бути святими: виконувати не свою, а тільки Божу волю. Увесь зміст і суть Божих заповідей і євангельських рад зводиться до виконання і приймання того, чого Бог хоче і як Бог хоче. Благодіймо Господа, щоб дав нам святую свободу духу: бо вона вчинить, що приймемо все, що подобається Ісусові Христові, незважаючи на небажання з боку власної любові, а також без уваги на людську думку.

Ті, хто люблять Ісуса Христа, живуть неначе у святій байдужості: все приймають однаково, як те, що солодке, так і те, що гірке. Не бажають нічого, що подобається їм самим, але тільки те, що подобається Богові. З таким самим спокоєм беруть участь як у справах великих, так і у малих, у тому, що приємне, і в тому, що прикре – їм достатньо, що подобаються Богові.

Св. Августин говорить: "Люби і роби, що хочеш". Хто дійсно любить Бога, не шукає нічого іншого, як тільки Божої волі, і в сповненні її знаходить також і своє уподобання. Св. Тереза пише: "Хто не шукає нічого іншого, крім подобатися своєму Любому, є задоволений зі всього, що Його задовольняє. Таку силу має любов, якщо є досконала: чинить, що особа забуває про власну вигоду і приємність, а всі свої думки звертає на те, щоб подобатися своєму Любому, а також шукає способи, якими сама або через інших може прославити Його. О Господи, якою великою є шкода через те, що наші очі не вдивляються постійно в Тебе! Коли б ми намагалися наближатися до Тебе, то швидко дійшли б до мети, але часто падаємо і тисячу раз спотикаємося, і навіть блудимо, не йдучи уважно правдивою дорогою". Ось що повинно бути єдиною метою усіх наших думок, вчинків, бажань і молитов – подобатися Богові. Саме це повинно стати нашою дорогою до досконалості – слідування за Божою волею.

Бог хоче, щоб кожен з нас любив Його всім серцем: "Будеш любити Господа Бога твого всім своїм серцем (Мт. 22, 37). Той любить Ісуса Христа всім своїм серцем, хто щиро звертається до Нього словами Апостола: "Що маю робити, Господи?" (Ді. 22, 10). Господи, дай мені пізнати, чого від мене вимагаєш, бо все це хочу виконати!

Знаймо, коли прагнемо того, чого хоче Бог, тоді бажаємо найбільшого нашого добра. Бо Бог, безперечно, не бажає нічого іншого, як тільки того, що для нас найкорисніше. Св. Вікентій а Паульє так говорив: "Згода з Божою волею є найбільшим скарбом християнина, а також ліками проти будь-якого зла, бо містить у собі зречення самого себе, єдність з Богом і всі чесноти". Саме в такому підході міститься вся досконалість: "Господи, що хочеш, щоб я вчинив?" А Ісус Христос обіцяє: "А

волос вам з голови не впаде" (Лк. 21, 18). Хоче сказати, що нагородить нас за кожну добру думку, звернену до здійснення Його волі і за кожне страждання, яке приймемо в мирі, еднаючись з Його святою волею. "Господь не посилає ніколи страждання, – стверджувала св. Тереза, – не винагороджуючи його ласками, але тільки тоді, коли приймемо його з покірністю".

Наша згода з Божою волею повинна бути повна, без застережень, незмінна, без нарікань. Це вершина досконалості, і до цього, – повторюю, – повинні бути спрямовані всі наші старання, бажання і молитви. Деякі душі, що живуть молитвою, читаючи про екстази і видіння св. Терези, св. Филипа Нері, інших святих, бажали б також дійти до такої надприродної єдності з Богом. Проте повинні відкинути такі бажання, бо вони суперечать покірності: якщо бажаємо стати святими, мусимо бажати правдивої єдності з Богом, якою є повне єднання нашої волі з волею Бога. Св. Тереза пише: "Обманюють себе ті, які вважають, що єдність з Богом полягає у піднесенні, видіннях і насолоді Ним. Не полягає вона у нічому іншому, як у підкоренні нашої волі волі Божій. Це підкорення є досконале тоді, якщо наша воля є звільнена від усього і з'єднана тільки з Богом так, що кожен її порух впливає тільки з Божої волі. Це правдива і найістотніша єдність, якої я завжди бажала і постійно просила у Господа". А потім додає: "О, скільки то з нас про це говорять і здається нам, що нічого іншого не бажаємо, але як не багато з нас, нещасних, до цього доходять!" І це правда: багато з нас дійсно говорять: "Господи, віддаю Тобі всю мою волю, не бажаю нічого іншого, як тільки того, чого Ти бажаєш". Але коли приходять випробування, не вміємо спокійно погодитися з Божою волею, а потім нарікаємо на злу долю і говоримо, що непокоять нас різні прикросі, а все наше життя вважаємо нещасливим.

Якщо, натомість, будемо з'єднані з Божою волею в усіх випробуваннях, то напевно станемо святими і будемо найщасливішими людьми на світі. На цьому ми повинні повністю зосередити нашу увагу: старатися усю нашу волю єднати з Божою волею у всьому, що нас очікує: однаково, як в справах приємних, так і прикрих.

Пригадує нам Святий Дух у книгах Святого Письма: "Не війсь у кожному вітрі" (Сир. 5, 9). Деякі подібні до стягу, хиляться туди, куди віє вітер: якщо він для них сприятливий, згідний з їх бажаннями, вони радісні і повні лагідності; якщо супротивний і все діється інакше, ніж бажали б, тоді стають сумними і нетерпеливими. Тому вони ніколи не стануть святими, а все їхнє життя буде нещасливе, бо в житті завжди більше неприємностей, ніж ситуацій сприятливих. Св. Доротея говорив, що прийняття всього з Божих рук, незалежно, щоб це не було, є найкращим способом, який дозволяє зберегти постійний спокій серця. Розповідає він, що давніх Отців пустелі ніхто ніколи не бачив розгніваними і сумними, бо що б не трапилося, вони завжди приймали радісно з Божих рук.

Яким щасливим є той, хто живе у повній єдності і підкоренні Божій волі! Не гордиться успіхами, ані не втрачає духу в невдачах, знаючи, що все приходить з Божих рук. Тільки Божа воля є основним правилом його волі, тому не робить нічого іншого, як тільки те, чого бажає Бог, ані не бажає нічого іншого, як тільки те, що є Божим ділом. Не бере участі в багатьох заходах, але досконало тільки в тому, що подобається Богові. Тому ставить вище найменші обов'язки свого стану понад вчинки величні і славні, знаючи, що можуть бути забарвлені самолюбством, а ті, котрі випливають з обов'язку, з певністю будуть згідні з Божою волею.

Тільки тоді будемо щасливі, коли приймемо від Бога, в досконалій згоді з Його волею, все, що Він приготував, не зважаючи на те, чи це приємне, чи також суперечливе нашій волі. Св. Йоанна де Шанталь так говорила: "Коли ж відчуємо ласкавість Божої волі в усьому, що нас зустрічає, бачачи завжди в тім волю нашого Бога, який з такою самою любов'ю і для більшого нашого добра дарує нам як випробування, так і втіхи?! Коли ж кинемося в обійми нашого найулюбленішого небесного Отця, довіряючи Його турботі себе і наші справи, залишаючи собі лише бажання подобатися Богові". Товариші св. Вікентія а Паульо так говорили про нього ще за життя: "Пан Вікентій завжди Вікентій". Тим хотіли сказати, що він у кожній ситуації, складній чи простій, завжди був однаковим, зберігаючи спокійний погляд. Живучи у повній відданості Богові, нікого не боявся і нічого іншого не бажав, як тільки Йому подобатися. "У тій святій відданості, – говорила св. Тереза, – народжується прекрасна свобода духу, в якій беруть участь досконалі душі, приносячи їм найбільше щастя, якого в тому житті можна лише бажати, бо нічого не боячись, нічого не бажаючи, ані нічого не жадаючи з речей цього світу, мають усе".

Проте багато будують свою святість згідно зі своїми планами: хто є меланхоліком, шукає її в самотньому житті, хто має здібності до праці, у виголошенні проповідей і в примиренні ворогуючих

сторін, інший зі строгим характером, в покутах і умиртвленні, хтось, відзначаючись щедрістю, у даванні милостині, інший у численних молитвах, ще інший у відвідуванні храмів. Це становить усю їхню святість. Зовнішня праця є дійсно плодом любові до Ісуса Христа, але правдива любов міститься в повній згоді з Божою волею, а наприкінці виражається у зреченні себе самого і виборі того, що подобається Богові і тільки того, на що Він дійсно заслуговує.

Ще інші хочуть служити Богові, але тільки у визначений спосіб, у вибраному ними місці і зі своїми товаришами, якщо це неможливо, залишають почате діло або виконують його неохоче. Не мають вони свободи духу, а є невільниками самолюбства, і тому невеликою є їхня заслуга, навіть у тому, що розпочали. Завжди живуть неспокійно, бо є прив'язані до власної волі і важким видається їм ярмо Христове.

Проте, хто любить Христа насправді, любить тільки те, що Йому подобається і тільки тому, що Йому подобається, коли, де і як саме це Йому до вподоби. У справах, що приносять як славу, так і упокорення. Коли ми відомі у світі, і коли живемо укрито. Саме це є знаком чистої любові до Ісуса Христа. Заради цього чистого почуття ми повинні боротися з самолюбством, що схиляє нас ангажуватися лише в те, що величне і виявляє наші здібності. Якщо нема на це Божої волі, то яка користь бути найбільше шанованим, найбагатшим, найславнішим у цьому світі? Бл. Генрик Сузо писав: "Я бажав би бути найгіршим створінням на цій землі, але у згоді з Божою волею, ніж серафимом неба, але за своєю волею".

Ісус Христос застерігає нас: "Багато мені того дня скажуть: Господи, Господи! Хіба ми не твоїм ім'ям пророкували? Хіба не твоїм ім'ям бісів виганяли? Хіба не твоїм ім'ям силу чудес творили?" (Мт. 7, 22). А Господь їм скаже: "Я вас не знав ніколи! Відійдіть від мене, ви, що чините беззаконня!" (Там само). Відійдіть геть від Мене, бо ви хотіли сповняти свої задуми, а не мою волю. Це стосується особливо священників, котрі дбають про спасіння і досконалість інших, а самі живуть у багні особистих недосконалостей.

Досконалість полягає: 1) у правдивому самозреченні; 2) у повному умиртвленні особистих пристрастей; 3) у досконалій згоді з Божою волею. Кому бракує однієї з цих чеснот, той зійшов з дороги досконалості. Добре сказав один великий Слуга Божий, що краще вибрати метою наших дій виконання Божої волі, ніж працю на славу Божу, бо виконуючи волю Божу, дбаємо одночасно про Божу славу, а постановляючи чинити щось на Божу славу, часто тільки мріємо, виконуючи лише свою волю у цьому відношенні. Св. Франциск Салезій так пише: "Багато є таких, які говорять до Господа: "Віддаюся Тобі повністю, без застережень", – але небагато є таких, які виконують цю присягу на практиці. Вона полягає у певній байдужості (відповідній дистанції) відносно будь-якого роду подій, що приходять, згідно з Божим провидінням – випробувань, потіх, упокорень і зневаг, почестей і похвал".

У зношенні і прийманні з радістю усього прикрого і неприємного самолюбству пізнається той, хто справді любить Ісуса Христа. Тома Кемпійський вважає, що негідний називатися справжнім товаришем той, хто не готовий усе перетерпіти заради Любого і в усьому керуватися Його волею. Хто ж, – говорив отець Бальтазар Альварез, – спокійно піддається випробуванням з Божої волі, той "біжить до Бога, неначе по слідах". А св. Тереза писала: "Чи може бути більша користь, ніж певність, що виконуємо те, що подобається Богові". А я хочу додати, що нема певнішого на це доказу, ніж прийняття у спокої хрестів, які Бог нам посилає. Приємною є для Господа наша вдячність за добродійства, які нам вчинив на цій землі, але, як говорить отець Іван Авільський: "більше значить одне: "Нехай буде благословенний Бог", сказане у випробуваннях, ніж тисяча подяк у сприятливих ситуаціях".

Слід також зауважити, що мусимо не тільки приймати з покірністю випробування, які безпосередньо походять від Бога, як, наприклад, хвороби, безпомічність, випадкові втрати благ, але також і ті, котрі посередньо є від Бога, а безпосередньо від людей: переслідування, крадіжки, зневаги, бо насправді і вони походять від Бога. Одного дня Давид був принижений одним із своїх противників, званим Шімеї, який обкидав його не тільки зневагами, але і камінням. Хотіли стягти голову цьому напасникові, але Давид сказав: "Якщо він проклинає, це тому, що Господь йому дозволив: "Проклинай Давида" (2 Сам. 16, 10). Так, неначе б сказав: "Залишіть його і дозвольте йому говорити, бо сам Господь розпорядився, щоб мене проклинав – Бог ним послужився, щоб таким чином покарати мене за гріхи і тому дозволяє, щоб так зневажав мене".

Тому св. Марія Магдалина Паційська вважала, що усі наші молитви не повинні мати іншої

мети, як тільки виблагання у Бога ласки сповнення у всьому Його волі. Деякі душі, ласі на духовні приємності, які випливають з молитви, не бажають нічого іншого, як тільки милих і приємних почуттів, щоб ними втішатися. Однак, душі сильні, котрі справді бажають жити повністю для Бога, не бажають від Нього нічого іншого, як тільки світла, що дозволяє пізнати Його волю і сили, щоб могли її досконало виконати. Для досягнення чистої любові необхідною є повна відданість нашої волі волі Божій. "Не думайте, – казав св. Франциск Салезій, – що ви досягнули відповідну чистоту, якщо ваша воля не буде повністю, навіть в тому, що найприкріше, віддана радісно волі Божій". Бо, як вважає св. Тереза, "жертвування Богові нашої волі схиляє Його до з'єднання з нашою нікчемністю". Цього не можна досягнути інакше, як тільки через постійну молитву перед Божою Величчю і завдяки правдивому бажанню віддати себе повністю Ісусові без застережень.

О найулюбленіше Серце мого Божественного Спасителя, Серце любляче людей з великою ніжністю; Серце, гідне володіти всіма серцями і царювати в них! О, якби я міг привести всіх до пізнання Твоїї Любові, Твоїї Делікатності і Ніжності стосовно тих, які люблять Тебе без застережень! Нехай приємною буде Тобі, Ісусе, Любове моя, жертва, яку сьогодні Тобі складаю з усієї моєї волі! Дай пізнати мені, чого від мене бажаєш, бо з Твоею ласкою бажаю все це виконати.

2. Послух

Який найпевніший спосіб, щоб пізнати і справдити у наших вчинках те, чого Бог від нас хоче? Найпевнішим і найбезпечнішим способом є послух нашим наставникам і духовним провідникам. Св. Вікентій а Паульо так говорив: "Божу волю найкраще виконувати через послух наставникам". Святий Дух повчає: кращий послух, ніж жертви" (пор. Проп. 4, 17). Приємніша Богові жертва з нашої волі, яку піддаємо послуху, ніж усі інші можливі жертви, бо через милостиню, стриманість, умиротворення і т.п. жертвуємо Богові те, що нам належить, тому віддаючи Йому нашу волю, віддаємо Йому нас самих. Віддаючи Йому наші скарби і наші умиротворення, жертвуємо Йому тільки частину, однак, жертвуючи Йому нашу волю, віддаємо Йому все".

Хто посвятив себе послухові, повинен мати певну дистанцію до своїх поглядів. "Кожен, – твердить св. Франциск Салезій, – має власні думки, і це зовсім не противиться чесноті. Противиться їй прив'язання до них". Але саме від цього прив'язання нам найважче відмовитися! Тому небагато є душ, які повністю віддають себе Богові, бо небагато душ перебуває у відданості послуху. Багато є прив'язаних до своєї волі, що коли їм щось наказують, навіть згідне з їхніми уподобаннями, то тільки тому, що доведеться їм виконати це з послуху, не мають до цього бажання і не знаходять у тому ніякої приємності. Приємність знаходять тільки в тому, що диктує їм власна воля. Так не поведуться святі: вони знаходять спокій тільки в тих вчинках, які виконують з послуху. Одного дня св. Йоанна де Шанталь наказала сестрам свого монастиря, щоб день відпочинку посвятили тому, що їм подобається. Увечері всі просили її ревно, щоб ніколи їм цього не дозволяла, бо день, вільний від послуху, був для них найважчим зі всіх.

Оманою є думати, що можна зробити щось краще від того, що наказує послух. Ось що говорить св. Франциск Салезій: "Покинути заняття, що виконуємо з послуху для того, щоб з'єднатися з Богом у молитві, у читанні чи зосередженні, означає віддалитися від Бога і підпорядкувати свою волю самолюбству". До цього додає св. Тереза, коли хтось робить якийсь вчинок, навіть духовний, але опирається послуху, то це без сумніву походить від намови диявола, а не з Божого натхнення, займається самообманом. "Божі натхнення завжди є згідні з послухом, – стверджує ця свята. Від душі, яка бажає гаряче любити Бога, не бажає Він нічого іншого, як тільки послуху". А отець Родрігез так пише: "Більше значить один вчинок, виконаний з послуху, ніж все те, що можемо самі видумати". Більше значення має піднесення соломки з землі, але з послуху, ніж довга молитва і бичування до крові, виконані з власної волі. Тому св. Марія Магдалина Паційська говорила, що воліє виконувати будь-що з послуху, ніж навіть перебування на молитві, бо знала, що "якщо виконує щось з послуху, буде мати більшу певність, що виконує Божу волю, ніж коли б посвятилася будь-якому іншому побожному заняттю". У відповідності до настанов усіх духовних вчителів, краще відмовитися, з огляду на послух, від якоїсь побожної вправи, ніж виконати її, будучи неслухняним. Мати Божа в об'явленнях св. Бригіди говорила, що хто з послуху відмовляється від умиротворення, має з цього подвійну користь: одну заслугу має вже з наміру зробити умиротворення, а другу, ще більшу, тому що з послуху від нього відмовляється.

Одного дня до преподобного отця Івана Авільського прийшов його дорогий друг о. Франциск Аріас і застав його задуманим і сумним. На запитання про причину цього суму відповів: "Блаженні ви, що живете, віддані послуху, бо ви певні, що виконуете те, чого прагне Бог. Хто мене запевнить, що миліше Богові: чи мандрівка селами, навчаючи убогих чоловіків, чи також перебування у сповідальниці, служачи тайною покаяння кожному, хто приходить? Хто підданий послуху, може бути впевненим, що те, що виконує з послуху, є згідне з Божою волею; тим більше – саме це наймиліше Богові". Якою є радість для тих, чий життя є життям послуху!

Щоб цей послух був досконалий, мусить охоплювати як волю, так і розум. Послух волі означає послух добровільний, а не з примусу, як це роблять невольники. Послух розуму означає згоду нашої думки з поглядом настоятеля, без оцінювання того, що нам доручають і в який спосіб. Св. Марія Магдалина Паційська говорила: "Досконалий послух вимагає душі, яка не осуджує". Подібно вважав св. Филип Нері: "Щоб бути повністю слухняним не достатньо виконати те, що послух наказує, але виконати це без дискусії, будучи впевненим, що те, що нам доручили, є для нас справою найкориснішою, хоча б перед Богом кращим було щось зовсім протилежне".

Це стосується не тільки монахів, але також мирян, які згоджуються слухати духовного отця. Підкоряючись правилам, складеним духовним отцем, як у справах духовних, так і стосовно щоденного життя, можуть бути впевненими, що вибирають те, що краще. Св. Филип Нері так говорив: "Ті, що хочуть іти Божою дорогою, нехай підкоряться досвідченому сповідникові, будучи слухняні йому, як самому Богові. Хто так робить, не буде змушений здавати Богові звіт за виконане діло". Крім того твердив: "Якщо довіритися сповідникові, Господь не дозволить йому заблукати. Ніщо так не нищить диявольські пута, як виконання волі інших в доброму, а немає нічого небезпечного, ніж керуватися тільки особистою думкою". Подібно вважав св. Франциск Салезій, говорячи про духовний провід, що забезпечує надійне прямування до Бога: "Це пересторога над пересторогами: якщо самі шукаєте Божої волі, – як пропонує дорогий отець з Авіля, – не знайдете її з такою певністю, як на дорозі покірного послуху так рекомендованого і практикованого всіма святими з давніх часів". Те саме говорять св. Бернард, св. Бернардин з Сієни, св. Антонін, св. Іван від Хреста, св. Тереза, Іван Герсон, численні богослови і духовні вчителі. Сумніви щодо цієї правди, – пише св. Іван від Хреста, – є близькі сумнівам віри: "Незгода з тим, що говорить сповідник, є гордістю і браком віри". Серед засад св. Франциска Салезія є дві, які можуть принести розраду тим, котрих мучать скрупули: 1) Не загинув ніхто, хто був дійсно слухняний; 2) Ми повинні задовольнитися запевненням духовного отця, що йдемо доброю дорогою, не шукати вже інших пояснень.

Численні богослови, як Герсон, св. Антонін, Гаetano, Наварро, Санхез, Бонаціна, Кордуба, Кастропалао, богослови з саламанської школи, а також інші навчають, що людина, мучена скрупулами, повинна противитися їм у небезпеці тяжкого гріха, коли існує небезпека, що внаслідок цього може бути шкода для тіла або душі, втрачаючи навіть здоров'я чи розум. Повинна мати більші скрупули тому, що є неслухняна сповідникові, ніж тому, що не вміє їх достатньо поборювати.

Підсумовуємо все, що було сказано в цьому розділі: ось у чому полягає усе наше спасіння і досконалість: 1) зречення самого себе; 2) слідування за Божою волею; 3) постійна молитва, щоб Бог дав нам силу для виконання як одного, так і другого.

Молитва

"Кого, крім тебе, мав я на небі? І коли я з тобою, нічого на землі не хочу... Бог – скеля мого серця і повіки моя доля " (Пс. 73, 25 і 26). Любий мій Відкупителью, безмежна Любове, тому що Ти зійшов з неба, щоб обдарувати мене всім, чого ж буду шукати на землі і в небі, крім Тебе, котрий є моїм Добром найвищим і єдино гідним любові?

Ти є єдиним Господом мого серця, і тому заволодій ним повністю. Моя душа нехай любить лише Тебе, тільки Тобі нехай буде слухняна і тільки Тобі хай старається подобатися. Нехай інші насолоджуються багатствами цього світу – я бажаю тільки Тебе, бо Ти є єдиним моїм Багатством в цьому світі і у вічності. Тобі, мій Ісусе, жертвую повністю моє серце і мою волю. Деякий час вона бунтувалася проти Тебе; але тепер присвячую її Тобі всю. Господи, що хочеш, щоб я зробив? Скажи мені, чого вимагаєш від мене і допоможи, бо все це бажаю зреалізувати. Розпоряджайся мною і всім, що маю, як Тобі подобається: все приймаю і в усьому буду підданий.

О Любове, гідна безмежної любові, Ти полюбив мене і віддав життя за мене – я також люблю Тебе всім серцем, люблю Тебе більше, ніж самого себе, і в твої руки віддаю мою душу. Зрікаюся

любові до того, що світове, зрікаюся всього, що створене, і повністю віддаюся Тобі. Прийми мене з уваги на заслуги Твоїх Страстей і вчини мене вірним аж до смерті.

Мій Ісусе, мій Ісусе, від сьогодні хочу жити тільки для Тебе; нічого не хочу любити, як тільки Тебе; не хочу шукати нічого іншого, як тільки виконання Твоєї волі. Поможі мені Твоєю ласкою.

Маріє, Ти, моя Надіє, допомагай мені своєю опікою. Амінь.

РОЗДІЛ 14

Любов і самопожертва
Хто любить Ісуса Христа, зносить усі
труднощі цього життя

Любов все зносить (1 Кор. 13, 7)

У V розділі ми тільки поверхово говорили про терпеливість. Тут порушимо кілька питань, які стосуються особливого вправлення у цій чесноті.

Отець Бальтазар Альварез перестерігав, щоб християнин не думав, що зробив якийсь поступ на дорозі до досконалості, якщо в його серці не поселилося на постійно страждання, убожество і зневаги Ісуса Христа, а все для того, щоб з любові до Нього з терпеливістю зносити кожен біль, кожне убожество і кожну зневагу.

1. Терпеливість у зношенні страждання і фізичних хвороб

Почнемо від страждань і хвороб тіла, завдяки котрим можемо здобути багато заслуг, якщо знесемо їх з терпеливістю.

Св. Вікентій а Паульо казав: "Коли б ми пізнали дорогоцінний скарб, який міститься у хворобі, прийняли б його з такою радістю, з якою приймаються найбільші подарунки". Цей святий, будучи безустанно мучений численними хворобами, що часто не давали йому спочинку ані вдень, ані вночі, зносив їх з великим спокоєм і радістю на обличчі, ніколи не нарікаючи, і навіть здавалося, що ніщо його не болить. Яким прекрасним свідченням був вигляд цього хворого, який зносив зі спокійним обличчям усі болі! Коли ж тяжко захворів, з усією простотою представляв лікарю свої страждання, слухняно і досконало виконував усі його поради, навіть найбільш неприємні, а потім перебував у мирі, не нарікаючи на ніщо, що доводилось перетерпіти. На противагу тим, які навіть перед найменшим болем не перестають нарікати і бажали б, щоб усі, як рідні, так і приятелі, безустанно оточували їх і виявляли співчуття. Св. Тереза так нагадувала своїм монахиням: "Сестри, вмійте перетерпіти щось з любові до Господа так, щоб не всі про це знали". Преподобний отець Людвик де Понте був обдарований від Ісуса у Страсну П'ятницю численними стражданнями так, що не було в його тілі ні одного здорового члена. Розповів про це страшне страждання своєму приятелю, але сказавши це, дуже шкодував, тому відразу зробив спеціальну обітницю не виявляти нікому свої страждання.

Я вжив слово "обдарував", бо святі визнають свої хвороби і страждання як дар, котрий Бог зсилає їм. Коли св. Франциск Асизький лежав, мучений великим болем, товариш, який опікувався ним, сказав: "Отче, моли Бога, щоб полегшив твої муки і не пригнітав тебе надмірно своєю рукою". Чуючи це, святий зіскочив з ліжка, приклякнув до землі та склав подяку Богові за зазнаний біль. А до свого співбрата сказав: "Послухай, коли б я не знав, що ти сказав це у простоті серця, не хотів би більше бачити тебе".

Не один хворий відповів: "Не стільки терпіння прикре для мене, скільки неможливість піти до храму, сповнення побожних практик, приймання святого Причастя, участь у Євхаристії; не можу піти на хор, щоб молитися Часослов з моїми братами, не можу служити, не можу навіть молитися через біль голови".

Але скажи мені щиро: "Чому хочеш йти до храму або на хор? Чому хочеш прийняти святе

Причастя, чому хочеш відправляти Літургію або брати у ній участь? Щоб подобатися Богові? А чи не є Божою волею, що в цей час не будеш ані молитися Часослов, ані приймати святе Причастя, але терпеливо залишатися на ліжку, зносячи всякі болі своєї хвороби?"

Не подобається тобі те, що кажу. Не шукаєш того, що подобається Богові, але тобі самому. Преподобний Іван Авільський так писав до одного священика, який саме на це жалівся: "Приятелю, не плануй, що зробив би ти, коли б був здоровий, але вдовольнися твоїм станом хвороби, якщо саме це подобається Богові. Коли б ти шукав тільки Божої волі, неважливим було б для тебе, чи ти здоровий, чи також хворий".

Кажеш, що через біль голови не можеш навіть роздумувати. Добре, не медитуй! Але чи ж ти не здатний до актів єдності з Божою волею? А якщо їх робиш, це найкраще розважання, яке можна зробити, саме тоді, коли з любов'ю приймаєш терпіння, що тебе мучать. Так робив св. Вікентій а Паульо: коли був важко хворий, перебував наповнений лагідністю у Божій присутності, не змушуючи свій розум до якогось особливого заняття, але час від часу підносив до Бога акти любові, довіри, подяки, а ще частіше, коли посилювався біль, акт посвяти. Св. Франциск Салезій говорив: "Страждання самі в собі є чимось страшним, але визнані проявом Божої волі, є любов'ю і приємністю".

Не можете молитися, роздумувати? Але чи є краща молитва понад споглядання час від часу на Розп'ятого і жертвування Йому власних мук, єднаючи свої малі терпіння з безмірним терпінням Ісуса Христа, розп'ятого за вас?

Одна свята жінка, терплячи на постелі страждання, мучена численними хворобами, так відповіла своїй служниці, котра поклала їй в руку розп'яття і просила, щоб молилася за звільнення від страждань: "Як можеш хотіти, щоб я зійшла з хреста, коли в руках тримаю розп'ятого Бога? Нехай Бог збереже мене від цього! Хочу терпіти для Того, хто захотів зносити для мене болі, більші від моїх". Те саме сказав Ісус св. Терезі, коли була хвора і дуже виснажена. Об'явився їй увесь в ранах і сказав: "Глянь, дочко, на мої нелюдські страждання і подумай, чи твої можеш порівняти з моїми". Потім, коли мучили її хвороби, завжди казала: "Коли думаю, як різнорідно страждав Господь, будучи зовсім невинним, не знаю, де я мала розум, що нарікала на мої муки". Св. Людвіга, протягом тридцяти восьми років терпіла від численних хвороб, невинної гарячки, болів у суглобах рук і ніг, хвороби костей, а також була покрита ранами протягом усього життя. Маючи завжди перед очима терпіння Ісуса Христа, перебувала на своїй постелі погідно і з радістю. Подібно св. Йосиф з Леонесси, капуцин, коли лікар мусів зробити йому болючий укол, брати хотіли зв'язати його, щоб не рухався через страшний біль, тоді він схопив розп'яття і сказав: "Для чого ці пута! Ось хто мене зв'язує і велить зносити в спокої кожен біль з любові до Нього!" І так витримав усе без слова скарги.

Св. мученик Йона з наказу тирана провів усю ніч під льодом, вранці сказав, що не пережив ще ночі настільки повної спокою, бо весь час уявляв собі Ісуса Христа, висячого на хресті, і саме тоді терпіння здавалися йому скоріше ласкою, ніж мукою, у порівнянні з Христовими.

Скільки заслуг можна отримати завдяки терпеливому зношенню хвороби! Отцю Бальтазару Альварез дано було побачити славу, котру Бог приготував одній побожній монахині за терпеливе зношення хвороби. Сказав, що отримала більше заслуг протягом восьми місяців хвороби, ніж інші монахині протягом довгих років життя. Терпеливим зношенням мук, через хворобу, здобувається більша частина слави, приготована нам Богом у раю. Саме це було об'явлене св. Людвізі. Знісши численні, дуже болючі хвороби, як це вже було сказано вище, бажала померти як мучениця для Ісуса Христа. Одного дня, просячи Бога про мучеництво, побачила прекрасну корону, але ще не закінчену, і зрозуміла, що вона була приготована для неї. Забажала гаряче її закінчення і молила Господа, щоб збільшив її страждання. Господь вислухав її: була зневажена, і навіть побита. Тоді з'явився їй ангел з короною вже викінченою і сказав, що ці останні удари помістили на ній клейноди, котрих бракувало. Згодом померла.

Наскільки дорогі і солодкі для людей, які ревно люблять Ісуса, всякі страждання і зневаги! Тому святі мученики з такою радістю піддавалися всяким тортурам: залізним кліщам, кільцям, розпеченим ґратам, сокирі ката. Св. Прокопій, так відповів, коли його мучив жорстокий тиран: "Знущайся наді мною, скільки хочеш, але знай, що для того, хто любить Ісуса Христа, немає дорожчої речі понад терпіння з любові до Нього".

Подібно св. мученик Гордіян сказав до тирана, що погрожував йому смертю: "Ти погрожуєш мені смертю, а мені прикро тільки тому, що для мого Ісуса Христа не можу померти більше разів".

Але питаю, може ті святі були нечутливі до болю або психічно хворі? Ні, – відповідає св. Августин, – цього не зробила дурість чи брак притомності, але любов. Не були дурнями, страшно терпіли через завдані їм муки, але тому, що любили Бога, вважали за велику користь, що могли стільки витерпіти, і навіть все втратити, також і життя, з любові до Нього.

Під час хвороби мусимо бути передусім готові прийняти смерть і то таку смерть, яка подобається Богові. Смерть для нас неминуча, а наша остання хвороба закінчить наше життя – проте не знаємо, якою вона буде. Тому в кожній хворобі ми повинні приготуватися до прийняття смерті, яку Бог призначив нам. Часто якийсь хворий говорить: "Я скоїв багато гріхів, і жоден не спокутував. Хотів би ще жити не заради самого життя, але для того, щоб надолужити Богові перед смертю за те, що зробив". Але скажи мені, брате, звідки знаєш, чи живучи довше, будеш покутувати, а не поступати ще гірше, ніж раніше? Саме тепер можеш справді мати надію, що Бог простив тобі. Чи ж є краща покута від прийняття з покірною смертю, якщо так подобається Богові? Св. Алойзій Гонзага, вмираючи 23-річним юнаком, прийняв погоже смерть з такими словами на устах: "Тепер, маю надію, перебуваю в ласці Божій. Пізніше не знаю, що сталося б зі мною, отже, помираю задоволений, якщо саме тепер сподобалося Богові покликати мене до іншого життя". Отець Іван Авільський вважав, що кожен, хто належно приготований, навіть пересічний віруючий, повинен бажати смерті, щоб уникнути небезпеки, яка завжди загрожує нам на землі – бо завжди можемо згрішити і втратити Божу ласку".

З причини нашої природної слабості, живучи на цьому світі, ми завжди наражені на скоєння гріхів, зокрема легких. Принаймні з уваги на це, не хочачи більше ображати Бога, ми повинні з радістю бажати смерті. А тим більше, – якщо справді любимо Бога, ми повинні гаряче хотіти побачити Його в раю і там любити Його з усіх сил, чого в цьому житті ніхто досконало не може зробити. Бо якщо смерть не відкриє нам двері неба, не можемо увійти до цієї блаженної батьківщини любові. Тому св. Августин, який дуже любив Бога, кликав: "Хотів би померти, Господи, щоб побачити Тебе. Господи, вчини, щоб я помер, бо якщо не помру, не зможу побачити Тебе і споглядати лицем в лице".

2. Терпеливість у зношені убожества

Очевидним є те, коли бракує нам дочасних благ і терпимо убожество, потрібно нам також багато терпеливості. Проте св. Августин говорить: "Хто не має Бога, немає нічого; хто має Бога, має все". Хто має Бога і єднається з Його волею, знаходить у Бозі всяке благо. Ось приклад св. Франциска Асизького: хоч босий, одягнений в плащ, позбавлений всього, але повторює "Мій Бог і Все моє", і вважає себе найбагатшим за всіх монархів землі.

Бідним є той, хто бажає тих благ, котрих не має. Але хто не бажає нічого і задовольняється своїм убожеством, справді є багатим. Про таких людей св. Павло говорить: "Нічого не мають, а все посідають" (2 Кор. 6, 10). Ті, котрі справді люблять Бога, нічого не маючи, мають все, бо коли бракує їм дочасних благ, кажуть: "Мій Ісусе, тільки Тебе мені вистарчає". І таким чином завжди щасливі.

Святі не лише терпеливо зносили своє убожество, але старалися ще відірватися від усього, щоб з'єднатися тільки з Богом. Якщо ми не вміємо відмовитися від усіх благ цієї землі, то принаймні будьмо задоволені тим станом, у котрому Господь бажає бачити нас. Не дбаймо лише про земні багатства, але про небесні, які безмірно переважають дочасні і тривають вічно. Даймо себе переконати словами св. Терези: "Чим менше будемо мати тут, тим більше отримаємо там".

Св. Бонавентура вважав, що багатство земних благ не є нічим іншим як тягарем для душі – узами, які перешкоджають їй підвестися до Бога. Навпаки, убожество, – як пише св. Іван Клімак, – буде дорогою без перешкод, котра веде до Бога. Господь говорить: "Блаженні вбогі духом, бо їхнє Царство Небесне" (Мт. 5, 3). Інші блаженства обіцяють небо людям лагідним і чистим серцем, але в майбутньому, зате це обіцяє убогим небо, значить небесну радість, вже тепер, у тому житті: "бо їхнє Царство Небесне". Слушно, адже убогі вже в цьому житті насолоджуються майбутнім раєм. Визначення вбогі духом стосується не лише тих, які позбавлені земних благ, але й тих, які навіть не прагнуть до них, а живуть задоволені, маючи тільки те, що потрібне для життя, як каже сам апостол Павло: "А маючи поживу та одежу, цим будемо вдоволені" (1 Тм. 6, 8).

"О блаженне убожество, – взивав св. Лаврентій Юстиніан, – яке нічим не володіє і нічого не боїться! Завжди погідне і завжди в щедрості, бо кожна неविгода, котру переживає, служить йому на

користь душі". А св. Бернард пише: "Захланний бажає земних речей, як жебрак, а убогий погорджує ними як цар". Скуп'яга захланний, як жебрак, тому що ніколи не насититься бажаними благами, а убогий навпаки – буде неначе паном усього, погорджує багатством, бо нічого не бажає.

Одного дня сказав Ісус до св. Ангеліни з Фоліньо: "Якщо убожество не було б великим добром, я не вибрав би його для себе і не залишив би його частини моїм вибранцям". І справді: святі, дивлячись на убогого Ісуса, самі дуже полюбили убожество. Св. Павло пише, що бажання стати багатим – це диявольські тенета, що призвели до загибелі багатьох людей: "А ті, що хочуть багатіти, впадуть у спокуси та в тенета, і в безліч бажань безглуздій та шкідливих, що штовхають людей у прірву та погибель" (1 Тм. 6, 9). О які ж нещасливі ті, які задля мізерних благ цього світу, втрачають безмежне Добро, яким є сам Бог!

Коли цісар Ліциній запропонував св. мученику Василю залишити Ісуса Христа і стати настоятелем його поганських священиків, той йому дуже слушно відповів: "Скажіть цісарю, коли б схотів дати мені всю свою імперію, не дав би мені стільки, скільки би мені перед тим відібрав, привівши до втрати Бога". Нехай вистачає нам самого Бога і також тих благ, якими Він нас обдаровує. Радіймо, коли ми убогі, бо саме тоді бракує нам того, чого бажаємо і чого не маємо: на цьому ж полягає вся наша заслуга. "Чеснота убожества, – каже св. Бернард, – не полягає в тому, щоб бути убогим, а в любові до убожества". Бо багато є убогих, але вони не люблять свого убожества, тому не мають заслуги у цьому.

Любов'ю убожества повинні відзначатися особливо особи монаші, котрі склали обіт убожества. Св. Бернард зауважує, що багато монахів бажає бути убогими, але не хочуть, щоб їм будь-чого бракувало. Тому св. Франциск Салезій твердить, що "вони бажать поваги, яка впливає з убожества, але не його невигод". Їх також стосується те, що сказала бл. Саломея, клариска: "Посміховищем ангелів і людей буде монахиня, яка, схотівши бути убогою, буде нарікати, що їй чогось бракує". Але так не поведуться добрі монахині: вони люблять убожество більше, ніж багатство. Дочка цісаря Максиміліана II, клариска боса, звана Маргарита від Хреста, з'являючись перед архикнязем Альбертом, своїм братом, у подертому габіті, так відповіла на його зауваження, що таке вбрання не пристойне для людини високого роду: "Брате, я більше щаслива в цьому лахмітті, ніж всі монархи, одягнені у свої пурпури". А св. Марія Магдалина Паційська каже: "Щасливі монахині, бо через святе убожество відірвані від усього і можуть сказати: "Господь – частка моєї спадщини" (Пс. 16, 5). Мій Боже, Ти є частиною моєї спадщини і кожного блага". А св. Тереза, отримавши щедру милостиню від одного купця, просила сказати йому, що його ім'я записане в книзі життя, а на знак цього буде позбавлений благ цієї землі. І дійсно так сталося: цей купець збанкрутував і був убогим аж до смерті. Подібно, на думку св. Алойзії Гонзаги, нема певнішого знаку, що хтось буде серед вибраних, ніж тривання у страсі Божому і одночасно випробування муками та опущенням у цьому світі.

Певним чином втрата і смерть близьких, а також – приятелів є для нас випробуванням убожества. Тут необхідною є терпеливість. Деякі, втрачаючи якогось родича або приятеля, не вміють заспокоїтися; закриваються в домі і плачуть, віддаючись таким чином суму, стають нетерпеливі, майже неприступні. Я хотів би дізнатися від них, кому роблять приємність таким відчаєм і непоміркованим плачем? Богові? Ні! Бог бажає, щоб покірно підкорилися Його волі. Людині, яка покинула цей світ? Але ж ні! Якщо погубила себе, то ненавидить вас і ваші сльози, якщо ж спаслася і є вже в небі, то бажає щоб ви дякували Богові за неї. Якщо натомість є в чистилищі, хоче, щоб ви допомогли їй вашими молитвами і, еднаючись з Божою волею, стали святими, а колись, у майбутньому, її товаришами в раю. Чому служить цей великий плач? Преподобний отець Йосиф Караччіольо з чину театинів, коли помер у нього брат, сказав до своїх родичів, які не переставали плакати: "Досить, заховаймо ті сльози, щоб плакати з поважнішої причини: оплакуймо смерть Ісуса Христа, нашого Отця, Брата і Нареченого, котрий помер з любові до нас". В таких ситуаціях втрати найближчих слід вчинити як Йов, котрий, дізнавшись про вбивство своїх дітей, будучи повністю з'єднаним з Божою волею, так сказав: "Господь дав, Господь і взяв. Нехай ім'я Господнє буде благословенне" (Йов. 1,21). Бог дав мені дітей і Бог взяв їх у мене. Те, що сталося, подобалося Богові, подобається також мені, тому завжди буду благословити Його.

3. Терпеливість у зношенні погорди від людей

Врешті – ми повинні вправлятися у терпеливості, а також виявляти любов до Бога у терпінні погорди виявленої нам іншими зі спокоєм.

Коли хтось віддається повністю Богові, Бог сам влаштує це або дасть дозвіл на те, щоб був погорджуваний і переслідуваний людьми. Одного дня бл. Генрику Сузо з'явився ангел і сказав: "Генрику, досі ти умертвляв себе по-своєму, від сьогодні будеш умертвлятися так, як це сподобається іншим". Наступного дня, коли виглянув з вікна, побачив собаку, що тримав в зубах ганчірку, яку повністю пороздирав. Тоді почув голос: "Так і ти будеш шарпаний язиками людей". Нахилився і забрав це лахміття, зберігаючи його для своєї втіхи на час мук, які були йому проковані.

Зневаги і наклепи – це бажані і розшукувані насолоди святими. Св. Филип Нері, проживаючи в домі св. Єроніма в Римі, протягом 30 років був там багатьма дуже зневажений, але саме тому не хотів покинути його і перейти до нової ораторії, заснованої ним самим, де проживали його улюблені сини, котрі гаряче запрошували його туди, до того часу, аж сам Папа не наказав йому це. Св. Іван від Хреста, будучи змушений змінити клімат з приводу хвороби, яка пізніше довела його до смерті, відмовився від конвенту, де знайшов би більше вигод і доброзичливого собі настоятеля, а вибрав убогий монастир, де настоятелем був його недруг, котрий довший час, а навіть майже до його смерті, упокорював його і знущався над ним різним чином, навіть іншим монахам заборонив відвідувати його.

Ось як святі шукають нагоди, щоб бути більше принижуваними. Св. Тереза написала ось таку пам'ятку максимуму: "Хто бажає досконалості, повинен бути добре уважним, щоб не жалітися, кажучи: "Вчинено мені те і те безпідставно..." Бо якщо не хочеш нести кожного хреста, а тільки той, що має раціональні підстави, то досконалість не для тебе". Чудова відповідь, що дав Христос св. Петрові мученику, коли той нарікав, на несправедливе своє ув'язнення, бо нічого злого не зробив: "А я що зробив, що мусів потім висіти на хресті, страждати і умерти за людей?"

Так робили й інші святі. Коли були зневажувані, то втішалися, бо Ісус також ради нас зносив ці зневаги! Коли св. Єлеазара дружина запитала, як він може терпіти стільки зневаг навіть від власних слуг, він відповів: "Роздумую про упокорення Ісуса і бачу, що вчинені мені зневаги є ніщо у порівнянні з тими, які Він витерпів для мене. І так Бог дає мені силу стерпіти у мирі". Для людини, яка не любить Бога, всякі зневаги, убожество, страждання і різні муки є нагодами, щоб більше віддалитися від Бога. Зате для люблячої особи вони є стимулами, щоб ще більше з Ними єднатися і ще більше любити Його: "Водам великим любові не вгасити, ані рікам її не затопити" (П. п. 8, 7). Навіть найтяжчі і найбільші терпіння не загасять полум'я любові, а навіть розпалюють його в серці, що не любить нічого, крім Бога.

Дехто може запитати: "Чому Бог обтяжує нас численними хрестами і радіє, бачачи наші страждання, упокорення, переслідування і муки від світу? Чому він подібний до жорстокого тирана, що з задоволенням дивиться на наші терпіння? Ні! Бог не є жорстоким тираном, а сповнений милосердя і любові до нас. Досить зауважити, що полюбив нас, жертвувавши своє життя. Правдою є, що радіє, коли бачить наші терпіння, але тільки з уваги на наше добро. Бо, терплячи тут, звільняємося від терпіння у майбутньому житті за провини, що вчинили перед Божою справедливістю. Радіє тим, бо таким чином не прив'язуємося до суєтних благ землі, подібно, як мати, яка хоче відлучити дитину від грудей, прикладає до них жовч, щоб їй викликати відразу до них. Радіє також тому, бо коли бачить, що терпеливо і покірно зносимо страждання, знає, що так виявляємо йому нашу любов. Це є його радістю, бо таким чином здобуваємо більшу славу в раю. З таких причин, а саме: тільки з милосердя і любові Господь тішиться, бачачи як терпимо.

Закінчимо цей розділ постановою розвивати в собі святу терпеливість у всіх наших муках. Мусимо бути переконані, що кожне страждання походить з Божих рук безпосередньо чи через людей. Коли нам особливо важко терпіти, дякуймо Господеві і приймаймо з радістю усе, що Він нам посилає – як втіхи, так і труднощі, бо все є для нашого добра: "Ми знаємо, що тим, які люблять Бога, – покликаним за його постановою, усе співдіє на добро" (Рм. 8, 28).

Тим більше, коли нас щось мучить, варто глянути на страждання у пеклі, на які колись ми заслужили. Тоді всяке наше теперішнє страждання у порівнянні з муками в пеклі здається нам непомірно меншим. Але найбільшою допомогою, більшою від будь-якого переконання у терпеливому зношенні кожного страждання, кожної зневаги і всяких прикростей, є молитва. А Божа

допомога, що впливає з молитви, дасть нам таку силу, якої ми самі у себе не знайдемо. Так само робили святі: доручали себе Богові і завдяки цьому протиставлялися всяким мукам і переслідуванням.

Молитва

Господи, я переконаний, що без страждань, які треба витривало знести, не здобуду слави раю. "Лише у Бозі спочивай, душе моя" (Пс. 62, 6), – казав Давид. Те саме і я хочу сказати: тільки Ти мусиш мені дати витривалість у терпінні. Часто постановляю прийняти в мирі всі страждання, а коли наступають, негайно піддаюся смутку і боязні. Але якщо їх зношу, то без любові, і таким чином не здобуваю собі ніяких заслуг – бо не вмію терпіти, щоб подобатися Тобі. О мій Ісусе, через заслуги Твого терпеливого зношення страждань з любові до мене, дай мені ласку зносити хрести з любові до Тебе.

Люблю Тебе всім серцем, дорогий мій Відкупителю; люблю Тебе, моє найвище Добро; люблю Тебе, моя Любове, гідна безмежної любові.

Жалую за кожне вчинене зло, яким образив Тебе.

Обіцяю Тобі, що прийму з терпеливістю усі муки, зіслані Тобою, але маю також надію, що допоможеш мені їх знести; особливо ж прошу про те, щоб я зі спокоєм зносив муки агонії і смерті.

Маріє, моя Царице, випроси мені правдиву покірність з огляду на страждання, яке ще чекає мене в цьому житті і в годину смерті. Амінь.

РОЗДІЛ 15

Любов і віра
Хто любить Ісуса Христа, вірить
кожному Його слову
Любов в усе вірить (1 Кор. 13, 7)

1. Вірити розумом і волею

Хто любить, вірить усьому, що говорить той, кого любить. Тому чим більша наша любов до Ісуса Христа, тим сильніша і живіша наша віра. Добрий розбійник, дивлячись на нашого Відкупителя, що невинно вмирає на хресті і терпеливо зносить муки, виявив Йому любов. Приваблений цією любов'ю і просвічений Божим світлом, повірив, що Він справді Син Божий, і попросив Його, щоб пам'ятав про нього, коли буде у своєму Царстві.

Віра є фундаментом любові, на котрому ця ґрунтується, але любов ще удосконалює її. Хто досконаліше любить Бога, той досконаліше вірить у Нього. Любов породжує у людині не лише віру розуму, але й – волю. Інакше грішники, які визнають правдивість правд віри, але не хочуть жити згідно з Божими заповідями, через слабку віру. Коли б мали живу віру, в те, що Божа ласка є понад всяке благо і що гріх є найбільшим злом, бо позбавляє нас цієї ласки, напевно, змінили б своє життя. Якщо, ставлять вище за Бога скороминучі блага цієї землі, це означає, що не вірять взагалі або дуже слабо. Зате, хто вірить не лише розумом, а й волею, тобто в значенні, що хоче вірити Богові, який об'являється з любові до нього, а також знаходить радість у цій вірі, той вірить досконало і старается ототожнити своє життя з правдою, яка є предметом його віри.

Брак віри у тих, що живуть у грісі, не з'являється аж ніяк з таємниці самої віри. Правда, Бог захотів, щоб питання віри були для нас незрозумілі, але тому, щоб ми, віруючи в них, могли здобути заслуги. Одночасно правди віри є для нас настільки очевидними через об'явлені знаки, що не вірити цьому означає бути несповна розуму, негідним і безумним.

2. Грішне життя і брак віри

Основним джерелом ослаблення віри є облудні звичаї. Хто погорджує Божою приязню, бо не хоче втратити заборонених приємностей, бажав би, щоб не існував закон ані кара для грішника, тому

уникає вічних правд: смерті, суду, пекла і Божої справедливості.

Усі ці речі жахають маловіра і наповнюють гіркотою кожну приємність, тому він старається зробити свій розум таким винахідливим, шукає безліч правдоподібних аргументів для самовпевненості та самообману, що наче немає ані душі, ані Бога, ані пекла, тому, можемо жити і вмирати, не підкоряючись ні закону, ні розуму.

Саме таке неоднозначне розуміння звичаїв є джерелом появи численних матеріалістичних трактатів і систем, індеферентистів, дійств, натуралістів. Одні заперечують існування Божества, другі Божого провидіння, твердячи, що Бог, створивши людей, не піклується вже більше ними і не дбає про те, чи Його люблять, чи ображають, чи спасаються, чи також гинуть. Ще інші заперечують Божу доброту, твердячи, що Бог деяких створив для пекла, доводячи їх сам до гріха, щоб погубили себе і проклинали Його завжди у вічному вогні.

О людська невдячність і негідність! Бог у своєму милосерді створив людей, щоб зробити їх вічно щасливими в небі, дав їм стільки світла, дарів і ласк, щоб дійшли до життя вічного! Саме з цієї метою відкупив їх численними терпіннями і безмежною любов'ю. Вони ж намагаються в ніщо не вірити і віддаватися моральним порокам згідно зі своїм бажанням. Не допоможуть їм усі ці нікчемні заходи, бо ніколи не звільняться від докорів сумління і страху перед Божою карою.

Ці питання я обговорював в останньому виданому творі під назвою "Правдивість Віри", в якому виявив безпідставність усіх систем, створених модерністськими недовірками. О, коли б вони позбулися своїх моральних вад і захотіли полюбити Ісуса Христа, напевно вже не ставили б під сумнів справи віри, але сильно повірили б у всі правди, об'явлені Богом!

Хто любить Ісуса Христа всім серцем, завжди пам'ятає про споконвічні правди і згідно з ними поводить.

Хто любить Ісуса Христа, досконало розуміє вислів Мудреця: "Марнота марнот, каже Когелет, марнота марнот – геть усе марнота" (Проп. 1, 2). Свідомий, що кожна земна велич є димом, болотом і оманю, а єдине добро і щастя кожної душі полягає у любові до Творця і виконанню Його волі. Знає, що ми є тим в дійсності, чим ми є перед Богом; що на ніщо не придасться здобуття всього світу, якщо занепасться своя душа. Знає, що всі блага землі не можуть заспокоїти людського серця, але тільки Бог може зробити людину щасливою. І нарешті: свідомий, що все треба залишити, аби Все здобути.

Любов справді всьому вірить. Є також ще інші християни, щоправда не такі лукаві, як ці вище згадані, що не хочуть у ніщо вірувати, щоб свавільно без докорів сумління віддаватися своїм порокам, але такі, що вірують, однак їх віра дуже слабка. Вірять у найсвятіші таємниці, в правди, об'явлені в Євангелії, у Пресвяту Трійцю, у Відкуплення, святі тайни, проте не у всі. Ісус сказав: "Блаженні вбогі; блаженні, які терплять; блаженні, які умирять себе; блаженні переслідувані, яких обмовляють, проклинають люди; блаженні вбогі" (Лк. 6, 20); "Блаженні тихі" (Мт. 5, 4); "Блаженні голодні та спрагли справедливості" (Мт. 5, 6); "Блаженні переслідувані за правду" (Мт. 5, 10); "Блаженні ви, коли вас будуть зневажати, гонити та вигорювати всяке лихо на вас, обмовляючи мене ради" (Мт. 5, 11).

Так говорить Ісус Христос у Євангелії. Як можна вважати, що вірять у Євангеліє ті, що кажуть: "Блаженний, хто має гроші? Блаженний, хто не терпить? Блаженний, хто використовує розваги? Бідний той, хто переслідуваний і зневажений іншими?" Слід зазначити, що вони не вірять у Євангеліє або вірять тільки частково. Хто ж справді вірить, визнає своїм щастям і Божим вирішенням те, що є убогий, хворий, умиртвлений, погорджений і гноблений людьми. Вірить в це і так говорить той, хто довіряє усьому, що йому звіщає Євангеліє, і справді любить Ісуса Христа.

Молитва

Мій любий Відкупитель, Життя моєї душі, вірую, що Ти є єдине Добро, гідне любові. Вірую, що Ти найбільше любиш мою душу, бо Ти один з любові до мене помер, знищений болем. Вірую, що в цьому і в майбутньому житті немає більшого щастя понад любов до Тебе і виконання Твоїєї волі. Вірую сильно в це і тому відмовляюся від усього, щоб стати тільки Твоїм і тільки Тебе мати. Через заслуги Твоїх Страстей допоможи мені і зроби мене таким, яким мене бажаєш.

Непомилна Правда, в Тебе вірую, безмежне Милосердя, Тобі довіряю, Доброто безмірна, люблю Тебе. Любове безмежна, яка повністю жертвувала себе мені у Страстях і Євхаристії, віддаюся Тобі увесь.

Доручаю себе також Тобі, Прибіжище грішників і Мати Бога, Маріє! Амінь.

РОЗДІЛ 16

Любов і надія
Хто любить Ісуса Христа, всю свою
надію покладає саме на Нього

Любов усього надіється (1 Кор. 13, 7)

1. Бог наповнює ласкою того, кого любить

У надії зростає любов, а в любові – надія. Очевидно, що надія на Божу доброту спричиняє зріст любові до Ісуса Христа. Св. Тома пише: "Коли пробуджується наша надія отримати від когось якесь благо, то в цю саму мить починаємо його любити". Саме тому Господь не хоче, щоб ми довіряли створінням: "Не покладайся на вельмож" (Пс. 146, 3); тим більше, проклинає того, хто довіряється людині: "Проклятий той, хто уповає на людину" (Єр. 17, 5).

Бог не хоче, щоб ми довіряли створінням, бо так само не хоче, щоб ми обдарували їх всією нашою любов'ю. Св. Вікентій а Паульо говорив: "Вважаймо, щоб ми не поклалися надмірно на покровительство людей, тому що Господь, бачачи, що в них знаходимо підтримку, віддаляється від нас. Зате чим більше довіряємо Йому, тим більшою стає наша любов до Нього": "Дорогою велінь твоїх поспішатиму, бо ти пошириш моє серце" (Пс. 119, 32). Як скоро біжить дорогою досконалості той, хто має серце, поширене довірою до Бога! Не лише біжить, але й літає, бо, довірившись повністю Богові, перестає бути слабим, а стає сильний Божою силою, котру дає всім, що довіряють Йому: "ті ж, що на Господа вповають, відновлюють сили, немов орел, здіймають крила, біжать, не знають утоми, ідуть уперед, не знемагають" (Іс. 40, 31). Орел злітає високо, зближається до сонця. Подібно людина, скріплена довірою, відривається від землі і ще більше єднається з Богом у любові.

2. Надія на небо

Як надія сприяє збільшенню любові до Бога, так само любов збільшує надію. Бо любов робить нас вибраними дітьми Бога. У природному порядку ми є творінням Його рук, але в надприродному вимірі, через заслуги Ісуса Христа, ми стали дітьми Бога і учасниками Божої природи, як пише св. Петро: "Нам були даровані цінні й превеликі обітниці, щоб ними ви стали учасниками Божої природи" (2 Пт. 1, 4). Якщо любов робить нас дітьми Бога, то, як наслідок, також дітьми раю, як каже св. Павло: "А коли діти, то й спадкоємці ж Божі" (Рм. 8, 17). Діти мають право проживати в домі Отця, дітям належить спадщина, і саме тому любов дає зріст надії на небо. Особи, які люблять Бога, не перестають невпинно кликати: "Прийди вже, прийди Царство твоє!"

Бог любить того, хто любить Його: "Я люблю тих, які мене люблять" (Прип. 8, 17), і ласками обдаровує тих, що шукають Його з любов'ю: "Благий Господь до того, хто його чекає; до душі, яка його шукає" (Пл. Єр. 3, 25). Внаслідок, хто більше любить Бога, більше довіряє Його доброті. А з цієї довіри і приязні, у святих народжується тривалий мир, вони завжди спокійні, навіть серед випробувань. Любячи Ісуса Христа і знаючи, який Він щедрий у роздаванні дарів усім, що люблять Його, лише Йому довіряють і в Ньому знаходять відпочинок. Саме це спричинило, що наречена з "Пісні пісень" була багата насолодою, не любила, нікого іншого, крім Нього, і тільки в Ньому знаходила підтримку, знаючи, як Він вдячний тому, хто любить Його, тривала у повноті радості. Саме про неї написано: "Хто це, що сходить від пустині, на свого любого опершись" (П. п. 8, 5). Правдою є також слова Мудреця: "От і прийшли до мене з нею разом усі блага" (Муд. 7, 11). Бо разом з любов'ю отримуємо всі блага.

Основним предметом християнської надії є Бог, Ним душа втішається у Царстві Небесному. Проте не думаймо, що радість з Богом у небі стане перешкодою для любові. Бо надія неба нерозривно з'єднана з любов'ю, яка удосконалюється в небі і там знаходить свою повноту. Любов є

тим безконечним скарбом, який, – як говорить Мудрець, – робить нас Божими приятелями: "Вона бо для людей – скарб невичерпний. Ті, що набули її, в приязнь із Богом увіходять" (Муд. 7, 14). Св. Тома пише, що фундаментом приязні є передача собі благ; приязнь, не будучи нічим іншим, як взаємною любов'ю між приятелями, вимагає взаємного свідчення собі добра, згідно з можливістю кожного: "Де нема взаємного давання собі дібр, – твердить цей святий, – там нема також приязні". Саме тому Ісус сказав своїм учням: "Називатиму вас друзями, бо все я вам об'явив, що чув від Отця мого" (Ів. 15, 15). Зробив їх своїми приятелями і тому передав їм всі свої таємниці.

Ось що говорить св. Франциск Салезій: "Коли б існувала – хоч це не можливо – безконечна Доброта, тобто сам Бог, з яким ми не могли б мати нічого спільного, жодного зв'язку, єдності, напевно шанували б її більше, ніж самих себе. Хотіли б любити її, але не полюбили б її ніколи, бо любов вимагає єдності. Любов є приязню, яка ґрунтується на даруванні благ, і має на меті – єдність". Тому св. Тома Аквінський навчає, що любов не лише не виключає бажання нагороди, яку Бог приготував нам в небі, але велить нам бачити в ній головний предмет любові, тобто Бога, Який чинить Самого Себе насолодою блаженних у небі. "Бо головною прикметою приязні є те, що приятелі знаходять радість у взаємному володінні собою".

Про взаємну передачу собі дарів говорить наречена з Пісні пісень: "Мій любий – мій, а я його" (П. п. 2, 16). В небі душа повністю віддана Богові, і Бог повністю дає себе душі, наскільки лише вона до цього здатна, відповідно до міри своїх заслуг. Душа, знаючи свою ницість перед безконечною добротою Бога, знає, що Бог заслуговує безмежно більше на те, щоб бути любленим нею ніж вона на те, щоб бути любленою Ним. Тому більше бажає подобатися Богові, ніж власної насолоди. Більше радується власною відданістю Богові, щоб Йому подобатися, ніж з того, що Бог дарує себе їй повністю: це на стільки є для неї радістю, скільки розпалює її до повного віддання себе Богові зі ще сильнішою любов'ю. Радіє славою, яку Бог їй передає, але тільки для того, щоб прославляти самого Бога і збільшити його славу, скільки лише може. В небі душа, яка оглядає Бога, не може не любити Його з усіх сил. Бог також не може ненавидіти того, хто Його любить. Коли б Бог міг ненавидіти люблячу Його душу, що по суті не можливе, і коли б блаженна душа могла жити в небі без любові до Нього, вибрала б радше всі муки пекла, щоб тільки їй дозволено любити Бога, навіть коли б Він ненавидів її, а ніж життя без любові до Нього, хоч би могла радіти всіма іншими насолодами неба. Стається так тому, що душа, знаючи, що Бог заслуговує на її безконечно більшу любов, ще більше прагне любити Бога, ніж бути любленою Ним.

3. Надія і любов

Любов усього надіється. Християнську надію, – навчає св. Тома Аквінський, – визначають як довірливе очікування на вічне щастя. Ця певність родиться з надійної обітниці Бога, що Він дасть життя вічне своїм вірним слугам. Бо любов, як усуває гріх, усуває також перешкоди в досягненні вічного щастя. Любов, зростаючи, збільшує також і скріплює нашу надію. Напевно, вона також не є перешкодою для чистої любові, бо любов, – як каже св. Діонісій Ареопатит, – природно прямує до єдності з улюбленим предметом. Тим більше, – зауважує св. Августин, – любов є як золотий вузол, що єднає серце люблячого і улюбленого. А тому що ця єдність не можлива здалека, тому той, хто любить, завжди бажає присутності улюбленого.

Наречена з "Пісні пісень", будучи далеко від свого Любого, тужила за ним і просила своїх приятельок, щоб розповіли Йому про її муку – бажала, щоб прийшов втішити її своєю присутністю: "Я заклинаю вас, дочки єрусалимські, як знайдете мого любого, то що звістите йому? Що я з любови знемагаю!" (П. п. 5, 8). Особа, котра дуже любить Ісуса Христа, не може, живучи тут на землі, не бажати, щоб якнайскоріше дістатись до неба і з'єднатися зі своїм любим Господом.

Бажання побачити Бога в небі є чистою і досконалою любов'ю, не через насолоду, яку там переживемо, люблячи Бога, а через уподобання, яке Бог знаходить у нашій любові до Нього. Насолода, яку переживають блаженні неба у любові до Бога, не зменшує чистоти їх любові, бо вона нерозривно зв'язана з любов'ю. Проте святим більше подобається любов до Бога, ніж насолода, яка з неї випливає. Хтось міг би сказати: "Але бажання нагороди є любов'ю більше корисливою, ніж тою, що випливає з приязні". Треба відрізнити нагороди, обіцяні людьми, від нагороди неба, обіцяної Богом тому, хто любить його. Нагороди, які жертвують люди, є відмінні від них самих, бо люди не винагороджують самі собою, але тільки своїми благами. Зате найбільшою нагородою, яку Бог

жертвує блаженним неба, є дарування Самого Себе: „Твоя нагорода буде вельми велика" (Буг. 15,1). Бажання неба є бажанням Особи самого Бога, котрий є нашим завершенням і кінцевою метою.

Хочу тут згадати про один сумнів, який легко може з'явитися у людини, яка любить Бога і старається повністю з'єднатися з Його волею. Якби колись було їй об'явлено, що буде осуджена чи зобов'язана згодитись на це, щоб повністю з'єднатися з волею Бога?

Ніколи, – навчас св. Тома. Навпаки, твердить, що згрішила б, згодившись жити в стані гріха, суперечному кінцевій меті, вказаній їй Богом, який не створює нас для пекла, де ненавидять Його, але для неба, де всі Його люблять. Він не бажає нічийої смерті, навіть грішника, але хоче, щоб усі навернулися і спаслися. Цей святий Учитель Церкви твердить, що Господь не хоче нічийого осудження. Саме тому, якщо хтось згодився б на власне осудження, не з'єднався б з волею Бога, але вибрав своєю волею гріх. А якщо Бог, – хтось питає, – передбачаючи чийсь гріх, засудив би його на кару, і коли б це було об'явлено винуватому, чи тоді він зобов'язаний згодитись на нього? Ані тоді, – каже св. Учитель, – проте повинен поставитися до цього об'явлення як до перестороги, якби даліше тривав в гріху, а не як до невідкличного Божого вироку.

Нехай кожний старається відкидати думки так шкідливі, що доводять лише до недбалості в довір'ї і любові до Бога. Любим Ісуса Христа, наскільки лише можемо тут на землі, і в кожному мить бажаймо піти до неба, щоб там Його побачити і любити досконало. Це нехай буде головним предметом наших надій: піти туди, щоб Його любити з усіх наших сил. Щоправда, вже в цьому житті нам дано наказ любити Бога з усіх наших сил: "Люби Господа, Бога твого, всім серцем твоїм, усією твоєю душею і всією силою твоєю" (Лк. 10, 27), але св. Тома твердить, що люди на землі не зможуть виконати цю заповідь досконало. Лише Ісус Христос, будучи водночас Людиною і Богом, а також Мати Божя, яка була повна ласки і вільна від первородного гріха, досконало виконали її. Зате ми, діти Адама, запламлені провинною, не зможемо любити Бога без жодної недосконалості; щойно в небі, коли побачимо лицем в лице, тоді навіть любов Його з усіх сил буде для нас необхідною.

Ось мета всіх наших бажань, туги, думок і надій: здобуття неба, щоб насолоджуватися Богом, люблячи Його з усіх сил і втішаючись Його радістю. Святі щоправда насолоджуються своїм щастям у Царстві насолод, але найбільшою їх насолодою, яка поглинає всі інші, є усвідомлення безмежного щастям, яким тішиться їх Господь, через їх безконечну любов до Нього. Кожен святий з любові до Бога волів би втратити всі свої радості і терпіти кожен муку, щоб тільки Богові не забракло – якщо це лише можливе – крихти щастя. Все їх небо полягає в усвідомленні, що Бог є безконечно щасливий і що ніколи Йому цього щастя не забракне у вічності. Таким є значення слів Господа, звернених до особи, котрій дає у власність свою славу: " Увійди в радість пана твого" (Мт. 25, 21). Це не радість входить в душу блаженного, але блаженний в радість Господа, котра саме є предметом його радості. Таким чином добро Бога буде добром блаженного, багатство Бога його багатством і щастя Бога його щастям.

4. Видіння, яке ошасливиює

Душа, зараз після входження до неба, бачачи виразно – завдяки блиску слави неба – безмежну красу Бога, буває повністю захоплена і поглинута любов'ю до Нього. Тоді розпливається в Ньому, з почуттям великого щастя а також занурюється у безмежному морі Божої доброти. Забуває про саму себе і, захоплена Божою любов'ю, вже не думає про ніщо інше, як тільки про любов до Нього: "Насичуються ситтю дому твого, потоком солодощів твоїх їх напуваєш" (Пс. 36, 9). Люди, упоєні якимсь напитком, вже не думають більше про себе; подібно блаженна душа вже не думає ні про що інше, як тільки про любов і щоб подобатися Любому. Бажає мати Його повністю і дійсно має Його вповні і без страху, що могла б будь-коли втратити Його. Бажає в кожному мить жертвуватися Йому з любові і здобуває це, бо кожної миті вся віддається Богові повністю. Бог з любов'ю обіймає її і так перебуває в Його обіймах цілу вічність.

У небі душа є повністю з'єднана з Богом і любить Його з усіх сил справжньою і гарячою любов'ю, проте тільки обмеженою, бо як створіння, не здатна до безмежної любові, але такою великою, що її цілком задовольняє і насичує, так, що душа не бажає нічого більше. Бог взаємно дається їй і єднається з душею, наповнюючи її Собою, наскільки вона здатна до цього відповідно до своїх заслуг. Тоді єднається з нею вже не через свої дари, світло, любовне притягання, але самою своєю Істотою. Так, як вогонь проникає залізо і здається, що перемінить його усе в себе, так Бог

проникає душу і наповнює її Самим Собою. Хоч вона не втрачає свого буття, однак стає так дуже наповнена і поглинута цим безмірним морем Божої Істоти, що стає майже знищена; неначе б її вже не було. Ось ця щаслива доля, про котру просив апостол Павло для своїх учнів: "і таким чином сповнилися усякою Божою повнотою" (Еф. 3, 19).

Це найвища мета, яку Господь у своїй доброті наказав нам досягнути у майбутньому житті. Доки душа не дійде до єдності з Богом в небі, де ця єдність є досконалою, не знайде на землі повного відпочинку. Правда ті, які люблять Ісуса Христа, знаходять свій мир у з'єднанні з Його Божою волею, але не зазнають в цьому житті повного відпочинку, бо здобуваємо його щойно тоді, коли зречемося самих себе з любові до Бога і дійдемо до кінцевої мети, якою є споглядання Його лицем в лице. Доки душа не здобуде цієї мети, повна неспокою, зітхає і каже з тугою: "Ось за мій мир я мав гіркість, гіркоту" (Іс. 38, 17).

Так, мій Боже, триваю в мирі на цій долині сліз, бо така твоя воля, але не можу не відчувати невисловленої гіркоти, бачачи, як я віддалений від Тебе і як ще недосконале моє з'єднання з Тобою, котрий є моїм Центром, моїм Усім, моїм Відпочинком.

Тому святі, хоч палали гарячою любов'ю до Бога на цій землі, проте завжди тужили за раєм. Давид кликав: "А я в моїй правді твоє лице побачу, і проснувшись, насичусь твоїм видом" (Пс. 17, 15). Св. Павло говорив про себе: "Хотілося б мені померти, щоб із Христом бути" (Фп. 1, 23). А св. Франциск Асизький повторював: "Таке велике добро, котрого очікую, що кожна мука є для мене насолодою". Все це були прояви досконалої любові. Св. Тома Аквінський навчав, що найвищий ступінь любові, яку може здобути душа в цьому житті, це гаряче бажання з'єднання з Богом і радіти Ним у небі. Але ця насолода Богом в небі не стільки полягає – як ми вже сказали – в радості душі з того, що Бог їй дає, скільки в радості насолодою самого Бога, котрого душа любить більше, ніж себе.

Найбільшою мукою душ в чистилищі є бажання мати Бога, котрого вони ще не мають. Ця мука особливо терзає душі, які в цьому житті мало бажали неба. Тим більше, – каже Кард. Беллармін, – в чистилищі є певна в'язниця, названа ним почесною, де душі не є мучені муками почуттів, а лише неможливістю оглядання Бога. Ще більше на цю тему говорять інші святі: св. Григорій Великий, св. Беда Блаженний, св. Вікентій Феррерій, св. Бригіда. Ці муки зносяться не за вчинені гріхи, але за холодність в бажанні неба. Багато душ, щоправда, бажає досконалості, але одночасно більш байдужим є для них оглядання Бога в небі і з'єднання з Ним від життя на цій землі. Життя вічне, яке Ісус Христос вислужив нам своєю смертю, є благом незвичайно великим, отже карає Він потім душі, які мало бажали Його в цьому житті.

Молитва

О Боже, мій Сотворителю і Відкупителю, Ти створив мене для неба і відкупив від пекла, щоб мене довести до раю, а я стільки разів, ображаючи Тебе, відмовився нахабно від неба, задовольняючись пекельним осудженням! Хай буде завжди благословенне Твоє безконечне милосердя, бо прощаючи мені, у що глибоко вірю, Ти витягнув мене з самого пекла. О мій Ісусе, не хочу Тебе ображати вже ніколи! Щоб завжди любив Тебе! Потішаю себе, що ще даси мені час на поправу.

Люблю Тебе, Любове моєї душі, люблю Тебе всім серцем більше, ніж самого себе.

Знаю, що хочеш спасти мене, щоб любив Тебе цілу вічність в твоєму Царстві любові. Дякую Тобі і одночасно прошу, щоб опікувався мною в цьому житті, котре ще мені залишилося, бо хочу любити Тебе дуже сильно, щоб потім однаково сильно міг любити Тебе у вічності.

О мій Ісусе, коли ж настане той день, що буду вже вільний від небезпеки втратити Тебе, упоєний любов'ю на вид відкриття безконечної твоєї краси, і коли любов до Тебе стане для мене необхідністю? О солодка необхідність! О щаслива, улюблена, бажана необхідність, що звільнить мене від страху, що можу Тебе колись образити, і змусить любити Тебе з усіх сил!

Жахає мене моє сумління і так мені каже: "Як можеш клопотатися про небо?" Але одночасно Твої заслуги, дорогий мій Відкупителю, є моєю надією.

О Царице неба, Маріє, твоє заступництво в Бога є всесильне; на Тебе надіюся! Амінь.

РОЗДІЛ 17

Любов переможна
Хто справді любить Ісуса Христа,
любить Його навіть серед найважчих
випробувань

Любов все перетерпить (1 Кор. 13,7)

Страждання, які найбільше гнітять людей в цьому житті, люблячих Бога, то не убожество, хвороба, зневаги і переслідування, а спокуси і внутрішні духовні муки. Коли душа радіє любовною присутністю Бога, тоді будь-які хвороби, зневаги і кривди від людей втішають її більше, ніж засмучують, бо стають можливістю жертвувати Богові якийсь доказ любові. Можна сказати, що є неначе дровами, які розпалюють ще більший вогонь. Зате спокуси наражають нас на втрату Божої ласки і викликають у нас страх, що ми вже її втратили. А це є дуже приkre для людини, що любить Ісуса Христа усім серцем.

Любов додає людині сили, щоб зносити це і прямувати дорогою досконалості. Крім того, люди, любов яких Бог піддає саме таким випробуванням, можуть зробити великі поступки в духовному житті!

1. Спокуси

Для люблячих Ісуса Христа, немає гіршої муки від спокус. Всяке інше зло, прийняте з покірністю, схиляє їх лише до більшого з'єднання з Богом. Натомість спокуси тягнуть до гріха і – як вище було сказано – хотіли б віддалити від Ісуса Христа. Тому є більш гіркі, ніж всі інші терпіння. Треба, однак, бути повністю свідомим, що хоч усі спокуси, схиляючи до зла, не походять ніколи від Бога, але тільки від диявола або з наших злих схильностей, бо "Бог не може бути спокушуваний злом, і сам він не спокушає нікого" (Як. 1, 13), але деколи Бог дозволяє, щоб найбільш люблячі Його особи були найбільш спокушувані. Чому?

По-перше, для того, щоб ми через спокуси краще пізнали особисту слабкість і потребу Божої допомоги, що захищає нас від гріха. Коли зазнаємо Божої втіхи, нам здається, що можемо протиставитися будь-яким нападам ворогів і вчинити великі діла на славу Богу. Але коли ми є страшно спокушувані і коли нам здається, що знаходимося на краю безодні, близькі до гріха, тоді краще пізнаємо свою нужду і неможливість протиставитися спокусі власними силами, якщо б Бог не прийшов нам на поміч. Це пережив св. Павло. Написав, що Господь допустив, щоб дошкуляли йому надто спокуси тіла для того, щоб не гордився об'явленнями, даними йому Богом: "А щоб я не згордів надмірно висотою об'явлень, дано мені колючку в тіло, посланця сатани, щоб бив мене в обличчя" (2 Кор. 12, 7).

Бог допускає спокуси, щоб ми, нарешті, відірвалися від землі і з більшим запалом прагнули здобути небо. Всі особи, що люблять Бога, бачачи, як вдень і вночі нападають на них численні вороги, кличуть з втомою: "Довго жила душа моя між тими, що мир ненавидять" (Пс. 120, 6). Тужать за моментом, коли зможуть сказати: "Душа моя спаслась, як пташка з сильця птахоловів; сильце порвалось, і ми спаслися" (Пс. 124, 7). Ми хотіли б полетіти до Бога, але доки живемо на цій землі, прив'язані сильним вузлом до того, що низьке, ми є постійно гноблені спокусами. Сильця ці не можуть бути розірвані раніше, ніж тільки в хвилину смерті. Тому особи, що люблять Бога, прагнуть смерті, бо вона врятує їх від небезпеки втратити Його.

Крім того, Бог допускає спокуси, щоб дати нам можливість здобути заслуги, як це сказав ангел Товиту: "Я був посланий до тебе, щоб випробувати тебе" (Тов. 12, 13). Тому особа, котру піддають спокусі, не повинна боятися, що є без Божої ласки, але саме тоді повинна ще більше довіритись, що є Ним дуже люблена.

Шахрайством диявола є переконання слабодухних осіб, що спокуси є гріхом, що плямить душу. Не злі думки позбавляють нас Бога, але наш дозвіл на них. Можуть з'явитися найстрашніші намови диявола, найбільш непристойні уяви, що охоплюють наш розум, але якщо їх не хочемо, нічим не заплямують нашої душі, а ще більше її очистять і зроблять сильнішою і милішою Богові. Св. Бернارد

твердить, що " кожного разу, коли противимосся спокусам, здобуваємо новий вінець слави". Одному цистерсові з'явився якийсь Ангел і дав йому в руку вінець, наказуючи, щоб заніс його співбратові і сказав, що заслужив на нього, перемигши недавно певну спокусу. Тому не біймося, коли бачимо, що якась зла думка не хоче залишити наш розум і далі нас переслідує; достатньо, якщо відчуваємо до неї відразу і стараємося її відкинути.

"Бог вірний, – слушно говорить св. апостол Павло, – він не допустить, щоб вас спокушувано над вашу спроможність, але разом із спокусою дасть вам змогу її перенести" (1 Кор. 10, 13). Хто, отже, протиставиться спокусі, не тільки нічого не тратить, але навіть здобуває, бо, змагаючись з нею, пізнає спосіб її подолання. Тому Господь часто допускає, щоб Його улюблені були більш випробовувані спокусами і, таким чином, здобули більше заслуг вже тут, на землі, і в майбутньому славу неба. Вода, яка не тече, швидко забруднюється. Подібно людина, перебуваючи в спокої і будучи позбавленою спокус і боротьби, є в небезпеці піти на погибель з огляду на пусте уподобання в особистих заслугах, бо вважає, що вже здобула досконалість. Не боячись за себе, не поручає себе Богові і небагато старається, щоб запевнити собі спасіння. Коли ж стривожена спокусами і бачить себе в небезпеці впасти в гріх, тоді негайно біжить до Бога, до Божої Матері, відновлює постанови, щоб радше померти, ніж згрішити; нарешті упокорюється і кидається в обійми Божого милосердя. Таким чином, отримує ще більше духовних сил і ще сильніше єднається з Богом, як вказує на це досвід.

Ми не повинні прагнути спокус, якнайбільше мусимо завжди благодіяти Богові, щоб нас звільнив від них, особливо від тих, найкраще знаних Богові, які можуть нас перемогти. Саме про це просимо в молитві Отче наш: "Не введи нас у спокусу". Коли, однак, Бог допустить їх на нас, потрібно тоді, не переймаючись тими огидними думками, ані не втрачаючи духу, довіритись Ісусові і в нього шукати допомоги. Він напевно не відмовить нам у силі, необхідній до витривання. Так як пише св. Августин: "Кинься до Нього! Не бійся – Він не відступить, щоб ти впав". Довірся Богові і не бійся, бо, якщо Він посилає тебе на боротьбу, напевно не залишить тебе самого.

2. Способи подолання спокус

Духовні вчителі перераховують їх багато, але те, що необхідне і найпевніше, – і тільки про це хочу говорити, – це негайне звернення до Бога у покорі і довірі: "О Боже, рятуй мене, о Господи, мені на допомогу поспіши" (Пс. 70, 2). Господи, допоможи мені, допоможи мені негайно!

Достатньо такої молитви, щоб протиставитися всім нападам пекла, бо Бог є безмежно сильніший від них усіх. Бог знає, що ми самі не маємо сили, щоб протиставитися спокусам сил пекла. Коли ми є спокушувані і наражаємося на небезпеку гріха, – як твердить кард. Готті, – Бог сам є зобов'язаний надати нам допомогу, достатню для протиставлення спокусі, якщо Його тільки про це попросимо.

Як можемо боятися, що Ісус Христос не подасть нам допомоги, якщо у Святому Письмі залишив нам стільки обіцянок? "Прийдіть до мене всі втомлені й обтяжені, і я облеблю вас" (Мт. 11, 28). Прийдіть ви, котрі працюєте в боротьбі зі спокусами, а я відновлю ваші сили. "І клич до мене за лихої години, я визволю тебе, і ти мене прославиш" (Пс. 50, 15). Коли тебе мучать вороги, поклич Мене – Я витягну тебе з небезпеки, а ти будеш здатний Мене прославити. "Тоді візвеш, і Господь відповість, ти крикнеш, і він скаже: – Ось я!" (Іс. 58, 9). Поклич Господа на допомогу, а Він тебе вислухає. Поклич: "Негайно, Господи, допоможи мені!" А Він відповість тобі: "Ось Я; Я є, щоб тобі допомогти!" "Чи, взивавши до нього, був хтось від нього погорджений?" (Сир. 2, 10). Коли ж Бог, – говорить пророк, – погордив кимсь, хто Його кликав, і кому не допоміг? Давид завдяки молитві був впевнений, що ніколи не буде переможений ворогами: "До Господа, похвали гідного, візвуй я і від ворогів моїх спасуся" (Пс. 18, 4). Знав бо, що Бог є близько кожного, хто Його кличе на поміч: "Близько Господь до всіх, які до нього взивають, до всіх тих, що до нього взивають по правді" (Пс. 145, 18). А св. Павло додає до цього, що Господь ніколи не є скупий, але щедрий ласками для тих, котрі його просять: "Багатий для всіх, хто його призиває" (Рм. 10, 12).

О як бажав би Бог, щоб всі люди шукали в Нього допомоги в часі спокус. Тоді, напевно, ніхто б Його ніколи не образив! Ті, нещасні, падають, бо опановані своїми непристойними прагненнями, щоб не втратити короточасних приємностей, дають згоду на втрату свого найвищого Добра, котрим

є сам Бог. Досконало видно з досвіду, що хто вдається до Бога в спокусах, не падає, а хто цього не робить, грішить; особливо у випадках почуттєвих спокус. Соломон досконало знав, що ніколи не був би стриманим, коли б Бог не дав йому цієї чесноти: "І зрозумівши, що інакше її не osiąгну, якщо Бог мені її не дасть – ...звернувся я до Господа й моливсь йому" (Муд. 8, 21). Якщо йдеться про спокуси нечистоти, а також спокуси проти віри, не слід з ними боротися безпосередньо, а тільки посередньо, відразу намагаючись відкинути їх за допомогою якогось акту любові, зверненого до Бога, актом жалю за гріхи або також чимось зайнятися, що розсіє нашу увагу.

Натомість, зауважуючи у собі злу думку, її потрібно негайно відкинути і закрити їй – як зазвичай кажуть, двері перед носом, не дозволяючи дістатися до нашого розуму, і не потрібно довше над нею роздумувати. Будь-які злі переконання слід швидко стрясти з себе, так як здуваються іскри вогню, що падають на нас.

Якщо ж нечиста спокуса дісталася вже до нашого розуму, виявила, чого прагне і навіть встигла порушити наші почуття, тоді, – як говорить св. Єронім, – слід невідкладно звернутися до Бога і просити: "Господи, допоможи мені!", закликаючи найсвятіші імена Ісуса і Марії, які мають особливу силу знищувати цього роду спокуси. Св. Франциск Салезій зауважує, що діти, бачачи вовка, відразу кидаються в обійми батька або матері і там відчувають себе безпечно. Так мусимо і ми робити: прибігти негайно до Ісуса і Марії з ревною молитвою. Повторюю: "прибігти негайно", не даючи послуху спокусі, ані не вступаючи з нею у жодні дискусії. У книзі думок святих Отців пустелі повідається, як св. Пахомій одного дня почув розмову двох дияволів. Один хвалився, що йому вдається часто приводити до гріха одного монаха, бо той, коли його спокушає, виявляє йому послух і не звертається до Бога. Зате інший диявол так жалівся: "Я з моїм монахом не можу нічого зробити, бо він негайно просить Бога про поміч і завжди перемагає".

Якщо, незважаючи на все, спокуса не перестане нас мучити, вважаймо, щоб це нас не занепокоїло чи також розгнівало, бо кожний неспокій міг би скріпити зусилля сатани, щоб довести нас до гріха. Ми повинні у покорі підкоритися волі Бога, котрий допускає на нас ці спокуси і кликати до Нього: "Господи, заслуговую на те, щоб бути мученим такими огидними думками – це кара за допущені гріхи і вчинені Тобі зневаги, але тепер прийди мені на допомогу і звільни мене!".

Тому, якщо спокуса не перестає нас мучити, і ми не переставаймо благати Ісуса і Марію. Корисним тоді для нас є також відновлення даної Богові обітниці, що хочемо радше зносити кожну муку і тисячу раз померти, ніж Його образити, але одночасно не переставаймо просити Його про допомогу. Коли спокуса є такою сильною, що бачимо себе у близькій небезпеці впасти в гріх, ми повинні ще посилити молитви. Тоді потрібно вдаватися до Найсвятіших Тайн, впасти до ніг Розп'ятого або перед якийсь образ Пресвятої Діви і молитися ревно, благати, плакати і шукати помочі. Правдою є, що Бог готовий вислухати кожного, хто Його просить, і це Він є тим, котрий дасть нам силу усе витримати, але часом вимагає від нас великого зусилля, і тільки потім приходить на допомогу нашій слабкості і веде до перемоги.

Під час спокус корисним є також зробити знак хреста, і то дуже часто, а також виявити хвилюючу нас думку духовному отцеві. Св. Филип Нері твердив, що виявлена спокуса – це половина перемоги. Варто тут також зауважити, що є засадою загально прийнятою у богослов'ї, також найбільш ригористичними системами, що люди, які тривалий час ведуть духовне життя і відзначаються страхом Божим, але якщо мають сумніви і не є певні, чи не вчинили якоїсь тяжкої провини, повинні залишатися у переконанні, що не втратили ласки Божої. Бо морально не можливо, щоб воля, утверджувана довгий час добрими постановами, в один момент змінилася і піддалася смертельному гріху, не будучи цього свідомо. Смертельний гріх є чимось таким явним, що особа, котра тривалий час ним гидує, не може його поповнити, не усвідомлюючи собі того раніше. Я докладно проілюстрував це в моїм моральному богослов'ї (в кн. VI, н. 476).

А св. Тереза твердить: "Ніхто не йде на погибель несвідомо і ніхто не буде обдурений, якщо сам цього не захоче".

Для деяких осіб з делікатним сумлінням і досконало утверджених у чеснотах, але несміливих і мучених спокусами, – особливо стосовно віри і чистоти, – часом корисно, щоб духовний провідник заборонив їм виявляти ті спокуси і говорити про них, бо, виявляючи їх, мусять завжди роздумувати, як з'явилися ці думки, чи дали згоду на них і чи прийняли їх з уподобанням і задоволенням. Таким чином, через посилені роздуми, шкідливі фантазії і видумки тільки утверджуються і викликають в душі ще більший неспокій. Коли сповідник морально впевнений, що особа не піддається тим

впливам, краще, коли накаже їй силою послуху промовчати те все. Саме так робила св. Йоанна де Шанталь. Розповідає про себе, що протягом багатьох років, будучи тривожена страшними бурями спокус, але й свідома, що не дає згоди на них, ніколи з них не сповідалася, за порадою духовного провідника. Твердить: "Я ніколи не мала чіткого переконання, що давала на них згоду". Говорячи так, зазначає, що залишився в неї певний неспокій і скрупули, викликані спокусами, але, незважаючи на це, заспокоювала себе наказами послуху, даними їй духовним провідником, щоб не сповідатися з тих сумнівів. Якщо йдеться про всі інші випадки, корисним є для поневолення спокус, виявити їх духовному провідникові, так як ми сказали це раніше.

Повертаюся, однак, до переконання, що серед усіх середників проти спокус найефективнішим і найнеобхіднішим є ревне благання Бога про допомогу і продовження молитви доти, доки спокуса не відступиться. Бог дає перемогу найчастіше не після першої молитви, а після другої, третьої, четвертої... Треба бути переконаним, що від молитви залежить наше добро, від молитви залежить зміна нашого життя, від молитви залежить перемога над спокусами, від молитви залежить здобуття Божої любові, досконалості і вічного спасіння.

Комусь, хто читає мої духовні твори, може здаватися нудним надто часте підкреслення значення і необхідності постійного звернення до Бога в молитві, але, мені здається, що я сказав про це не забагато, а навіть замало. Знаю, що всіх нас вдень і вночі напастують пекельні спокуси і що сатана не пропустить жодної нагоди, бажаючи довести нас до гріха. Знаю також, що ми самі без Божої допомоги не маємо сили протиставитися нападам диявола. Тому Апостол Павло закликає нас, щоб ми одягнули Божу зброю: "Одягніться в повну зброю Божу, щоб ви могли дати відсіч хитрощам диявольським. Нам бо треба боротися не проти тіла й крові, а проти начал, проти властей, проти правителів цього світу темряви" (Еф. 6, 11–12).

Якою є ця зброя, яку св. Павло каже нам одягнути? Ось вона: "Моліться завжди в душі всякою молитвою і благанням. І для того, чуваючи з повною витривалістю" (Еф. 6, 18). Тією зброєю є постійні і ревні молитви до Бога, щоб нам допоміг і щоб ми не були переможені. Знаю, що всі писання, як Старий, так і Новий Завіт, постійно радять нам молитися: "І клич до мене за лихої години" (Пс. 50, 15); "Візви до мене, і я обізвусь" (Єр. 33, 3); "Треба молитись завжди й не падати духом" (Лк. 18, 1); "Просіть і дасться вам" (Мт. 7, 7); "Чувайте й моліться" (Мт. 26, 41); "Моліться без перерви" (Сол. 5, 17). Не здається мені, щоб я говорив надто багато про молитву, але навпаки замало.

Бажав би, щоб всі проповідники не пропонували своїм слухачам нічого іншого, як власне молитву, щоб сповідники до нічого так ревно не заохочували своїх покутників, як до молитви; щоб духовні письменники, ні про що так широко не писали, як про молитву. Саме за це уболіваю і бачу в тому кару за наші гріхи, що численні проповідники, сповідники і автори духовних книг так мало говорять на цю тему. Нема сумніву, що велике значення для духовного життя мають проповіді, розважання, Євхаристія, умертвлення, але під час спокус, якщо не доручаємо себе Богові, то можемо впасти у гріх, незважаючи на всі проповіді, численні розважання, святі Причастя, покути і всі найкращі постанови.

Якщо хочемо спастися, завжди молимося і доручаймо себе нашому Відкупителеві, Ісусові Христові, особливо у час випробувань. Не добиваймося в Нього тільки дару витривалості, але просімо також про ласку постійної молитви.

Доручаймо себе також завжди Божій Матері, яка є Посередницею всіх ласк, як говорить св. Бернард: "Благаймо Бога про ласку, і благаймо про неї через Марію ". Цей святий переконує нас також, що Божою волею є давати нам всякі ласки через руки Марії.

Молитва

О Ісусе, мій Відкупителю, надіюся, що через заслуги твоєї Крові вже простив мені всі зневаги, що зробив Тобі. Надіюся, що зможу дякувати Тобі за це завжди в небі: "Про ласки Господні співатиму повіки" (Пс. 89, 2). Свідомий, що в минулому саме тому так жалюгідно впав, і то не раз, тому що занедбав просити Тебе про святу витривалість. Тепер гаряче прошу Тебе про неї: "Не дозволяй, щоб віддалився від Тебе ". Постановляю, що буду завжди старатися про цю ласку; особливо у хвилинах спокус. Це присягаю і це обіцяю!

Але що дасть мені кожна постанова і кожна обітниця, якщо Ти не даси мені ласку вдаватися до твоїх стіп? Через заслуги твоїх Страстей, дай мені ласку завжди доручати себе Тобі, у всіх моїх потребах.

Царице і Мати моя, Маріє, прошу Тебе, через твою любов до Ісуса Христа, випроси мені ласку неустанної молитви, щоб я завжди вдавався до твого Сина і до Тебе протягом всього мого життя. Амінь.

3. Внутрішні страждання і духовна посуха

"Оманливим є, – твердить св. Франциск Салезій, – оцінювання нашої побожності пережитими втіхами. Правдива побожність полягає у рішучій волі зробити все, що подобається Богові". А Бог саме через духовну посуху притягує до себе найулюбленіші душі.

Зате правдивою перешкодою у досягненні єдності з Богом є прив'язання до наших невідповідних схильностей. Коли Господь хоче потягнути душу до своєї досконалої любові, старається відірвати її від усякого прив'язання до створених благ. Так спершу відбирає їй дочасні блага, насолоди світу, майно, пошани, товаришів, рідних, а також здоров'я тіла і за допомогою цих втрат, неприємностей, упокорень, смерті і хвороби, віддаляє її від усього, що створене, щоб тільки у Ньому поклати всі свої уподобання.

По-іншому Господь поводить з душею, яка щойно вступила на дорогу досконалості. Щоб прив'язати її до благ духовних, дозволяє їй зазнати численних втрат і радості, що супроводжується щедрими сльозами, зворушенням і ніжністю. Завдяки цьому душа сама робить заходи, щоб відірватися від чуттєвих приємностей, тим більше старається умиротворити себе покаяннями, постами, дисципліною. Тоді духовний провідник повинен її радше стримати і заборонити хоч деякі умиротворення, бо особа, охоплена таким запалом, легко могла б відірвати своє здоров'я. Це також може бути диявольським витвором: бачачи, що хтось посвячує себе Богові, а Бог дає йому зазнати радості, характерної для початку на цій дорозі, сатана робить усе, щоб знищити здоров'я через сувору покаяння. А коли прийде хвороба, щоб людина залишила не лише покаяння, але й молитву, Євхаристію і всі побожні практики, а в кінці повернулася до свого давнього життя. Тому духовний отець повинен дуже розважливо давати дозволи на такі покаяння початкуючим особам у духовному житті. Повинен, проте, дуже заохочувати їх до внутрішніх умиротворень, таких як терпеливе зношення упокорень і прикрощів, послух настоятелям, боротьба з надмірною цікавістю і т.п., повчаючи їх одночасно, що після цього – як вже набудуть відповідних навиків через внутрішні умиротворення, – будуть гідними практикувати зовнішні умиротворення.

З другого боку є великою помилкою твердження, як це роблять деякі, що зовнішні умиротворення нічого не дають або тільки трохи. Немає сумніву, що для досконалості необхідними є внутрішні умиротворення, але це не означає, що зовнішні є зайві. Св. Вікентій а Пауль вважав, що хто не практикує зовнішніх умиротворень, ніколи не буде умиротвореним ані зовнішньо ані внутрішньо. А. св. Іван від Хреста додає, що духовному провідникові, котрий погорджує умиротворенням тіла, хоч би творив навіть чуда, не слід вірити.

Повернімося, однак, до нашої теми. Людина, перебуваючи на початку свого посвячення Богові, переживає насолоду у духовних втіхах, якими Господь старається її принадити і знеохотити до земних втрат. Вона в якійсь мірі відривається від створіння і прив'язується до Бога, але у цій прив'язаності є певний дефект. Стає більше притягнена бажанням зазнавати духовних втрат, ніж правдивою волею і прагненням здійснити Божу волю. Також обманює себе, вважаючи, що чим більше знаходить уподобання у своїй побожності, тим більше любить Бога. Це є причиною того, що коли їй перешкоджають у тих вправах, якими насолоджується, коли послух наказує їй зайнятися чимось іншим, чи то ділами милосердя, чи то обов'язками стану, тоді тривожиться і сумує. Ось загальна вада нашої нужденної людської природи – пошук у кожному ділі тільки власного задоволення. Коли ж в тих побожних практиках не знаходить раніше відчуття втіхи, відмовляється від них або обмежує їх і, так роблячи день у день, зовсім їх покидає. Така доля зустрічає багатьох людей, які – покликані Богом до Його любові – починають дорогу до досконалості і роблять на ній кілька кроків, але тільки доти, доки відчувають духовну втіху, коли ж це минає, покидають усе і повертаються на попередню дорогу.

Тому треба бути свідомим, що любов до Бога і досконалість не полягають у відчутті ніжності і духовних втрат, але у перемозі над самолюбством і у виконанні Божої волі. Ось що говорить св. Франциск Салезій: "Бог є достойний любові однаково, коли нас втішає і коли завдає нам болю".

Крім того, коли переживаємо духовну радість, зовсім не є великою чеснотою залишати чуттєві

приємності і зносити зневаги і прикрощі. Серед тих насолод душа стерпить все, але впливає це скоріше з відчutih насолод, ніж з сили правдивої любові до Бога. Тому Господь, доки не скріпить її в чесноті, відходить від неї і відбирає їй всі уподобання почуттєві, щоб звільнити її від самолюбства, яке насичується тими приємностями. Там, де раніше душа відчувала насолоду від вчинених актів пожертви, довір'я і любові, тепер, коли закінчився перший порив, робить ці вчинки з черствістю і великою мукою; не милі їй будь-які духовні вправи, молитва, читання і навіть Євхаристія; крім того – не відчуває нічого іншого, як тільки темноту і страх, а також, здається їй, що вже все пропало. Молиться, звичайно, і в цьому не перестає, але перебуває в сумі і має переконання, що Бог вже не хоче її вислухати.

Тепер розважмо, як ми повинні поводитися в такій ситуації.

Коли Господь у своєму милосерді втішає нас любовними відвідинами і дає нам відчуті присутності своєї ласки, було б невідповідним відкинення цих Божих радостей, як вважають деякі фальшиві містики. Приймемо їх з вдячністю, але вважаймо, щоб не затриматися тільки на почуттєвій насолоді духовними втіхами. Св. Іван від Хреста такий стан називає духовною жадібністю, що є помилкою і Богові не подобається. Тому стараймося витіснити з нашого розуму почуттєві уподобання в тих насолодах духу, а особливо бережимося від думок, що Бог дає нам ці піднесення, бо ми ревніші від інших. Така думка є пустотою і змусила б Господа повністю віддалитися від нас і залишити нас з нашими нуждами. Треба Йому гаряче дякувати за всі духовні втіхи, що є для нас великими дарами, значно більшими, ніж усі скарби і почесті дочасні, але, одночасно, не шукаймо вже уподобання у тих чуттєвих приємностях, а з покорою пригадаймо собі всі гріхи нашого минулого життя.

Слід вірити, що ті любовні жести є чистими проявами Божої доброти і Господь, можливо, хоче ними скріпити нас, щоб ми пізніше терпеливо зносили всі муки, котрі нам пошле в майбутньому. Тому стараймося тоді охоче зносити кожную муку, як зовнішню, так і внутрішню, кожную хворобу, кожне переслідування, кожную черствість духа, кажучи: "Мій Господи, ось я, вчини з мене і зі всього, що до мене належить, що Тобі подобається; а мені дай ласку любити Тебе і досконало виконувати твою волю. Про ніщо інше Тебе не прошу".

Коли маємо впевненість, що перебуваємо в ласці Божій, хоч позбавлені як приємностей цього світу, так і втіх, що походять від Бога, то все ж таки ми задоволені своєю долею, бо знаємо, що любимо Бога і Він любить нас. Але Бог, бажаючи нас ще більше очистити і звільнити нас від кожної чуттєвої приємності, щоб повністю з'єднати з собою через чисту любов, що ще робить? Поміщає нас в ярмі духовної посухи і внутрішніх мук, що перевищують усі інші внутрішні і зовнішні страждання, які людина може будь-коли перетерпіти. Позбавляє нас свідомості, що перебуваємо в ласці Божій. Залишає нас серед найгустішої темряви, де нам важко знайти Бога.

Навіть більше – часами людині, яка переживає таку "ніч", здається, що Бог дозволяє, щоб її нападвали найстрашніші спокуси почуттів, котрі супроводжують найбільш принизливі порухи її органів або також викликає в неї думки повні недовіри і розчарування, та навіть ненависті до Нього. Має враження, неначе Бог відкинув її від себе і більше вже не слухає її молитов. Бо намови диявола тоді є страшні, а пожадливість розбуджена, знаходиться у великій темряві. Хоч її воля протриває спокусам, не вміє добре розрізнити, чи робить це як слід, чи також їм піддається. Тому зростає безмежно її страх, що втратила Бога і що Бог заслужено, через невірність у цій боротьбі, залишив її повністю. Здається їй, що вже дійшла до повного падіння, – що вже більше не любить Бога і що Бог її зненавидів.

Таких мук зазнала сама св. Тереза. Вона визнала, що тоді самотність вже її не втішала, але стала тільки мукою, а коли йшла на молитву, здавалося їй, що опинилася у самому пеклі.

Якщо такий стан діткне особу, яка любить Бога, нехай не жахається ані вона, ані сповідник, котрий її веде. Всякі порушення почуттів, спокуси проти віри, недовір'я і зневаги, які схилиють зненавидіти Бога, є тільки страхом, муками душі або зусиллями противника, але не нападами волі, отже не є гріхами. Особа, що справді любить Ісуса Христа, повністю чинить опір їм, не даючи згоди на подібні намови, але, з уваги на темряву, що охоплює її, не вміє це розпізнати і перебуває в неспокої. Тому що здається їй, що стала позбавлена ласки, боїться і сумує. Легко також зауважити, що в осіб, випробовуваних Богом, цей стан є тільки страхом і неспокоєм, а не правдивим злом. Запитайте їх – навіть тоді, коли такі неспокійні – чи вчинили б свідомо хоч один легкий гріх, то відповіли б рішуче, що готові терпіти не лише одну, але тисячу смертей, ніж свідомо зробити Богові

цю прикрийсть.

Тут слід зрозуміти різницю між довершенням якогось доброго вчинку, як спротив спокусі, довір'я до Бога, любов Його і бажання того, чого Він бажає, і свідомістю, що саме це робимо. Друга дійсність – свідомість довершення доброго вчинку, служить нам самим для нашої радості, зате вся користь міститься в першій: у факті довершення добра. Бог задовольняється першою і позбавляє душу другої, тобто свідомості, що зробила щось добре для того, щоб звільнити її від будь-якої приємності особистої, котра в дійсності нічого не додає до довершеного діла. Бо Господь більше дбає про нашу користь, ніж про наше задоволення.

Ось як пише св. Іван від Хреста до однієї особи, що переживала внутрішні муки, щоб її втішити: "Ти ніколи не знаходилася в кращому стані від теперішнього, бо ніколи не була так упокороною і відірваною від світу, ще ніколи не була такою злою, як тепер, ще ніколи не зреклася так самої себе і не була так далеко від шукання себе". Не думаймо, що чим більше переживаємо насолоди духа, тим більше Бог нас любить. Не в цьому полягає досконалість, але в умертвленні нашої волі і з'єднанні її з Божою.

У станах духовної посухи і внутрішніх мук не можемо слухати диявола, котрий вмовляє нас, що Бог покинув нас. Ми не повинні відмовлятися від молитви. Саме це є прагненням сатани, щоб міг привести нас до гріха. Св. Тереза пише: "Духовною посухою і спокусами Бог випробовує своїх улюблених. І хоч би ця духовна посуха тривала ціле життя, нехай душа не перестає молитися, колись прийде час і за все одержить належну нагороду". Перебуваючи в стані муки, повинна впокоритися, вважаючи, що терпить це за всі зневаги, зроблені Богові, і повністю підкоритися Божій волі, кажучи: "Ось я, Господи, якщо хочеш, щоб я була так покиненою і такою сумною ціле життя, а навіть цілу вічність, дай мені свою ласку і вчини, щоб Тебе любила, а тоді роби зі мною все, що Тобі подобається".

Непотрібним буде тоді, бо може навіть викликати ще більший неспокій, прагнення впевнитися, що перебуваємо в ласці Божій і що цей стан є тільки випробуванням, а не покинення Богом, бо Бог не хоче, щоб ми були цього свідомі. Не хоче цього для більшої нашої користі. Бажає натомість, щоб ми більше упокорилися, примножили наші молитви і акти довір'я до Його милосердя. Ми хотіли б це зрозуміти, зате Бог не хоче, щоб ми мали цю свідомість. Тому св. Франциск Салезій так говорить: "Постанова не згодиться на жодний гріх, навіть найменший, запевнює нас, що перебуваємо в ласці Божій".

Коли, однак, душа знаходиться в глибокому клопоті, не усвідомлює собі цього виразно. Однак, не повинна в цьому стані прагнути відчувати те, чого сама хоче. Повинна задовольнитися самим актом своєї волі і так віддати себе повністю в руки Божої доброти. Яку любов викликають у Бога ці наші акти довіри і посвяти серед темноти внутрішніх клопотів! Довірмося Богові, як говорить св. Тереза, бо Він любить нас більше, ніж ми самих себе.

Щоб у цьому розважанні зачерпнули трохи сили, ті особи, дорогі Богові, які постановили повністю належати Йому, і які відчують себе позбавленими всякої утіхи. їхні муки і самотність є знаком, що Бог дуже любить їх і що приготував їм у небі місце, де втіхи є повні і вічні. Нехай будуть переконані, що чим більше зазнають мук на цій землі, тим більшою буде їх радість у Царстві Небеснім: "Коли сипа турбот у моїм серці, – твої втіхи розвеселяють мою душу" (Пс. 94, 19).

Для втіхи тих осіб хочу навести тут деякі факти з життя св. Йоанни де Шанталь, котра протягом 41 року була пригноблена різними страшними внутрішніми муками, спокусами і страхом, що є в неласці у Бога і що він її повністю покинув. Вони були постійні і такі страшні, що тільки думка про смерть, – як твердила, – була для неї втіхою: "Це такі навальні напади, що не знаю, де сховати мою бідну душу. Часом здається мені, що втрачаю терпеливість і готова все залишити". І додавала: "Спокуса є як тиран, такий жорстокий, і щоб від нього утекти, я радо вибрала б смерть. Часом навіть позбавляє мене прагнення сну і їжі".

Останні вісім або дев'ять років життя спокуси, що її переслідували, були надзвичайно страшні. Мати Хатель розказувала, що її свята настоятелька переживала вдень і вночі постійне внутрішнє мучеництво, таке було, коли молилася, коли працювала і коли відпочивала, дуже їй у цьому співчувала. Були в неї напади щодо всіх чеснот, за винятком чистоти, за допомогою посиленних сумнівів, темряви і прикростей. Деколи Бог навіть позбавляв її свого світла, видавався їй дуже розгніваним, так наче хотів відштовхнути її від себе. Зі страху була змушена тоді деінде звертати свій погляд, щоб знайти втіху, а не знаходячи її, була знову змушена вдивлятися в Бога і віддаватися Його

миłosердю. Здавалося їй, що під натиском спокус могла згрішити у будь-який момент. Хоч Божа опіка не покидала її, мала враження, що Бог покинув її, бо не відчувала вже ніякої втіхи, відчувала тільки втому і смуток, що охоплював усе: у молитві, у читанні побожних книжок, у Євхаристії й у всіх інших духовних вправах. У цьому стані духовної посухи керувалася тільки одним: вдивлялася у Бога і дозволяла Йому робити, що тільки хотів.

Ось слова цієї святої: "У тих всіх опущеннях новим хрестом є ця дорога, повна простоти, а неможливість будь-що зробити – ще більшим хрестом". Здавалося їй, що є хворою людиною, прибитою болем, яка не може навіть описати своїх мук; сліпою, що не бачить подають їй ліки чи отруту. Плачучи, безперервно говорила: "Маю враження, що я позбавлена віри, надії і любові до мого Бога". Однак, завжди зберігала спокійний погляд, була милою в розмовах з іншими і постійно вдивлялася у Бога, відпочиваючи на лоні Його волі. Так про неї писав св. Франциск Салезій, її духовний провідник котрий досконало знав, якою милою була Богові її прекрасна душа: "її серце було як глухий музикант, який, хоч надзвичайно співав, не відчував у тому ніякої насолоди". А до неї самої так написав: "Ти повинна служити своєму Спасителеві лише з любові до Його волі, позбавлена будь-якої втіхи, навіть під час суму і страху". Так народжуються святі.

Вони, як співає Церква в Часослові, є вибраними каменями, сформованими за допомогою відповідних ударів різця, тобто спокус, страху, темряви, внутрішніх і зовнішніх мук, щоб пізніше їх можна було, таким чином підготовлених, поставити на троні блаженного Царства Небесного.

Молитва

Ісусе, моя Надіє, моя Любове, єдина Любове моєї душі, не заслуговую на Твої втіхи і насолоди; збережи їх для душ невинних, котрі завжди любили Тебе. Я, грішник, ані на них не заслуговую, ані про них не прошу. Ось чого лише бажаю: вчини, щоб любив Тебе і виконував Твою волю все моє життя, а потім зроби зі мною все, що Тобі подобається.

О нещасливий я! Через вчинені Тобі зневаги, могла б діткнути мене темрява, страхи, муки самого пекла, де, будучи назавжди відділеним від Тебе і через Тебе справді опущеним, плакав би всю вічність, не маючи змоги більше любити Тебе! Ні, мій Ісусе, прийму кожную муку, але не цю. Ти заслуговуєш на безмежну любов і зобов'язав мене винятково любити Тебе. Ні, не вірю у життя без любові до Тебе.

Люблю Тебе, моє найвище Добро, люблю Тебе всім серцем, люблю Тебе більше, ніж самого себе, люблю Тебе і не бажаю нічого іншого, як тільки любити Тебе.

Я усвідомлюю, що моя добра воля повністю є даром Твоєї ласки. Але, мій Господи, доповни це діло, будь при мені аж до смерті, не залишай мене в моїх власних руках, дай мені силу перемагати спокуси і перемагати самого себе. Тому вчини, щоб завжди доручав себе Тобі.

Хочу бути повністю Твоїм: даю Тобі моє тіло, душу, волю, мою свободу. Вже не хочу більше жити для себе, але тільки для Тебе, мій Сотворителю і мій Відкупителю, моя Любове і моє Все. Хочу стати святим і від Тебе цього очікую, бо в Тобі покладаю надію.

Випробовуй мене, скільки хочеш; відбери від мене все, лише не позбавляй мене Своєї ласки і любові.

О надіє грішників, Маріє, ти така могутня перед Богом, глибоко довіряю Твоєму заступництву. Прошу Тебе заради любові, яку маєш до Ісуса Христа, допоможи мені і зроби мене святим. Амінь.